

Måndagen den 28 maj

Kl. 10.00

Måndagen den
28 maj 1973

*Den regional-
politiska stödverk-
samheten m. m.*

§ 1 Justerades protokollet för den 18 innevarande månad.

§ 2 Föredrogs och hänvisades motionerna nr 2003–2007 till socialutskottet.

§ 3 Föredrogs, men bordlades åter skatteutskottets betänkanden nr 41–43, socialförsäkringsutskottets betänkanden nr 22 och 23 samt inrikesutskottets betänkande nr 23.

§ 4 Den regionalpolitiska stödverksamheten m. m.

Föredrogs inrikesutskottets betänkande nr 7 i anledning av propositionen 1973:50 angående medlen i den fortsatta regionalpolitiska stödverksamheten m. m. jämte motioner.

Kungl. Maj:t hade i propositionen 1973:1 bilaga 13 (inrikesdepartementet) under punkterna D 1 och D 2 (s. 150) samt V:10 (s. 278–279) föreslagit riksdagen att, i avvaktan på särskild proposition i ämnet, för budgetåret 1973/74 beräkna

- a) till Regionalpolitiskt stöd: Bidragsverksamhet ett förslagsanslag av 131 125 000 kronor,
- b) till Särskilda stödåtgärder i glesbygder ett reservationsanslag av 5 000 000 kronor,
- c) till Regionalpolitiskt stöd: Lokaliseringslån ett investeringsanslag av 250 000 000 kronor.

I propositionen 1973:50 hade Kungl. Maj:t, under återopande av utdrag av statsrådsprotokollet över inrikesärenden för den 23 februari 1973,

- dels föreslagit riksdagen att anta i propositionen framlagt förslag till
 1. lag om ändring i lagen (1970:725) om lokaliseringssamråd,dels föreslagit riksdagen att
 2. godkänna i propositionen förordade ändrade grunder för regionalpolitiskt stöd, att tillämpas fr. o. m. budgetåret 1973/74,
 3. godkänna vad i övrigt förordats i propositionen i fråga om den regionalpolitiska stödverksamheten,
 4. bemyndiga Kungl. Maj:t att – med tillämpning av de under 2 förordade ändrade grunderna för regionalpolitiskt stöd – efter utgången av budgetåret 1972/73 ta i anspråk outnyttjat utrymme av de ramar för beslut om regionalpolitiskt stöd som fastställts för treårsperioden 1970/71–1972/73,

Måndagen den
28 maj 1973

*Den regional-
politiska stödverk-
samheten m. m.*

5. bestämma att under budgetåren 1973/74—1977/78 härutöver fick beviljas lokaliseringsbidrag/avskrivningslån, lokaliseringslån, utbildningsstöd och sysselsättningsstöd med sammanlagt högst 2 500 000 000 kronor med den huvudsakliga fördelning som angetts i propositionen,

6. bemyndiga Kungl. Maj:t att från anslaget Regionalpolitiskt stöd: Bidragsverksamhet för budgetåret 1973/74 avsätta 3 000 000 kronor till en stiftelse med ändamål att äga och förvalta industricenteranläggningar samt att ta i anspråk erforderliga medel från nämnda anslag för att täcka stiftelsens förvaltningskostnader,

7. bemyndiga Kungl. Maj:t att från anslaget Regionalpolitiskt stöd: Lokaliseringslån ta i anspråk 1 500 000 kronor för lån till den under 6 nämnda stiftelsen enligt vad som förordats i propositionen,

8. fastställa en ram för statlig garanti för lån i lokaliseringssyfte till rörelsekapital för budgetåret 1973/74 av högst 25 000 000 kronor,

9. godkänna i propositionen förordade grunder för glesbygdsstöd, att tillämpas fr. o. m. budgetåret 1973/74,

10. godkänna vad som anförts i propositionen i fråga om åtgärder i Vindelälvsområdet,

11. för budgetåret 1973/74 anvisa

på driftbudgeten under elfte huvudtiteln

a) till Regionalpolitiskt stöd: Bidragsverksamhet ett förslagsanslag av 189 094 000 kronor,

b) till Särskilda stödåtgärder i glesbygder ett reservationsanslag av 25 000 000 kronor,

på kapitalbudgeten under fonden för låneunderstöd

till Regionalpolitiskt stöd: Lokaliseringslån ett investeringsanslag av 250 000 000 kronor.

Beträffande propositionens huvudsakliga innehåll anfördes följande:

”Med utgångspunkt i riksdagens beslut under hösten 1972 om ett regionalpolitiskt handlingsprogram läggs i propositionen fram förslag om medlen i den fortsatta regionalpolitiska stödverksamheten m. m.

En vidareutveckling av det regionalpolitiska stödet föreslås. Företagsinriktad partihandel och uppdragsverksamhet med mer än lokal betydelse föreslås bli stödberättigade vid investeringar i det allmänna stödområdet. Företag som bedriver uppdragsverksamhet skall i särskilda fall kunna få lånegaranti för anskaffning av omsättningstillgångar. I undantagsfall skall Kungl. Maj:t kunna bevilja förhöjt lokaliseringsbidrag med högst 65 % av kostnaderna för byggnader vid investeringar i det inre stödområdet. Vidare föreslås att i undantagsfall även avskrivningslån skall kunna beviljas industriföretag vid investeringar i maskiner, arbetsredskap och verktyg inom det inre stödområdet. Beloppsgränsen för arbetsmarknadsstyrelsens beslutanderätt i lokaliseringsstödärenden föreslås höjd till 5 miljoner kronor.

Sysselsättningsstöd föreslås kunna utgå också till företag med industri- liknande verksamhet, industriserviceföretag, partihandelsföretag och företag med uppdragsverksamhet. Sysselsättningsstödet höjs till 7 000 kronor per årsarbetskraft under första och andra året och till 3 500 kronor under det tredje året.

På grundval av betänkande av kommittén för planering av turistanläggningar och friluftsområden föreslås i fråga om lokaliseringsstödet till turistanläggningar att kommun – som ett undantag från vad som eljest gäller – skall kunna få lokaliseringsstöd i vissa fall.

I propositionen föreslås vidare en effektivisering av lokaliseringssamrådet.

Organisationen på regional nivå av uppföljning och bevakning av utvecklingen inom stödföretag behandlas. Länsstyrelserna föreslås leda verksamheten på det regionala planet.

Med utgångspunkt i betänkande av industricentrautredningen läggs förslag fram om utbyggnaden och utformningen av de två industricentra, som enligt riksdagens beslut i höstas skall anläggas i Lycksele och Strömsund. Förslaget omfattar också organisationen och finansieringen av verksamheten.

Särskilda stödåtgärder i glesbygder föreslås. Förslagen grundas i huvudsak på glesbygdsutredningens betänkande om sysselsättning i glesbygder. Företagareföreningarna föreslås få medel för punktinsatser i fråga om rådgivning och service till småföretag i glesbygder. Verksamheten med kommunala sysselsättningsinsatser byggs ut till att omfatta ytterligare kommuner i det inre stödområdet. Hemarbetsverksamheten föreslås fortsätta.

Slutligen redovisas vidtagna, beslutade och planerade åtgärder för att främja utvecklingen i Vindelälvsområdet. Ca 600 nya permanenta arbetstillfällen beräknas tillföras området genom industrietableringar m. m. Förhöjt statsbidrag föreslås till tidigareläggning av utbyggnaden av vissa reningsverk i området. Under anslaget Särskilda stödåtgärder i glesbygder anvisas 10 miljoner kronor för utbyggnad av bl. a. väg 363.”

I detta sammanhang hade behandlats

dels följande motioner väckta under allmänna motionstiden:

1973:55 av herr Henmark (fp),

1973:111 av herr Sellgren (fp),

1973:223 av herr Björk i Gävle m. fl. (c),

1973:224 av herr Blomkvist m. fl. (s),

1973:225 av herr Helén m. fl. (fp) vari hemstälts att riksdagen vid behandlingen av den regionalpolitiska stödverksamheten skulle ansluta sig till de riktlinjer som i motionen framförts i syfte att stimulera sysselsättningen inom stödområdet,

1973:356 av fru Jonäng m. fl. (c),

1973:360 av herr Wictorsson (s),

1973:519 av herr Börjesson i Falköping m. fl. (c, fp, m),

1973:521 av herr Eriksson i Bäckmora m. fl. (c) vari hemställdt att riksdagen hos Kungl. Maj:t skulle anhålla om att försök med industri-centra snarast påbörjades i Ljusdalsområdet,

1973:522 av herrar Fredriksson (s) och Mellqvist (s),

1973:524 av herr Fälldin m. fl. (c) vari hemställdt att riksdagen skulle

1. besluta att regionalpolitiken enligt i motionen angivna riktlinjer skulle inriktas på en så långt möjligt decentraliserad bebyggelse,
2. anta som riktmärken och målsättningar för utvecklingsplaneringen i länen de i motionen angivna befolkningsramarna för länen 1980,
3. godkänna i motionen angivna grunder för planeringen av den regionala strukturen, särskilt i syfte att garantera
 - a) att planeringen kunde baseras på en regionalpolitisk funktionsbestämning av orterna enligt vad som anförts i motionen,
 - b) att även mindre orter och regioner kunde fungera på grundvalen av bärande näringsliv och tillfredsställande service, så att livskraftiga regioner och tätorter kunde skapas och upprätthållas över hela landet,
 - c) att de nya storkommuner som bildades genom pågående kommunreform gavs möjligheter att utvecklas och bestå som näringsgeografiska enheter,
4. uttala att i avvaktan på en länsdemokratireform nästa länsplanering och aktuell planering av orsstruktur borde handhas av länsstyrelserna med större självständighet än tidigare och i nära samarbete med landsting och kommuner,

1973:528 av herr Nilsson i Agnäs m. fl. (m) vari hemställdt att riksdagen som sin mening uttalade att de vid riksdagsbeslutet 1967 om Vindelådalen förutsatta åtgärderna snarast vidtogs och att vad i motionen anförts därvid beaktades,

1973:529 av herr Nordgren m. fl. (m),

1973:530 av herr Svensson i Malmö m. fl. (vpk) vari föreslagits

1. att riksdagen uttalade att full sysselsättning utan flyttningsförluster skulle vara den regionpolitiska målsättningen för skogslänen,
2. att ortsklassificeringen upphävdes och fördelningen av resurser och befolkning inom länen blev föremål för ny förutsättningslös behandling,

1973:842 av herr Bohman m. fl. (m) vari hemställdt att riksdagen hos Kungl. Maj:t skulle

1. anhålla att en utredning tillsattes i syfte att åstadkomma generella medel för en sänkning av arbetskraftskostnaderna inom stödområdet,
2. uttala att regionalpolitiskt motiverat stöd skulle kunna utgå även till marknadsföringsåtgärder,

1973:844 av herr Boo m. fl. (c, fp, m),

1973:848 av herr Gustafson i Göteborg m. fl. (fp),

1973:849 av herrar Gustafsson i Stenkyrka (c) och Nilsson i Visby (s) vari hemställdes att riksdagen skulle uttala att Gotland då det gällde regionalpolitiska åtgärder tillfördes inre stödområdet,

1973:858 av herr Olsson i Sundsvall m. fl. (c) vari hemställdes att riksdagen hos Kungl. Maj:t skulle anhålla om förslag att lokaliseringsstödet skulle omfatta även marknadsföring i enlighet med vad som i motionen anförts,

1973:860 av herr Stjernström m. fl. (c),

1973:862 av herrar Westberg i Hofors (s) och Haglund (s),

1973:863 av herr Westberg i Ljusdal (fp),

1973:950 av herr Nilsson i Agnäs (m) vari hemställdes att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t skulle anhålla att Bjurholms kommun i Västerbotten fördes till det s. k. inre stödområdet,

1973:951 av herr Nordgren m. fl. (m),

1973:1520 av herr Gustafsson i Byske (c),

1973:1526 av herrar Jonsson i Mora (fp) och Turesson (m) vari hemställdes att riksdagen skulle ge Kungl. Maj:t till känna vad i motionen anförts beträffande tilläggsdirektiv till utredningen om statligt lokaliseringspolitiskt stöd i vad avsåg förläggande av ett industriellt centrum till Mora kommun,

1973:1529 av herrar Krönmark (m) och Schött (m).

1973:1537 av herr Norrby i Åkersberga (fp) vari hemställdes att riksdagen hos Kungl. Maj:t begärde

1. att Gotland hänfördes till det inre stödområdet,
2. att på Gotland uppfördes ett industricentrum efter samma regler som föreslagits för Lycksele och Strömsund,

1973:1541 av herr Petersson i Gäddvik m. fl. (m, c, fp),

1973:1546 av herr Wijkman (m) och fru Mogård (m) vari hemställdes att riksdagen som sin mening gav Kungl. Maj:t till känna att Stockholmsregionens intressen och behov i högre grad än som nu skett skulle beaktas vid fördelningen av ramar för olika typer av samhällsinvesteringar,

dels följande motioner väckta i anledning av propositionen 1973:50:

1973:1668 av herr Hjorth m. fl. (s),

1973:1672 av herr Karlsson i Malung m. fl. (s) vari hemställdes att

riksdagen hos Kungl. Maj:t skulle anhålla om en sådan ändring av den nuvarande gränsen för det inre stödområdet att Malungs och Vansbro kommuner i Kopparbergs län hänfördes till det inre stödområdet,

1973:1691 av herr Jansson m. fl. (s),

1973:1692 av fru Normark m. fl. (s),

1973:1693 av herr Svanberg m. fl. (s) vari hemställdes att riksdagen vid behandling av proposition 1973:50 skulle besluta att ett industricentrum förutom i Strömsund och Lycksele samtidigt skulle uppföras också i Kalix i Norrbottens län,

1973:1743 av herrar Andersson i Örträsk (s) och Häll (s) vari hemställdes att riksdagen hos Kungl. Maj:t begärde initiativ i syfte att bilda en samarbetskommitté för planerings- och projekteringsarbete inom Vindelälvsområdet i enlighet med vad i motionen anförts,

1973:1744 av herr Nilsson i Tvärålund (c) vari hemställdes att riksdagen skulle uttala att det område som omfattades av nuvarande Bjurholms kommun borde inkluderas i det inre stödområdet,

1973:1745 av herr Öhvall m. fl. (fp, c, m) vari hemställdes att riksdagen hos Kungl. Maj:t begärde att förslag om uppförande av industricentrum-anläggning i Kalix framlades till årets riksdag,

1973:1746 av herr Jonsson i Mora m. fl. (fp, c, m) vari hemställdes att riksdagen hos Kungl. Maj:t begärde sådan ändring av gränserna för inre stödområdet att Malungs och Vansbro kommuner införlivades med det inre stödområdet,

1973:1758 av herr Bohman m. fl. (m) vari, såvitt nu var i fråga, hemställdes att riksdagen beslutade

B. att hos Kungl. Maj:t anhålla

1. om en skyndsam utredning i syfte att åstadkomma generella medel för en sänkning av arbetskraftskostnaderna inom det allmänna stödområdet,

2. om tilläggsdirektiv till den trafikpolitiska utredningen i syfte att väg- och trafikpolitiken i dess helhet inordnades under de regionalpolitiska strävandena,

3. att en utredning omgående tillsattes för att klarlägga förutsättningarna för en spridning av arbetsuppgifter och beslutsfunktioner till enheter på regional och lokal nivå,

C. ge Kungl. Maj:t till känna vad i motionen anförts angående angelägenheten av att regionalpolitiken med hänsyn till vunna erfarenheter i väsentlig utsträckning fick en mera generell och framåtsyftande inriktning, så att konkurrenspåverkan så långt möjligt undveks och befintlig företagsamhet bereddes likvärdiga möjligheter till utbyggnad och expansion – allt i syfte att från en bredare bas främja sysselsättningen,

1973:1759 av herr Fälldin m. fl. (c) vari, såvitt nu var i fråga, hemställt att riksdagen vid behandlingen av propositionen 1973:50 skulle

1. besluta att lokaliseringsslån skulle kunna utgå med högst två tredjedelar av kostnaderna för marknadsintroduktion enligt godkänd plan på sätt som förordats i motionen samt hos Kungl. Maj:t anhålla om utfärdande av härför erforderliga tillämpningsföreskrifter,

2. besluta att förstärkt sysselsättningsstöd med 7 000 kronor under vart och ett av de två första åren, 5 000 kronor under tredje året, 3 000 kronor under fjärde året och 2 000 kronor under femte året skulle kunna medges i delar av inre stödområdet med svagt utvecklat näringsliv i enlighet med vad i motionen anförts samt hos Kungl. Maj:t anhålla om utfärdande av härför erforderliga tillämpningsföreskrifter,

3. bestämma att under budgetåren 1973/74–1977/78 utöver outnyttjat utrymme från innevarande treårsperiod fick beviljas lokaliseringsbidrag/avskrivningsslån, lokaliseringsslån, utbildningsstöd och sysselsättningsstöd med 3 500 000 000 kronor med den huvudsakliga fördelning som angivits i motionen,

4. anvisa för budgetåret 1973/74 till Regionalpolitiskt stöd: Bidragsverksamhet ett förslagsanslag av 240 000 000 kronor, varav 125 000 000 kronor till lokaliseringsbidrag, 70 000 000 kronor till lokaliseringsutbildning och 40 000 000 kronor till sysselsättningsstöd,

5. anvisa för budgetåret 1973/74 på kapitalbudgeten under fonden för låneunderstöd till Regionalpolitiskt stöd: Lokaliseringsslån ett investeringsanslag av 300 000 000 kronor,

6. i skrivelse till Kungl. Maj:t uttala som riktlinje för myndigheterna och den regionala utvecklingsplaneringen angelägenheten av att samhällets bas- och serviceorganisation och särskilt kommunikationssystemet formades för ett så långt möjligt decentraliserat samhälle,

7. i skrivelse till Kungl. Maj:t uttala att industricentra borde uppföras i Kalix och Vilhelmina i enlighet med vad industricentrautredningen förutsatte,

8. hos Kungl. Maj:t begära

a) skyndsam prövning av och förslag till utveckling av företagarföreningarna eller andra organ till regionala lokaliseringspolitiska instrument med bl. a. uppsökande uppgifter för etablering av nya företag i regionalpolitiskt viktiga områden,

d) skyndsam prövning av och förslag till förbättrade möjligheter till kombination av jordbruk och skogsbruk med andra sysselsättningar i glesbygdsområden i enlighet med vad som anförts i motionen,

9. besluta ge Kungl. Maj:t till känna vad som i motionen anförts beträffande primära och regionala centras roll i regionalpolitiken,

10. uttala att ett avgifts- och premiesystem för skogsbruket, som skogspolitiska utredningen föreslagit, var oacceptabelt bl. a. från regionalpolitisk synpunkt,

1973:1760 av herr Helén m. fl. (fp) vari, såvitt nu var i fråga, hemställt

A. att riksdagen hos Kungl. Maj:t begärde

Nr 101

Måndagen den
28 maj 1973

*Den regional-
politiska stödverk-
samheten m. m.*

Nr 101

Måndagen den
28 maj 1973

Den regional-
politiska stödverk-
samheten m. m.

1. att arbetet med den av 1972 års riksdag begärda servicegarantin för mindre orter påskyndades,

3. att utbildningsstödet skulle kunna utgå under 18 månader i fråga om mer kvalificerad utbildning av arbetskraft,

8. att företag inom service- och turistnäringen jämfördes med andra företag som mottagare av regionalpolitiskt stöd,

9. att initialkostnader för marknadsföring inräknades i det underlag på vilket statligt lokaliseringsstöd beräknades,

10. att gränsdragningen för inre stödområdet skulle omprövas i enlighet med vad i motionen anförts,

B. att riksdagen beslutade att till särskilda stödåtgärder i glesbygder anvisa ett förslagsanslag på 26 900 000 kronor dvs. en höjning med 1 900 000 kronor,

1973:1761 av herr Hermansson m. fl. (vpk) vari hemställdes

1. att riksdagen som regionpolitisk målsättning fastställde kriteriet full och effektiv sysselsättning för varje län utan flyttningsförlust,

2. att riksdagen hos regeringen begärde utarbetandet av ett sysselsättningspolitiskt program innefattande

a. investeringar i statliga industrier inom framtidsbetonade, växande branscher,

b. en djupgående satsning på anläggningar, materiel och teknologi inom det försummade järnvägsväsendet, bl. a. innefattande förlängning av ostkustbanan och förbättring av inlandsbanan,

c. ett investeringsprogram för sociala och miljöpolitiska bristsektorer (bl. a. barnstugor, reningsteknik, sanering av arbetsmiljöer etc.),

1973:1762 av herrar Johansson i Holmgården (c) och Stridsman (c),

1973:1763 av herrar Larsson i Umeå (fp) och Nilsson i Agnäs (m) vari hemställdes att riksdagen hos Kungl. Maj:t skulle anhålla att Bjurholms kommun överfördes till det inre stödområdet,

1973:1764 av herr Nilsson i Agnäs m. fl. (m) vari hemställdes att riksdagen hos Kungl. Maj:t uttalade vad i motionen anförts beträffande åtgärder för att främja sysselsättningen i själva Vindelådalens,

1973:1765 av herr Nilsson i Tvärålund (c) vari hemställdes

1. att driftbidrag om 75 % skulle utgå på den del av driftkostnaden för reningsverk i Vindelälvsdalen som var föranledd av de särskilt höga miljökraven där,

2. att riksdagen gav Kungl. Maj:t till känna att ytterligare åtgärder borde göras för att lösa sysselsättningsproblemen i Vindelälvsdalen,

3. att riksdagen gav Kungl. Maj:t till känna att en statlig industri borde lokaliseras till Sorsele,

1973:1766 av herr Olsson i Kil m. fl. (fp, c, m) vari hemställdes att riksdagen hos Kungl. Maj:t begärde sådan ändring av gränserna för inre stödområdet att Torsby kommunblock snarast införlivades med det inre stödområdet,

1973:1770 av herrar Eriksson i Ulfsbyn (c) och Dockered (c),

1973:1771 av herr Fälldin m. fl. (c),

1973:1772 av herr Nordgren (m),

1973:1773 av herr Nordgren (m),

1973:1774 av herr Nordgren m. fl. (m),

1973:1775 av herr Sellgren (fp) vari hemställt att riksdagen hos Kungl. Maj:t begärde att högsta möjliga lokaliseringsstöd och sysselsättningsstöd skulle kunna utgå till de i motionen angivna områdena,

1973:1776 av herrar Stjernström (c) och Åsling (c) vari hemställt att riksdagen vid behandlingen av propositionen 1973:50 om den fortsatta regionala stödverksamheten beslutade

1. att uttala att stiftelsen för administration av industricentra borde lokaliseras till Östersund,

2. att uttala att stiftelsen för industricentra fick i uppdrag att undersöka förutsättningarna för upprättande av industricentra i Järpen och Sveg i Jämtlands län,

3. att ställa 2 miljoner kronor till förfogande för företagareföreningarna i skogsläna för administration av särskilda sysselsättningsfrämjande åtgärder i glesbygderna förutom 1 miljon kronor till speciella projekt och att alltså beräkna anslaget för särskilda åtgärder i glesbygder till 27 miljoner kronor samt

1973:1777 av herrar Stjernström (c) och Åsling (c) vari hemställt att riksdagen vid behandlingen av propositionen 1973:50 beslutade

1. att sysselsättningsstödet skulle kunna utgå till turistnäringen inom inre stödområdet enligt samma grunder som gällde för industrin,

2. att lokaliseringsstöd skulle kunna utgå till turistanläggningar i samband med byggnadsinvesteringar, nödvändiggjorda av nya bestämmelser beträffande t. ex. livsmedelshantering och brandskydd, i enlighet med vad som anförts i motionen.

Utskottet hemställde

1. beträffande regionalpolitikens inriktning på en så långt möjligt decentraliserad bebyggelse, m. m. att riksdagen skulle avslå motionerna 1973:524 och 1973:1759, yrkandet 9,

2. beträffande full och effektiv sysselsättning i läna utan flyttningsförluster som regionalpolitiskt mål, m. m. att riksdagen skulle avslå motionerna 1973:530 och 1973:1761, yrkandet 1,

3. beträffande åtgärder inriktade på Stockholmsregionen att motionen 1973:1546 inte föranledde någon riksdagens åtgärd,

4. beträffande åtgärder inriktade på Göteborgsregionen att motionen 1973:848 inte föranledde någon riksdagens åtgärd,

5. beträffande åtgärder inriktade på Kalmar län att motionen

Nr 101

Måndagen den
28 maj 1973

*Den regional-
politiska stödverk-
samheten m. m.*

Nr 101

Måndagen den
28 maj 1973

*Den regional-
politiska stödverk-
samheten m. m.*

1973:1529 inte föranledde någon riksdagens åtgärd,

6. beträffande åtgärder inriktade på Skaraborgs län att motionen 1973:224 inte föranledde någon riksdagens åtgärd,

7. beträffande åtgärder inriktade på Falköpings-, Vara- och Lidköpingsregionerna att motionen 1973:519 inte föranledde någon riksdagens åtgärd,

8. beträffande åtgärder inriktade på Gävleborgs län att motionerna 1973:356 och 1973:863, yrkandena 1, 3 och 4, inte föranledde någon riksdagens åtgärd,

9. beträffande jämställande av Örnsköldsviks kommun med primära centra att motionen 1973:111 inte föranledde någon riksdagens åtgärd,

10. beträffande åtgärder för att förbättra sysselsättningsläget i Norrbotten att motionen 1973:1541 inte föranledde någon riksdagens åtgärd,

11. beträffande utredning om generella medel inom regionalpolitiken m. m. att riksdagen skulle avslå motionerna 1973:842, yrkandet 1, och 1973:1758, yrkandena B 1 och C,

12. beträffande utarbetande av ett sysselsättningspolitiskt program att riksdagen skulle avslå motionen 1973:1761, yrkandet 2,

13. beträffande ombildning av vissa industriella beredskapsarbeten i Norrbotten till statliga bolag att motionen 1973:1762 inte föranledde någon riksdagens åtgärd,

14. beträffande decentralisering av statlig verksamhet att riksdagen skulle avslå motionerna 1973:225, i motsvarande del, och 1973:1758, yrkandet B 3,

15. beträffande tilläggsdirektiv till den trafikpolitiska utredningen att riksdagen skulle avslå motionen 1973:1758, yrkandet B 2,

16. beträffande formande av samhällets bas- och serviceorganisation för ett så långt möjligt decentraliserat samhälle att riksdagen skulle avslå motionen 1973:1759, yrkandet 6,

17. beträffande inordnande av stödåtgärder inom skogsbruket i de regionalpolitiska handlingsprogrammen att motionen 1973:1771 inte föranledde någon riksdagens åtgärd,

18. beträffande avgifts- och premiesystem för skogsbruket att motionen 1973:1759, yrkandet 10, inte föranledde någon riksdagens åtgärd,

19. beträffande utvidgning av det allmänna stödområdet till att omfatta sydöstra Skåne att riksdagen skulle avslå motionen 1973:55,

20. beträffande utvidgning av det allmänna stödområdet till att omfatta Ludvikaregionen att riksdagen skulle avslå motionerna 1973:522 och 1973:844,

21. beträffande utvidgning av det allmänna stödområdet till att omfatta Gästrikland att riksdagen skulle avslå motionerna 1973:223, yrkandet 1, 1973:862, 1973:863, yrkandet 2, och 1973:1772,

22. beträffande utvidgning av det allmänna stödområdet till att omfatta Ockelbo och Hofors kommuner att riksdagen skulle avslå motionen 1973:223, yrkandet 2 (andrahandsyrkande),

23. beträffande lokaliseringstöd i vissa fall till industriserviceföretag att motionen 1973:1770 inte föranledde någon riksdagens åtgärd,

24. beträffande lokaliseringstöd till partihandel inom hushålls- och jordbrukssektorerna att riksdagen med bifall till Kungl. Maj:ts förslag

skulle avslå motionerna 1973:1759, yrkandet 8 d i motsvarande del, och 1973:1760, yrkandet A 8 i motsvarande del,

25. beträffande lokaliseringsstöd till marknadsföringsåtgärder att riksdagen med bifall till Kungl. Maj:ts förslag skulle avslå motionerna 1973:842, yrkandet 2, 1973:858, 1973:1759, yrkandet 1, och 1973:1760, yrkandet A 9,

26. beträffande bidrag till Norrland Center AB för marknadsföringsåtgärder att riksdagen skulle avslå motionen 1973:529,

27. beträffande beslutanderätten i lokaliseringsstödärenden avseende gränsområdena till det allmänna stödområdet att riksdagen skulle avslå motionen 1973:1668,

28. beträffande utbildningsstödet giltighetstid att riksdagen med bifall till Kungl. Maj:ts förslag skulle avslå motionen 1973:1760, yrkandet A 3,

29. beträffande det inre stödområdet att riksdagen skulle

A. i anledning av motionerna 1973:849, 1973:950, 1973:1537, yrkandet 1, 1973:1672, 1973:1744, 1973:1746, 1973:1760, yrkandet A 10, 1973:1763, 1973:1766 och 1973:1775 som sin mening ge Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anfört om tillämpningen av andra regionalpolitiska stödformer än sysselsättningsstöd i gränsområdena till det inre stödområdet,

B. avslå yrkandena upptagna under A, i den mån de inte behandlats ovan,

30. beträffande sysselsättningsstöd till turistföretag att riksdagen med bifall till Kungl. Maj:ts förslag skulle avslå motionerna 1973:1760, yrkandet A 8 i motsvarande del, och 1973:1777, yrkandet 1,

31. beträffande sysselsättningsstöd under förlängd tid m. m. att riksdagen med bifall till Kungl. Maj:ts förslag skulle avslå motionerna 1973:225, i motsvarande del, och 1973:1759, yrkandet 2.

32. beträffande stöd till arbetstagares flyttning till allmänna stödområdet att riksdagen skulle avslå motionen 1973:1520,

33. beträffande information i utlandet om lokaliseringsstöd m. m. att riksdagen skulle avslå motionen 1973:860.

34. beträffande stiftelsen Norrlandsfondens verksamhetsområde att motionen 1973:1773 inte föranledde någon riksdagens åtgärd,

35. beträffande lokaliseringsstöd till riksanslagningar för hälso- och sjukvård att riksdagen skulle avslå motionen 1973:951,

36. beträffande stödberättigad verksamhet vid regionalpolitiskt stöd till turistnäringen att riksdagen med bifall till Kungl. Maj:ts förslag skulle avslå motionen 1973:1777, yrkandet 2,

37. beträffande allmän inriktning av regionalpolitiskt stöd till turistnäringen att riksdagen med bifall till Kungl. Maj:ts förslag skulle avslå motionerna 1973:225, i motsvarande del, och 1973:1760, yrkandet A 8 i motsvarande del,

38. att riksdagen skulle anta det i propositionen 1973:50 framlagda förslaget till lag om ändring i lagen (1970:725) om lokaliseringssamråd,

39. beträffande uppföljnings- och bevakningsfrågor att riksdagen med bifall till Kungl. Maj:ts förslag skulle avslå motionen 1973:1692,

40. beträffande uppförande av industricentra på vissa orter att

Nr 101

Måndagen den
28 maj 1973

*Den regional-
politiska stödverk-
samheten m. m.*

Måndagen den
28 maj 1973

*Den regional-
politiska stödverk-
samheten m. m.*

motionerna 1973:225, i motsvarande del, 1973:521, 1973:1526, 1973:1537, yrkandet 2, 1973:1691, 1973:1693, 1973:1745, 1973:1759, yrkandet 7, 1973:1774 och 1973:1776, yrkandet 2, inte föranledde någon riksdagens åtgärd,

41. beträffande lokalisering av industricentrastiftelsen att riksdagen med bifall till Kungl. Maj:ts förslag skulle avslå motionen 1973:1776, yrkandet 1,

42. beträffande servicegaranti att riksdagen skulle avslå motionen 1973:1760, yrkandet A 1,

43. beträffande företagareföreningarna som lokaliseringpolitiska instrument m. m. att motionen 1973:1759, yrkandet 8 a, inte föranledde någon riksdagens åtgärd,

44. beträffande kombination av jord- och skogsbruk med andra sysselsättningar att riksdagen skulle avslå motionen 1973:1759, yrkandet 8 d i motsvarande del,

45. beträffande glesbygdssöd i skärgårdsområden att motionen 1973:360 inte föranledde någon riksdagens åtgärd,

46. att riksdagen godkände i propositionen förordade ändrade grunder för regionalpolitiskt stöd, att tillämpas fr. o. m. budgetåret 1973/74, i den mån dessa grunder inte behandlats i föregående punkter,

47. att riksdagen godkände vad i övrigt förordats i propositionen i fråga om den regionalpolitiska stödverksamheten, i den mån propositionen i förevarande delar inte behandlats i föregående punkter,

48. att riksdagen bemyndigade Kungl. Maj:t att – med tillämpning av de under 46 förordade ändrade grunderna för regionalpolitiskt stöd – efter utgången av budgetåret 1972/73 ta i anspråk outnyttjat utrymme av de ramar för beslut om regionalpolitiskt stöd som fastställts för treårsperioden 1970/71–1972/73,

49. att riksdagen med avslag på motionen 1973:1759, yrkandet 3, bestämde att under budgetåren 1973/74–1977/78 härutöver fick beviljas lokaliseringsbidrag/avskrivningslån, lokaliseringlån, utbildningsstöd och sysselsättningsstöd med sammanlagt högst 2 500 000 000 kronor med den huvudsakliga fördelning som angetts i propositionen,

50. att riksdagen bemyndigade Kungl. Maj:t att från anslaget Regionalpolitiskt stöd: Bidragsverksamhet för budgetåret 1973/74 avsätta 3 000 000 kronor till en stiftelse med ändamål att äga och förvalta industricenteranläggningar samt att ta i anspråk erforderliga medel från nämnda anslag för att täcka stiftelsens förvaltningskostnader,

51. att riksdagen bemyndigade Kungl. Maj:t att från anslaget Regionalpolitiskt stöd: Lokaliseringlån ta i anspråk 1 500 000 kronor för lån till den under 50 nämnda stiftelsen enligt vad som förordats i propositionen,

52. att riksdagen fastställde en ram för statlig garanti för lån i lokaliseringssyfte till rörelsekapital för budgetåret 1973/74 av högst 25 000 000 kronor,

53. att riksdagen godkände av Kungl. Maj:t förordade grunder för glesbygdssöd, att tillämpas fr. o. m. budgetåret 1973/74, i den mån dessa grunder inte behandlats i föregående punkter,

54. beträffande åtgärder i Vindelälvsområdet att riksdagen skulle

dels godkänna vad i propositionen anförts,
dels i anledning av motionerna 1973:528, 1973:1743, 1973:1764 och
1973:1765, yrkandena 2 och 3, som sin mening ge Kungl. Maj:t till känna
vad utskottet anförde.

55. beträffande driftbidrag till avloppsreningsverk i Vindelälvsområdet
att riksdagen skulle avslå motionen 1973:1765, yrkandet 1,

56. att riksdagen med bifall till propositionens förslag samt med
avslag på motionen 1973:1759, yrkandet 4, för budgetåret 1973/74
anvisade till Regionalpolitiskt stöd: Bidragsverksamhet ett förslagsanslag
av 189 094 000 kronor,

57. att riksdagen med bifall till propositionens förslag samt med
avslag på motionerna 1973:1760, yrkandet B, och 1973:1776, yrkandet
3, för budgetåret 1973/74 anvisade till Särskilda stödåtgärder i gles-
bygder ett reservationsanslag av 25 000 000 kronor,

58. att riksdagen med bifall till propositionens förslag och med avslag
på motionen 1973:1759, yrkandet 5, för budgetåret 1973/74 anvisade
till Regionalpolitiskt stöd: Lokaliseringslån ett investeringsanslag av
250 000 000 kronor

Reservationer hade avgivits

1. beträffande regionalpolitikens inriktning på en så långt möjligt
decentraliserad bebyggelse, m. m. av herrar Nilsson i Tvärålund, Strids-
man och Gustafsson i Säfte (samtliga c) som ansett att utskottet under 1
bort hemställa,

att riksdagen skulle

A. med bifall till motionen 1973:524

1. besluta att regionalpolitiken enligt i motionen angivna riktlinjer
skulle inriktas på en så långt möjligt decentraliserad bebyggelse,

2. anta som riktmärken och målsättningar för utvecklingsplaneringen
i länen de i motionen angivna befolkningsramarna för länen 1980,

3. godkänna i motionen angivna grunder för planeringen av den
regionala strukturen, särskilt i syfte att garantera

a) att planeringen kunde baseras på en regionalpolitisk funktionsbe-
stämning av orterna enligt vad som anförts i motionen,

b) att även mindre orter och regioner kunde fungera på grundvalen av
bärande näringsliv och tillfredsställande service, så att livskraftiga
regioner och tätorter kunde skapas och upprätthållas över hela landet,

c) att de nya storkommuner som bildades genom pågående kommun-
reform gavs möjligheter att utvecklas och bestå som näringsgeografiska
enheter,

4. uttala att i avvaktan på en länsdemokratireform nästa länsplanering
och aktuell planering av Ortsstruktur borde handhas av länsstyrelserna
med större självständighet än tidigare och i nära samarbete med landsting
och kommuner,

B. med bifall till motionen 1973:1759, yrkandet 9, som sin mening ge
Kungl. Maj:t till känna vad reservanterna anförde om primära och regionala
centras roll i regionalpolitiken,

2. beträffande full och effektiv sysselsättning i länen utan flyttnings-
förluster som regionalpolitiskt mål, m. m. av herr Lorentzon (vpk) som

Måndagen den
28 maj 1973

*Den regional-
politiska stödverk-
samtheten m. m.*

ansett att utskottet under 2 bort hemställa,

att riksdagen med bifall till motionerna 1973:530 och 1973:1761, yrkandet 1, som sin mening gav Kungl. Maj:t till kännat vad reservanten anfört,

3. beträffande åtgärder inriktade på Stockholms- och Göteborgs-regionerna av herrar Nilsson i Tvärålund, Stridsman och Gustafsson i Säffle (samtliga c) som ansett att viss del av utskottets yttrande skulle ha av reservanterna angiven lydelse,

4. beträffande utredning om generella medel inom regionalpolitiken m. m. av herrar Eriksson i Arvika (fp), Nilsson i Tvärålund (c), Nordgren (m), Peterson i Linköping (fp), Stridsman (c), Oskarson (m) och Gustafsson i Säffle (c) som ansett att utskottet under 11 bort hemställa,

att riksdagen i anledning av motionerna 1973:842, yrkandet 1, och 1973:1758, yrkandena B 1 och C, som sin mening gav Kungl. Maj:t till kännat vad reservanterna anfört,

5. beträffande utarbetande av ett sysselsättningspolitiskt program av herr Lorentzon (vpk) som ansett att utskottet under 12 bort hemställa,

att riksdagen med bifall till motionen 1973:1761, yrkandet 2, som sin mening gav Kungl. Maj:t till kännat vad reservanten anfört,

6. beträffande formande av samhällets bas- och serviceorganisation för ett så långt möjligt decentraliserat samhälle av herrar Nilsson i Tvärålund, Stridsman och Gustafsson i Säffle (samtliga c) som ansett att utskottet under 16 bort hemställa,

att riksdagen med bifall till motionen 1973:1759, yrkandet 6, som sin mening gav Kungl. Maj:t till kännat vad reservanterna anfört,

7. beträffande lokaliseringsstöd till partihandel inom hushålls- och jordbrukssektorerna av herrar Eriksson i Arvika (fp), Nilsson i Tvärålund (c), Nordgren (m), Peterson i Linköping (fp), Stridsman (c), Oskarson (m) och Gustafsson i Säffle (c) som ansett att utskottet under 24 bort hemställa,

att riksdagen med avslag på Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna 1973:1759, yrkandet 8 d i motsvarande del, och 1973:1760, yrkandet A 8 i motsvarande del, som sin mening gav Kungl. Maj:t till kännat vad reservanterna anfört,

8. beträffande lokaliseringsstöd till marknadsföringsåtgärder av herrar Eriksson i Arvika (fp), Nilsson i Tvärålund (c), Nordgren (m), Peterson i Linköping (fp), Stridsman (c), Oskarson (m) och Gustafsson i Säffle (c) som ansett att utskottet under 25 bort hemställa,

att riksdagen med avslag på Kungl. Maj:ts förslag samt i anledning av motionerna 1973:842, yrkandet 2, 1973:858, 1973:1759, yrkandet 1, och 1973:1760, yrkandet A 9, som sin mening gav Kungl. Maj:t till kännat vad reservanterna anfört,

9. beträffande utbildningsstödets giltighetstid av herrar Eriksson i Arvika (fp), Nilsson i Tvärålund (c), Peterson i Linköping (fp), Stridsman

(c) och Gustafsson i Säffle (c) som ansett att utskottet under 28 bort hemställa,

att riksdagen med avslag på Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionen 1973:1760, yrkandet A 3, som sin mening gav Kungl. Maj:t till känna vad reservanterna anfört,

10. beträffande det inre stödområdet av herrar Eriksson i Arvika (fp), Nilsson i Tvärålund (c), Nordgren (m), Peterson i Linköping (fp), Stridsman (c), Oskarson (m) och Gustafsson i Säffle (c) som ansett att utskottet under 29 bort hemställa,

att riksdagen i anledning av motionerna 1973:849, 1973:950, 1973:1537, yrkandet 1, 1973:1672, 1973:1744, 1973:1746, 1973:1760, yrkandet A 10, 1973:1763, 1973:1766 och 1973:1775 som sin mening gav Kungl. Maj:t till känna vad reservanterna anfört,

11. beträffande sysselsättningsstöd till turistföretag av herrar Eriksson i Arvika (fp), Nilsson i Tvärålund (c), Nordgren (m), Peterson i Linköping (fp), Stridsman (c) och Gustafsson i Säffle (c) som ansett att utskottet under 30 bort hemställa,

att riksdagen med avslag på Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna 1973:1760, yrkandet A 8 i motsvarande del, och 1973:1777, yrkandet 1, som sin mening gav Kungl. Maj:t till känna vad reservanterna anfört,

12. beträffande sysselsättningsstöd under förlängd tid m. m. av herrar Eriksson i Arvika (fp), Nilsson i Tvärålund (c), Peterson i Linköping (fp), Stridsman (c) och Gustafsson i Säffle (c) som ansett att utskottet under 31 bort hemställa,

att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionen 1973:1759, yrkandet 2, och i anledning av motionen 1973:225, i motsvarande del, som sin mening gav Kungl. Maj:t till känna vad reservanterna anfört,

13. beträffande uppförande av industricentra på vissa orter av herrar Eriksson i Arvika (fp), Nilsson i Tvärålund (c), Nordgren (m), Peterson i Linköping (fp), Stridsman (c), Oskarson (m) och Gustafsson i Säffle (c) som ansett att utskottet under 40 bort hemställa,

A. att riksdagen i anledning av motionerna 1973:521, 1973:1526, 1973:1693, 1973:1745, 1973:1759, yrkandet 7, och 1973:1776, yrkandet 2, som sin mening gav Kungl. Maj:t till känna vad reservanterna anfört,

B. att motionerna 1973:225, i motsvarande del, 1973:1537, yrkandet 2, 1973:1691 och 1973:1774 inte föranledde någon riksdagens åtgärd,

14. beträffande lokalisering av industricentrostiftelsen av herrar Nordgren (m), Oskarson (m) och Gustafsson i Säffle (c) som ansett att utskottet under 41 bort hemställa,

att riksdagen med avslag på Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionen 1973:1776, yrkandet 1, som sin mening gav Kungl. Maj:t till känna vad reservanterna anfört,

Nr 101

Måndagen den
28 maj 1973

Den regional-
politiska stödverk-
samheten m. m.

Måndagen den
28 maj 1973

*Den regional-
politiska stödverk-
samheten m. m.*

15. beträffande servicegaranti av herrar Eriksson i Arvika (fp), Nilsson i Tvärålund (c), Nordgren (m), Peterson i Linköping (fp), Stridsman (c), Oskarson (m) och Gustafsson i Säffle (c) som ansett att utskottet under 42 bort hemställa,

att riksdagen med bifall till motionen 1973:1760, yrkandet A 1, som sin mening gav Kungl. Maj:t till känna vad reservanterna anfört,

16. beträffande företagareföreningarna som lokaliseringspolitiska instrument, m. m. av herrar Eriksson i Arvika (fp), Nilsson i Tvärålund (c), Nordgren (m), Peterson i Linköping (fp), Stridsman (c), Oskarson (m) och Gustafsson i Säffle (c) som ansett att utskottet under 43 bort hemställa,

att riksdagen med bifall till motionen 1973:1759, yrkandet 8 a, som sin mening gav Kungl. Maj:t till känna vad reservanterna anfört,

17. beträffande ökning av totalramen av herrar Nilsson i Tvärålund, Stridsman och Gustafsson i Säffle (samtliga c) som ansett att utskottet under 49 bort hemställa,

att riksdagen med avslag på Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionen 1973:1759, yrkandet 3, bestämde att under budgetåren 1973/74–1977/78 härutöver fick beviljas lokaliseringsbidrag/avskrivningslån, lokaliseringlån, utbildningsstöd och sysselsättningsstöd med sammanlagt 3 500 000 000 kronor med den huvudsakliga fördelning som angivits i motionen,

18. beträffande anslaget Regionalpolitiskt stöd: Bidragsverksamhet av herrar Nilsson i Tvärålund, Stridsman och Gustafsson i Säffle (samtliga c) som ansett att utskottet under 56 bort hemställa,

att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionen 1973:1759, yrkandet 4, för budgetåret 1973/74 till Regionalpolitiskt stöd: Bidragsverksamhet anvisade ett förslagsanslag av 240 000 000 kronor,

19. beträffande anslaget Särskilda stödåtgärder i glesbygder av herrar Eriksson i Arvika (fp), Nilsson i Tvärålund (c), Nordgren (m), Peterson i Linköping (fp), Stridsman (c), Oskarson (m) och Gustafsson i Säffle (c) som ansett att utskottet under 57 bort hemställa,

att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna 1973:1760, yrkandet B, och 1973:1776, yrkandet 3, för budgetåret 1973/74 till Särskilda stödåtgärder i glesbygder anvisade ett reservationsanslag av 26 900 000 kronor,

20. beträffande anslaget Regionalpolitiskt stöd: Lokaliseringslån av herrar Nilsson i Tvärålund, Stridsman och Gustafsson i Säffle (samtliga c) som ansett att utskottet under 58 bort hemställa,

att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionen 1973:1759, yrkandet 5, för budgetåret 1973/74 till Regionalpolitiskt stöd: Lokaliseringslån anvisade ett investeringsanslag av 300 000 000 kronor.

Till betänkandet hade fogats särskilda yttranden

1. beträffande jämställande av Örnsköldsviks kommun med primära

centra av herrar Nilsson i Tvärålund, Stridsman och Gustafsson i Säffle (samtliga c),

2. beträffande ombildning av vissa industriella beredskapsarbeten i Norrbotten till statliga bolag av herr Stridsman (c).

3. beträffande decentralisering av statlig verksamhet av herrar Eriksson i Arvika (fp), Nilsson i Tvärålund (c), Nordgren (m), Peterson i Linköping (fp), Stridsman (c), Oskarson (m) och Gustafsson i Säffle (c),

4. beträffande tilläggsdirektiv till den trafikpolitiska utredningen av herrar Eriksson i Arvika (fp), Nilsson i Tvärålund (c), Nordgren (m), Peterson i Linköping (fp), Stridsman (c), Oskarson (m) och Gustafsson i Säffle (c),

5. beträffande avgifts- och premiesystem för skogsbruket av herrar Eriksson i Arvika (fp), Nilsson i Tvärålund (c), Nordgren (m), Peterson i Linköping (fp), Stridsman (c), Oskarson (m) och Gustafsson i Säffle (c),

6. beträffande allmän inriktning av regionalpolitiskt stöd till turistnäringen av herrar Eriksson i Arvika (fp) och Peterson i Linköping (fp) samt

7. beträffande vissa kostnads- och anslagsfrågor av herrar Eriksson i Arvika (fp) och Peterson i Linköping (fp).

Herr ERIKSSON i Arvika (fp):

Herr talman! Den debatt som vi nu inleder är andra halvleken på den "debattmatch" som vi började i december förra året om regionalpolitiken för den kommande femårsperioden. Men vi skall vara medvetna om allesammans att när talmannen i dag kommer att klubbfästa besluten angående de regionalpolitiska åtgärderna så är detta endast ett etappbeslut. Någon definitiv lösning av frågan når vi inte genom dagens beslut. Många frågetecken kommer att finnas kvar. Den regionalpolitiska debatten kommer säkerligen att vara levande även under kommande riksdagar trots att vi i höstas har beslutat om riktlinjerna och i dag kommer att besluta om åtgärderna för den kommande femårsperioden.

I det knippe av förslag som lagts fram i olika betänkanden finns det, som jag tycker, en hel del bra inslag. En del av dessa ärenden skall vi behandla i dag, i inrikesutskottets betänkande nr 7, och en del har vi behandlat i andra sammanhang. De omfattar tillsammans de åtgärder som totalt behövs i regionalpolitiken under de kommande fem åren. Men även om en del förslag är bra och acceptabla saknas det enligt vår mening en del åtgärder. Jag skall återkomma till detta senare.

Jag vill bara påminna om att i december beslutade vi om befolkningsramar, inom vilka myndigheterna skall planera. Vi beslutade också om orsstrukturen. Folkpartiet stod där bakom majoritetsförslaget, och jag vill här deklarerat att vår inställning i dessa frågor är oförändrad. Vi anser att det beslut som då fattades skall ligga fast. Men vi sade ifrån att det är självklart att såväl befolkningsramarna som orsstrukturen måste ändras i takt med utvecklingen. I det betänkande som vi nu behandlar har vi beträffande planen för utveckling av orsstrukturen sagt: "Som utskottet

Nr 101

Måndagen den
28 maj 1973

*Den regional-
politiska stödverk-
samheten m. m.*

Måndagen den
28 maj 1973

*Den regional-
politiska stödverk-
samheten m. m.*

framhållit i ett tidigare sammanhang kan en plan av detta slag inte låsas fast en gång för alla, utan modifikationer måste kunna göras när det visar sig påkallat i det fortsatta planeringsarbetet.”

Detsamma gäller ju befolkningsramarna. Det gäller bl. a. Stockholms län där det redan nu finns tecken som tyder på att man inte når det högre ramtalet. Landstinget i Stockholms län ställer sig t. o. m. tvivlande till om man når den lägre ramgränsen till 1980. Ingen av oss kan helt avgöra vilken betydelse konjunkturen har haft och ingen kan avgöra vilken roll som den hittills förda regionalpolitiken har spelat i det fallet.

Men det finns också exempel på den motsatta utvecklingen. Ett sådant exempel är ju Uppsala län, där man sannolikt tidigare än beräknat kommer att bryta igenom det högre ramtalet.

Jag ville nämna dessa exempel för att belysa hur viktigt det är att vi har ramar med en viss spännvidd men också hur viktigt det är att vi inte binder fast oss för en hel femårsperiod.

Om vi skall kunna förverkliga den regionalpolitiska målsättningen att människor i olika regioner skall erhålla möjligheter till sysselsättning, likvärdig tillgång till service och god miljö, då fordras att ett helt batteri av åtgärder sätts in.

Nu återkommer jag till de olika förslagen på detta område. Först några ord om det som vi noterar såsom förbättringar.

Vi anser för det första att det är värdefullt att sysselsättningsstödet blir förbättrat. Det är enligt vår mening en riktig väg att subventionera arbetskraften. Vi anser också att man kunde gå längre än vad regeringen föreslagit då det gäller speciellt besvärliga områden. Vi har ju tillsammans med ledamöter från centerpartiet och moderata samlingspartiet avgivit en reservation om detta, vilken andra talare kommer att mera ingående beröra. Stödet bör också enligt vår mening utgå till nyanställning inom turistnäringen.

För det andra anser vi att det är bra att en vidgning av det regionalpolitiska stödet föreslagits så att det omfattar partihandel och uppdragsverksamhet. Vi har dock svårt att finna skälet för att inte stödet skall kunna gälla också partihandel inom hushålls- och jordbrukssektorn.

För det tredje noterar vi med tillfredsställelse att en utvidgning av inre stödområdet har antytts — jag vågar kanske rent av säga föreslagits — i propositionen. Jag har tidigare sagt, och jag vill göra det på nytt, att vi är väl medvetna om inrikesministerns kännedom om exempelvis förhållandena i norra Värmland — mitt hemlän. Vi noterar med tillfredsställelse det förslag som nu framläggs om utvidgning av inre stödområdet att omfatta Torsby kommun i Värmland och — som vi förutsätter Malungs och Vansbro kommuner i Kopparbergs län. Jag tycker att det är ett mycket väl berättigat förslag.

Hur man skall undvika tröskelproblem i gränstrakten mellan inre och allmänna stödområdet anser vi vara en av de mest svårösta frågorna. Genom ett höjt sysselsättningsstöd blir självfallet tröskeleffekten ännu större än i dag. Vi har från centerpartiet, moderata samlingspartiet och folkpartiet föreslagit att man på försök prövar införandet av sysselsättningsstöd när det rör sig om angelägna etableringar på orter i närheten av gränsen till inre stödområdet. Vi har i vår reservation som exempel på

Måndagen den
28 maj 1973

*Den regional-
politiska stödverk-
samheten m. m.*

sådana områden nämnt Bjurholm och västra delarna av Örnsköldsviks kommun, som bl. a. tagis upp i flera motioner. Vi har också sagt att Gotland med sina speciella problem borde jämföras med dessa gränsområden. Jag utgår från att vi alla är överens om att tröskelproblemen i gränsområdena måste lösas på något sätt. Det är då beklagligt att utskottet inte kunnat enas om det försök till lösning som vi skisserat i reservationen.

Vilka åtgärder är det då som saknats?

Vi har från folkpartiet bl. a. föreslagit borttagandet av löneskatten i inre stödområdet och sänkning av den inom allmänna stödområdet. Vi har vidare föreslagit införandet av en särskild lokaliseringsskatt och förmånligare avskrivningsregler inom stödområdet. Tyvärr har en majoritet av riksdagen redan avslagit dessa, som jag anser, ytterst betydelsefulla förslag.

Något som jag bedömer som mycket viktigt i regionalpolitiken är att vi inte glömmer de företag som redan finns inom stödområdet. Ett förbättrat transportstöd, lägre persontaxor, lägre teletaxor, bättre service och rådgivning till mindre företag är några viktiga åtgärder för att ge redan befintliga företag en bättre konkurrenskraft.

Vi har anslutit oss till glesbygdsutredningens förslag när det gäller stöd till företagare för att just kunna ge dessa möjligheter att göra en större insats för småföretagen.

Jag skall inte föregripa debatten om transportstöd och taxesättningar, men jag vill upprepa att jag bedömer att persontaxorna har en så stor betydelse för företag och människor som bor i stödområdet att man verkligen måste se över dessa. Man måste inte bara stoppa den höjning som skett under den senaste femårsperioden utan också vidtaga sänkningar av järnvägstaxorna. Vi har nämnt det i vår motion, och jag tror att det är en väldigt betydelsefull regionalpolitisk åtgärd som ger god effekt.

Några ord om ett par beslut från december. Som komplettering till den ortsbestämning som skedde då uttalade riksdagen att en servicegaranti skulle införas också i mindre orter. Det var för många orter, inte minst inom stödområdet, ett ytterst viktigt beslut. Vi anser att effektiveringen av riksdagsbeslutet inte är helt tillfredsställande, och vi finner det därför angeläget att regeringen snarast utarbetar generella bestämmelser, som kan ligga till grund för beslut om under vilka omständigheter sådant statligt stöd kan utgå till kommunerna. Jag vill redan nu, för att undvika debatt på den punkten, säga att naturligtvis skall kommunerna planera själva, men de bör ha möjligheter att få klara besked om på vilket sätt de skall erhålla det stöd som staten garanterar.

Den andra fråga som var intressant i decemberbeslutet gällde direktiven till statliga verk och myndigheter att ta regionalpolitiska hänsyn vid rationaliseringar. Där är jag i fråga om något verk besviknen på vad som har skett efter riksdagsbeslutet. Jag kan ta postverket som ett exempel. De senaste åren har poststationer lagts ner i mycket stor omfattning. Även om indragningarna kompletterats med en förbättrad lantbrevbäring, innebär nedläggningen av en poststation att en serviceinrättning på orten helt försvinner.

Under 1971 lade man ned 97 poststationer i landet. Under 1972 var antalet nedlagda stationer 71. Det förvånansvärda är att trots riksdagsbeslutet finns inga tecken på minskning i indragningstakten. Under de fem första månaderna i år har 32 poststationer lagts ned. Fortsätter vi i samma takt resten av året, kommer vi över 1972 års siffror. Det är en utveckling av servicen i ett statligt verk som verkligen inger förvåning med hänsyn till riksdagsbeslutet. Jag kan som exempel ta västra distriktet, som omfattar Göteborgs och Bohus län, Älvsborg, Skaraborg och Värmland samt norra delen av Halland. Där har man under 1970-talet lagt ned 40 procent av de poststationer som fanns vid ingången av år 1970.

Så till sist några ord om den ekonomiska ramen för den kommande femårsperioden. Vi kan fråga oss: Vad har vi råd till i regionalpolitisk satsning? Var går gränsen för vad regionalpolitiken får kosta? Jag utgår från att vi gör samma bedömning, nämligen att det är långt kvar till den gränsen. Vi har erfarit vad det kostar att flytta människor. Vi anar vilka värden som går till spillo genom att investeringar både från samhällets och från den enskildes sida, vilka får stå kvar i en ort sedan människorna har flyttat, blir helt oanvända. Kan vi bara skapa sysselsättningsstillfällen, så får det inte bero på brist på medel att dessa arbetsmöjligheter inte skapas. Vad som är bekymret är ju att vi totalt har för litet arbetstillfällen i landet.

Vi har från folkpartiets sida sagt att det är svårt att avgöra vilken omfattning stödet behöver ha för en femårsperiod framåt. Vi har också sagt att vi håller för sannolikt att en vidgning av ramen kan bli erforderlig. Inom utskottet har vi formulerat det så beträffande den ekonomiska ramen: "Det är dock med hänsyn till den ovisshet i beräkningen som är svår att undvika mycket möjligt att ramen kan behöva justeras längre fram." Vad jag vill säga med detta är att vi från vårt håll deklarerar att finns det tillverkningsobjekt, finns det goda idéer och finns det villighet hos företagarna att satsa i stödområdet för att skapa nya arbetstillfällen, då är vi från folkpartiet också villiga att gå längre i stödgivning.

Jag har tolkat statsrådets formulering i propositionen så att han delar den uppfattningen.

Jag har inte nu i detalj gått in på samtliga reservationer; det blir kanske tillfälle till det senare i debatten. Men jag vill med de här inledande kommentarerna, herr talman, yrka bifall till samtliga reservationer där herr Eric Petersons i Linköping och mitt namn finns.

I detta anförande instämde herrar Karl Bengtsson i Varberg, Sellgren, Henmark och Öhvall (samtliga fp).

Herr NILSSON i Tvärålund (c):

Herr talman! Det föreliggande betänkandet behandlar förutom proposition nr 50 med motioner också centerns partimotion 1973:524, som redovisar centerns alternativ i regionalpolitiken.

När vi förra hösten beslutade om riktlinjer och målsättningar för den framtida regionalpolitiken, förelåg som bekant två alternativ – rege-

Måndagen den
28 maj 1973*Den regional-
politiska stödverk-
samheten m. m.*

ringens och centerpartiets. Regeringens alternativ stöddes av folkpartiet och moderaterna, varför det blev riksdagens beslut. Inrikesutskottets ordförande Karl Erik Eriksson har alldeles nyss understrukit att folkpartiet för sin del står kvar vid höstbeslutet.

Centerns alternativ innebär att förutsättningar skall skapas för att vårt land år 1980 har en i stort sett oförändrad fördelning av befolkningen jämfört med i dag. Storstädernas tillväxt skall dämpas och begränsas till det egna födelseöverskottet.

Skogslänen bör tillföras cirka en fjärdedel av den till 400 000 personer beräknade folkökningen fram till 1980 enligt centerns alternativ. Sker inte detta uppstår enligt vår mening i dessa områden en mycket snedvriden åldersfördelning, som negativt påverkar möjligheterna att upprätthålla samhällsbildningen under 1980-talet. Det är också risk för en betydande kapitalförstörelse i glesbygder med redan nedlagt samhällskapital, försämrade service och försummade miljöer.

Till skillnad från centerns riksplan innebär regeringens enligt vår mening att de statliga resurserna skall fördelas för och planeringen inriktas på fortsatt koncentration och centralisering. Det framgår av respektive alternativs befolkningstal, som i båda fallen har accepterats som det bästa sättet att åskådliggöra planerna för fördelningen av de statliga resurserna. I betänkandet 1972:28, s. 26, konstateras att centerns planeringsteknik är jämförbar med regeringens även om centern har befolkningstal som riktvärden och planeringsmål och regeringen har s. k. nedre och övre befolkningsramar.

Befolkningsramarna, riktvärdena och planeringsmålen diskuterades ingående i fjol. Därvid framgick ju klart att regeringens alternativ innebär en fortsatt stark tillväxt av de största orterna i landet, särskilt de tre storstäderna. Jag skulle tro att vi inte nu behöver diskutera detta faktum så mycket, eftersom det ju klart framgår av handlingarna i ärendet. Ingen torde heller numera ifrågasätta att centerns alternativ i jämförelse med regeringens skulle leda till bättre regional balans.

Det fattade beslutet kommer enligt vår mening att få stor betydelse för framtiden. Det blir styrande för myndigheternas, näringslivets och de enskilda människornas dispositioner och beslut. Beslutets inriktning får en styrande effekt även om man bortser från det materiella innehållet.

Som framgår av betänkandet – och som Karl Erik Eriksson nyss underströk – fasthåller utskottets majoritet, bestående av socialdemokrater, folkpartister och moderater, vid alla punkter beträffande tidigare beslutade riktlinjer och målsättningar och även beträffande befolkningsramar. Värt att uppmärksamma är att Stockholms läns landsting har ändrat sina planeringsmål därför att man har ansett riksdagens beslut vara orealistiskt. Stockholms stad skulle få öka med mellan 125 000 och 195 000 invånare fram till 1980 – det är enligt landstinget i Stockholm orealistiskt. Man har trott på en fortsatt stegring av Storstockholms invånarantal, men i fjol minskade invånarantalet där.

Utskottet hoppas väl att befolkningstalen genom flyttningspolitik och genom den traditionella folkströmningen under bättre konjunkturen skall kunna uppfyllas, allra helst som regeringen har uttalat att man tänker satsa ännu mera på flyttningspolitik. Folkpartiets företrädare Karl Erik

Måndagen den
28 maj 1973

*Den regional-
politiska stödverk-
samheten m. m.*

Eriksson uttalade t. ex. här att naturligtvis bör man anpassa sig till utvecklingen i det här fallet. Rimligen borde vi då i utskottet ha kunnat anpassa oss till den nivå som bedöms vara realistisk. Den ligger enligt landstingets beräkningar mycket nära centerns befolkningstal för Stockholm. Det befolkningstalet kunde inte vinna riksdagens gehör i höstas – det betecknades t. o. m. av statsministern som mindre trovärdigt. Nu säger Stockholms egna politiker att man inte tror på riksdagens beslut längre i det här avseendet.

Enligt vår mening måste i nu rådande situation samhället alldeles särskilt kraftigt satsa på lokaliseringsinsatser. Dessa måste prioriteras framför flyttningsåtgärder. I annat fall får vi en utarmning av skogslänen. Det är på den punkten som socialdemokraterna och centern alltså tydligen har mycket olika meningar. Vi har olika synsätt och värderingar i detta fall. Enligt centerns mening kan inte välfärden i landet komma alla – alltså inte heller storstäderna – till del utan att vi får ett mera decentraliserat samhälle. Centern står alltså fast vid sin riksplan.

Jag vill gärna tolka folkpartiets och moderaternas anknäpning till flera av förslagen i våra motioner så, att man ändå på det hållet när det gäller åtgärderna närmar sig centerpartiet. Detta tycker jag är glädjande.

Målet, ett decentraliserat samhälle, uppnås inte på en gång även om centern skulle få fullt gehör för sin politik. På grund av att vi har så att säga byggt fast oss i ett starkt centraliserat samhälle tar det tid att komma till rätta med detta. Vi kan inte riva ner våra överexploaterade koncentrationsorter, även om folk visar minskat intresse för att bo där och i höghusen. Ett decentraliserat samhälle byggs successivt. Vi måste, som vi brukar uttrycka det, sträva mot ett så långt möjligt decentraliserat samhälle. Jag vill, herr talman, gå in på den målsättningen litet närmare.

Socialdemokraterna frågar oss ibland vad vi i sak menar med detta. Ja, det är framför allt ett uttryck för en politisk viljeinriktning. Enligt vår mening måste hela samhällsverksamheten engageras för att nå detta mål, ett decentraliserat samhälle. Vi kan peka på våra motioner på olika områden här i riksdagen. Vi kan hänvisa till vår riksplan med dess befolkningsfördelning, med dess åtgärdsplan och motiveringar. Vi kan hänvisa till våra förslag beträffande bostadspolitiken och våra förslag rörande de mindre företagen t. ex. Vår jordbrukspolitik gör det möjligt för även mindre jordbrukare och deltidjordbrukare med effektiva företag att överleva. Centern har en rad förslag på konkreta åtgärder i det betänkande vi nu behandlar, vilka har klar inriktning mot ett decentraliserat samhälle. Centern föreslår länsdemokrati. Centern föreslår decentralisering av den statliga förvaltningen till läns- och kommunnivå. Centern har gått emot sammanslagningar till alltför stora kommuner och hävdar rätten till frivilliga kommunsammanslagningar. Regeringen har, enligt vår mening, gått för hårt fram med tvånget i kommunsammanslagningarna. Centern har tidigare även under denna riksdag drivit på när det gäller skatteutjämningsfrågan, som vi här i riksdagen skall behandla om ett par dagar. Vi har också krävt en utjämning av telefontaxorna och av bensinpriserna. Centern har i många år verkat för att sprida inflytandet i näringslivet och inom företagen till de anställda. AP-medlens användning i näringslivet är ett annat exempel på hur regeringen vill centralisera makt

och inflytande, medan centern vill ha en mera decentraliserad utformning av beslutsfunktioner till exempelvis löntagarna. Och så vidare. Jag skulle kunna hålla på med denna uppräknings en god stund till, men jag tror att också dessa exempel värtaligt visar hur vårt parti över hela det politiska fältet verkar för ett mera decentraliserat samhälle.

Jag har flera gånger tidigare framhållit att såväl den tekniska som den ekonomiska utvecklingen i sig bär krafter som verkar för koncentration och centralisering. Dessa kraftfält kommer vi inte ifrån i vår tid. Vi måste emellertid tygla dem mot ett bestämt mål: människans välfärd i vidaste mening. Den befolkningskoncentration som är kännetecknande för det industriella samhället, inte bara i Sverige, är i flera avseenden inte längre människans odelade vän. Graden av denna koncentration och effekten av den för människorna har centern och socialdemokraterna olika uppfattningar om. Vi representerar olika politiska viljeriktningar. Detta tar sig inte minst konkret uttryck i regionalpolitiken. Det är därför inte märkligt att det ibland hettar till när vi diskuterar dessa frågor. Jag instämmer med den mycket kände och framstående socialdemokrat som för en tid sedan betecknade socialdemokratin som det minst decentralistiska partiet bland de stora partierna i vårt land. Han tillhör den minoritet bland socialdemokraterna som förordar länsdemokrati.

Enligt centerns mening kan vi inte lösa våra sysselsättningsproblem om vi inte får en ökning i tillväxten av antalet sysselsättningstillfällen och tillväxt i produktionslivet. Detta är också en förutsättning för att det skall vara möjligt att genomföra centerns målsättning i regionalpolitiken. Vi beklagar och tycker att det är förvånande att regeringspartiet inte vill satsa offensivt på flera arbetstillfällen i näringslivet. På vårt håll anser vi att det knappast finns något som är så olönsamt och påfrestande för samhälle och enskilda som arbetslösheten. Vi har också under många år påpekat att det är mycket påfrestande för framför allt enskilda människor och familjer men också för samhället med den flyttningspolitik som vi nu under många år har haft. Det är dessutom knappast något som är så lönsamt för samhället och så välgörande för enskilda som att satsa på fler arbetstillfällen när det är arbetslöshet. Centern vill satsa på ett ökat antal arbetstillfällen, huvudsakligen i det ordinarie näringslivet, samtidigt som vi accepterar det penningbehov som behövs i AMS för att hjälpa dem som är arbetslösa.

Erfarenheterna av den regionalpolitik som vi fört hittills är övervägande goda. Många tusen arbetstillfällen har skapats. Arbetsplatserna har i stor utsträckning kunnat placeras i orter med små kostnader för samhällsservicen. Det har varit lönsamt för samhället och bra för människorna. Men insatserna har ändå varit för små. Arbetslösheten har trots insatserna varit stor i skogslänen. Samhällsbildningen på lång sikt är på många håll ännu inte tryggad där.

Före jul i fjol förelades riksdagen på tilläggsstat förslag om ytterligare nästan 1 miljard kronor, noga räknat 975 miljoner kronor, för att bekämpa arbetslösheten under andra delen av innevarande budgetår. Ingen i riksdagen ville minska det beloppet. För den närmaste femårsperioden föreslår centern nu att regeringens förslag skall ökas med motsvarande belopp, alltså att propositionens förslag skall ökas med 1

Måndagen den
28 maj 1973

*Den regional-
politiska stödverk-
samheten m. m.*

miljard, fördelat på fem år. Det är en satsning på arbetstillfällen på orter där människor bor och där samhället har serviceapparaten i stort sett färdig. Det finns ett uttalande i propositionen 50 på s. 119 som är värt att i detta sammanhang peka på. Jag citerar:

”Vad jag nu har förordat innebär att statsmakterna under fem år satsar mer än dubbelt så mycket på regionalpolitiskt stöd som under innevarande treårsperiod.”

Detta uttalande är dubbeltydigt, för att nu inte säga förledande, för dem som okritiskt läser propositionen. Det är inte så, herr inrikesminister, att regeringen satsar dubbelt så mycket på regionalpolitiken. Det vill jag bestämt bestrida. Om vi ser på det belopp som har stått till förfogande under perioden 1970–1973 finner vi att det, inklusive tilläggsanslag och ”det som blev över” från tidigare period, var 1 387 000 000 kronor. Fördelat på tre år blir det 462 miljoner per år. Detta kan jämföras med en propositionens totalram på 2,5 miljarder. Fördelat på fem år, blir det 500 miljoner kronor per år. Därtill kanske kan läggas ca 100 miljoner kronor som så att säga blir över från perioden 1970–1973 till nästa period. Låt oss säga att ungefär 525 miljoner kronor skulle stå till förfogande med den beräkningen vilket skall jämföras med 462 miljoner kronor, som i verkligheten har stått till förfogande under treårsperioden 1970–1973.

Detta är sakförhållandet, herr inrikesminister. Jag hoppas att inrikesministern ytterligare vill kommentera det citerade uttalandet i propositionen. Vad regeringen föreslår är, får man hoppas, åtminstone kompensation för penningvärdeförsämringen i jämförelse med den föregående treårsperioden. Det är ingen storslagen satsning det här är fråga om. Däremot innebär centerns förslag en reell resursökning för regionalpolitiken. Vi har prioriterat regionalpolitiska insatser före flyttningspolitiken. Den av oss föreslagna höjningen för femårsperioden är inte större än att riksdagen i höstas utan diskussion beslutade bifalla den för att upprätthålla AMS:s aktivitet.

Som jag sagt tidigare kan inte medlen, i den begränsade mening som framgår i det här sammanhanget, ensamma klara uppgiften att nå regional balans. Hela samhällsverksamheten måste engageras i detta syfte. Därmed erhålls en annan mentalitet hos myndigheter, hos företagare, hos människor i allmänhet som i sin tur ändrar hela samhällets rörelseriktning mot ett mer decentraliserat samhälle.

Tillåt mig ta ett exempel som visar hur psykologin kan fungera. När finansministern uttalar i den nu föreliggande reviderade finansplanen att vi nu måste satsa ytterligare framför allt på rörlighetsfrämjande politik för att tillgodose näringslivet med arbetskraft är det förstäligt om företagare inte tar regionalpolitiska insatser på fullt allvar. Företagen behöver inte flytta verksamheten dit där arbetskraften finns. Finansministern säger ju till näringslivet att staten i vanlig ordning kommer att leverera arbetskraften till företagens portar utan egentlig kostnad för företagen. Människornas önskemål om arbete där de bor och trivs blir inte det primära för samhällets åtgärder med den politiken.

Det är här fråga om de koncentrationskrafter jag tidigare har talat om och som regeringen villigt anpassar sig till. Denna regeringens inställning

blir på det sättet så styrande att det materiella innehållet i regionalpolitiken neutraliseras eller i varje fall får svårare att vinna gensvar. När centern föreslår en ökning av medlen gör vi också det med utgångspunkt i våra alternativ och förslag i olika andra sammanhang här i riksdagen, vilka påverkar regionalpolitiken. Med det totala politiska alternativ som vi har lagt fram har vi medel att genomföra vår politik. Våra förslag i det här sammanhanget är en väsentlig del av vårt politiska alternativ, som leder fram till ett bättre samhälle, ett, som vi tror, gott-folkhem.

Herrar Stridsman och Gustafsson i Säfte kommer att redovisa centerns syn på de reservationer som föreligger i betänkandet. Jag vill emellertid helt kort beröra reservationen 10.

Redan 1970 anförde statsutskottet att stödområdesgränserna kunde innebära ett tröskelproblem. Den inre stödområdesgränsen har varit absolut. Såväl utskottsmajoriteten som vi reserverar vill nu mjuka upp tillämpningen något. Utskottsmajoriteten vill dock inte att uppmjukningen skall omfatta sysselsättningsstödet. Man vill inte heller gå med på att, om det är nödvändigt, upprätthålla sysselsättningen på en ort inom en kommun som i sin helhet inte kan få sysselsättningsstöd. Utskottsmajoriteten hänvisar till att det kan försvåra den kommunala planeringen. Enligt reservanternas mening kan inte detta vara något problem, om sådana beslut har förankring i och överensstämmer med den kommunala och regionala planeringen. Några administrativa problem kan inte den lösning som reservanterna föreslår medföra. Det är förvånande att socialdemokraterna och vänsterpartiet kommunisterna skall vara så njugga mot just de orter som har det allra svårast. Svårigheterna på Gotland synes oss också vara av den arten att Gotland bör få komma i åtnjutande av samma regler som reservanterna föreslår för gränsområdet till det inre stödområdet. Reservanterna föreslår alltså att Kungl. Maj:t bör pröva om sysselsättningsstödet får utgå vissa i orter nära inre stödområdesgränsen.

Utskottet har också haft att ta ställning till flera motioner som berört Vindelälvsområdet. Det här området har givits en mycket vidsträckt avgränsning. Det omfattar stora delar av Norrbotten, delar av Skellefteälvens område, Umeälvsområdet och naturligtvis också Vindelälvens område. I propositionen redovisas inte ett enda nytt arbetstillfälle vid fasta arbetsplatser i industrin i någon ort i Vindelälvsdalen. Detta kan inte stå i god överensstämmelse med riksdagsuttalandet 1967 angående sysselsättning i Vindelåldalen, även om väg 363 nu får en välbehövlig upprustning. Utskottet är enigt i sin skrivning i detta avsnitt. Jag är tillfreds med att utskottets ledamöter enat sig om att besvara motionen om Vindelälvsdalen med ett tillkännagivande som innehåller bl. a. punkterna 1 och 3 i min motion nr 1765, innebärande att ytterligare åtgärder måste vidtas i Vindelälvsdalen och att en statlig industri etableras i Sorsele.

Jag vill till sist säga några ord på ytterligare en punkt. Det gäller industricentra. Herr Stridsman skall utveckla det vidare.

Det finns en reservation på denna punkt där Östersund förordas för ledningsfunktionen. Det är moderaterna och en centerpartist i inrikesutskottet som föreslår detta. Det har på denna punkt väckts en rad

Måndagen den
28 maj 1973

*Den regional-
politiska stödverk-
samheten m. m.*

motioner i vilka motionärerna föreslagit olika orter för denna uppgift. Utskottet ansluter sig emellertid till propositionens förslag om Skellefteå. Ledningsfunktionen är mycket liten, antalsmässigt sett 4 å 5 personer. Det är viktigt att denna ledningsgrupp får bästa möjliga kontakt med avancerad teknik, med ett differentierat industriellt näringsliv, med forskning och marknadsföring. Till Skellefteå skall viss teknisk utbildning lokaliseras. Till Skellefteå kommer att förläggas ett industriellt utbildningscentrum. Skellefteåområdet hör till de allra bäst industrialiserade områdena i Norrland. Där finns också Expolaris, en marknadsföringsorganisation som stöds av näringsliv och samhälle.

Östersund och Lycksele är naturligtvis också acceptabla för lokalisering av denna uppgift. I reservationen framhålls att det framför allt är placeringen i det inre stödområdet som är väsentlig. Det är kanske en rent symbolisk syn man har på den här frågan. Väsentligt är väl ändå att ledningsfunktionen får de värdefulla kontakterna, som kan vidareförmedla idéer, innovationer och industriell utveckling till de industricentra som ju skall finnas i det inre stödområdet.

Herr talman! Med detta ber jag att få yrka bifall till de reservationer där mitt namn förekommer.

Herr NORDGREN (m):

Herr talman! Under en lång tid har vårt land upplevt en snabbt ökande befolkningskoncentration till de stora tätorterna. Under perioden 1960-1965 flyttade som vi vet cirka en kvarts miljon människor från glesbygd till olika tätorter. En stor del av befolkningsomflyttningen har drabbat Norrland och därmed jämförliga områden. Minskningen av arbetstillfällena inom jord- och skogsbruk kunde inte motverkas genom tillräcklig expansion inom industri och servicenäringar i Norrland. Den här utvecklingen har enligt vår mening varit olycklig för hela vårt land.

Mot den bakgrunden beslöt 1964 års riksdag införande av statligt lokaliseringstöd som medel i en aktiv lokaliseringspolitik. År 1970 förstärktes och vidareutvecklades de regionalpolitiska medlen, och 1972 års riksdag förbättrade regionalpolitiken ytterligare genom att anta vissa grunder i fråga om regionalpolitiskt stöd till turistanläggningar m. m.

I det Norrlandsprogram som moderata samlingspartiet utarbetade under 1960-talet föreslog vi åtgärder för ökade företagsinvesteringar, utbyggd samhällsservice, förbättrade utbildningsmöjligheter och kommunikationer, översyn av statens taxepolitik, transportstöd och åtgärder för att främja såväl jord- som skogsbruket i de berörda områdena.

Förslagen har presenterats i partimotioner under de gångna åren. En del av förslagen har regeringen tagit upp i propositioner, och riksdagen har beslutat i enlighet därmed. Jag tänker t. ex. på företagsinvesteringar, utbildning, justering av taxor, vilket vi självfallet noterar med tillfredsställelse. I några fall har vi fått motionsförslag tillstyrka av utskottet och bifallna av riksdagen. Så var t. ex. fallet i fjol, då vi fick vårt yrkande i partimotionen om tilläggsdirektiv till jordbruksutredningen i syfte att få till stånd ett ökat regionalpolitiskt jordbruksstöd bifallet med följande uttalanden av utskottet: "Med hänvisning i övrigt till motionens motivering föreslår utskottet att riksdagen hos Kungl. Maj:t begär att de

Måndagen den
28 maj 1973*Den regional-
politiska stödverk-
samteten m. m.*

sommaren 1972 tillkallade sakkunniga med uppdrag att utreda vissa frågor inom jordbrukspolitiken får i uppdrag att även ta upp det i motionen aktualiserade spörsmålet."

I den föreliggande propositionen sägs ingenting om detta, varför jag tillåter mig att fråga statsrådet Holmqvist vilka tilläggsdirektiv som utredningen erhållit eller vad som verkställts med anledning av det beslut som fattades av fjolårets riksdag angående jordbrukspolitiken.

Tyvärr måste vi först trots alla de av regeringen vidtagna åtgärderna och de miljarder som satsats på regionalpolitiken konstatera att problemen inte är tillfredsställande lösta. Inlandets avfolkning har enligt riksdagens upplysningstjänst fortgått. Under perioden 1966—1970 lär ytterligare ca 200 000 människor ha flyttat därifrån, och likväl har vi här alljämt en hög och under de senare åren tämligen konstant arbetslöshet. Enligt vår uppfattning i moderata samlingspartiet är detta ett av våra allvarligaste problem just nu. Vi anser att det är nödvändigt med en ny inriktning av regionalpolitiken, och vi föreslår därför en skyndsam utredning, som om möjligt framlägger förslag till 1974 års riksdag.

Vi skall gärna erkänna att vi i princip delar den målsättning som riksdagen fastlagt för regionalpolitiken och som i stort överensstämmer med vårt Norrlandsprogram och som kan sammanfattas i orden: "Människor i alla delar av landet bör få del av den materiella, sociala och kulturella välfärden så långt detta är möjligt." Statsministern uttryckte detta så att "planering bör bygga på människans behov och önskemål". Jag brukar förfäktat den uppfattningen att det måste vara lättare och riktigare att flytta maskinen till människan än människan till maskinen.

Vi tycker alltså inom moderata samlingspartiet att regeringen inte har lyckats uppfylla vare sig målsättningen eller löftet om att ta hänsyn till de enskilda människornas behov och önskemål. Regeringens nu framlagda proposition nr 50 är ett försök till ytterligare komplettering av den nuvarande regionalpolitiken. Det finns i den enligt vår mening flera bra förslag, flera steg i rätt riktning, men vi vill som vi framhåller i vår partimotion även anvisa andra, kompletterande vägar. Vi anser att man skall satsa på

1. en god företagsmiljö i hela landet som grund för regionalpolitiken,
2. så lika förutsättningar som över huvud taget är möjliga över hela landet och mellan olika regioner,
3. generella stimulansåtgärder före selektiv detaljstyrning i syfte att skapa likvärdiga förhållanden mellan regioner samt mellan redan etablerade och nybyggda företag,
4. ytterligare stöd till basnäringarna jord- och skogsbruk,
5. åtgärder med verkan på hela regioner, såsom differentierade taxor, avgifter och avskrivningsregler, utvidgning av transportstödet och upp- rustning av norra stambanan,
6. generella insatser för sänkning av arbetskraftskostnad inom stöd- området.

Moderata samlingspartiets representanter i inrikesutskottet har strävat efter att följa de här inledningsvis angivna riktlinjerna.

Herr talman! Innan jag går in på att säga några ord om reservationerna vill jag något beröra ortsklassificeringen sedd från en företagares horisont.

Måndagen den
28 maj 1973

*Den regional-
politiska stödverk-
samtalen m. m.*

Genom beslutet 1972 har nya riktlinjer dragits upp för regionalpolitiken. Landets tätorter har klassificerats i ett antal kategorier. Vi har fått 22 primära centra, ett antal regionala centra och kommunala centra. Den klassificeringen kan medföra att kundunderlaget minskar på vissa orter och ökar på andra.

Den föreslagna ortsklassificeringen får sålunda en styrande effekt på näringslivet som kan medföra en negativ utveckling i områden som inte prioriteras. Prioriteringen har inte i alla delar följt näringslivets naturliga utvecklingsmöjligheter. Det är angeläget att samhället successivt anpassar sina serviceåtgärder efter näringslivets utveckling, som i sin tur är beroende av kommunikationer, marknadsutveckling och befolkningsunderlag.

Den offentliga servicen kan helt naturligt inte vara fullständigt utbyggd på alla orter. En viss prioritering är naturligtvis motiverad. Prioriteringen måste emellertid göras till föremål för kontinuerlig omprövning, så att tätortsutvecklingen blir naturlig. Näringslivet måste få en möjlighet till självständig utveckling även i orter som inte prioriterats i ortsklassificeringen.

Vid behandling av lokaliseringsstödsärenden bör företagarens egen syn på företagets lokalisering inom stödområdet i största möjliga utsträckning beaktas. I företagarens egen bedömning kan ingå värderingar, som för en utomstående ter sig oväsentliga men som för företagaren själv och inte minst för de anställda utgör betydelsefulla inslag i en attraktiv miljö.

Vi anser därför att näringslivet måste få möjlighet till en självständig utveckling i alla kommuner där naturliga förutsättningar finns. Ortsklassificeringen får inte utgöra ett hinder härför. Ortsklassificeringen bör kontinuerligt omprövas med hänsyn till näringslivets utveckling i kommunerna, och vid behandling av lokaliseringsärenden bör stor hänsyn tas till företagets eget val av lokaliseringsort.

Till detta kan också sägas att någon entydig utvärdering av lokaliseringsstödet betydelse för den totala samhällsekonomin inte har gjorts. Lokaliseringspolitik har haft många fördelar; jag har pekat på en del: den har i viss mån motverkat utflyttning, bidragit till att kapital som investerats i bostäder och serviceanordningar har kunnat utnyttjas, givit en del människor arbete i bygder där de trivs och minskat kostnaderna för flyttning av arbetskraft. Mot dessa fördelar måste man väga nackdelarna, som bl. a. kan bestå i att företag på grund av subventioner och skattelättnader valt lokaliseringar som företags- och samhällsekonomiskt givit lägre effektivitet och sämre produktionsresultat. Det finns också risker för att lokaliseringsstöd i form av bidrag och förmånliga krediter försätter företag utanför stödområdet i en ogynnsam konkurrenssituation och att fasta kapitaltillgångar i industrier som omlokaliseras på grund av ställiga stödåtgärder inte kan utnyttjas riktigt effektivt.

Det är mot den bakgrunden, herr statsråd, vår uppfattning att en entydig utvärdering och noggrannare uppföljning bör komma till stånd.

Enligt uppfattningen i en näringsorganisation, Sveriges hantverks- och industriorganisation, som representerar ca 40 000 företagare, bör stödåtgärder i lokaliseringpolitiskt syfte under alla förhållanden vara konkurrensneutrala. Lokaliseringspolitik bör främst sträva efter att utjämna

skilda förutsättningar för företag i olika regioner. I första hand bör de långa avståndens handikapp i fråga om kommunikationer, transporter och marknadskontakter utjämnas.

Transportstödet för företag inom stödområdet är ett viktigt lokaliseringspolitiskt medel, och genom beslut vid årets riksdag har ett steg i rätt riktning tagits i det avseendet. Härigenom har ett önskemål som vi har förfäktat tillgodosetts.

Transportstödet har gett en gynnsam lokaliseringspolitisk effekt, och de goda erfarenheterna från transportstödet bör initiera till liknande försök på andra områden med ofördelaktig kostnadsbelastning för företag inom stödområdet. Det gäller personbefordran per flyg och järnväg, telekommunikationer, drivmedel för landsvägstransporter m. m.

Försöksverksamhet med industricentra bör enligt vår mening komma till stånd i större utsträckning än vad propositionen har föreslagit.

Om jag sammanfattar detta resonemang, sett ur en företagarorganisations synvinkel, skulle det bli följande:

Att lokaliseringspolitiken i första hand bör arbeta med generella medel, avsedda att utjämna skilda förutsättningar för företag i olika regioner.

Att lokaliseringsstödet måste utformas så, att konkurrensnedvidande effekter mellan företag i olika delar av landet om möjligt undviks.

Att lokaliseringspolitiken måste drivas med hänsyn till näringslivets nuvarande struktur.

Att företag inom hantverk, reparation, underhåll och service är av stor betydelse för företags- och boendemiljön i glesbygd och att därför samtliga dessa bör inrymmas i lokaliserings- och glesbygdstödet.

Att försöksverksamhet med servicecentra i glesbygd bör komma till stånd i samarbete mellan berörda kommuner och SHIO:s föreningar och länsdistrikt.

I samband med dessa reflexioner kring ortsklassificeringen och regionalpolitiken kan jag inte underlåta att på nytt uttala min förvåning och besvikelse över att när riksdagen tog propositionen angående ytterligare utlokalisering av statliga verk så liten del föreslogs av finansministern och därmed regeringen till det allmänna stödområdet.

Jag upprepar på nytt frågan: Varför visar regeringen så litet intresse för t. ex. Norrland i det här avseendet, och varför tilldelades inte heller t. ex. Söderhamn, trots löften, någonting i den här etappen?

Efter de här allmänna synpunkterna på hur vi i moderata samlingspartiet och hur mindre och medelstora företag tillhörande Sveriges hantverks- och industriorganisation ser på dessa regionalpolitiska och arbetsmarknadsmässiga problem ber jag, herr talman, att få säga några ord om de reservationer som är fogade till detta betänkande och som bl. a. upptar mitt namn.

I reservation nr 4 kräver vi reservanter en utredning om en ökad satsning av generella medel. Enligt vår mening är en inriktning av regionalpolitiken på i huvudsak punktvisa insatser olycklig. Det kan bl. a. få till följd att åtgärder för att lösa ett områdes problem leder till att nya problem uppkommer på andra orter. Konkurrenssituationen påverkas till men för redan etablerade företag. Att i huvudsak ge stöd till enstaka

Måndagen den
28 maj 1973

*Den regional-
politiska stödverk-
samheten m. m.*

företag skapar inte någon varaktig grund. Vi riskerar dessutom att få ett beroende näringsliv i stället för ett lönsamt och självbärande. Regionalpolitiken bör i stället i första hand bygga på generella åtgärder. Målet för regionalpolitiken skall vara att skapa så likvärdiga förutsättningar som möjligt mellan landets olika delar och regioner.

I det här sammanhanget behöver jag bara nämna två exempel. Jag tänker närmast på den skidfabrik och den likkistfabrik som man nyligen beslutat skall byggas. På dessa områden har vi redan tillräcklig produktion här i landet, och det måste tyvärr skada de redan befintliga anläggningarna och deras anställda.

Det betyder, herr talman, att jag ber att få yrka bifall till reservationen 4.

I reservation nr 7 föreslår vi att lokaliseringstöd skall utgå även till partihandel inom hushålls- och jordbrukssektorerna. Vi anser inte att det finns någon saklig anledning att distriminera just denna del av företagssamheten. Vi anser tvärtom att det vid en verksamhet av denna art bör lämnas stöd i form av lån.

Det betyder att jag vill yrka bifall till reservationen 7.

Beträffande reservation nr 8, som handlar om lokaliseringstöd till marknadsföringsåtgärder, vill jag säga följande.

Faktum är att det i dagens läge med stark konkurrens på alla områden är nödvändigt med en god och ökad marknadsföring, en större och effektivare marknadsföring än vad vi normalt har bedrivit här i landet. Det finns åtskilliga bevis på vad det kan betyda för ett litet företag med tillverkning av en eller flera produkter som är lämpade t. ex. för export. Jag behöver bara nämna Norrlandscenter; jag förmodar att de ärade kammarledamöter som känner till Norrlandscenters verksamhet kan erinra sig hur det marknadsföringsföretaget medverkat till ökad orderstock för rätt många Norrlandsföretag. Jag har i en motion till denna vårriksdag erinrat om detta och föreslagit ett visst bidrag till ökad marknadsföring inom Norrlandscenter.

Reservationerna nr 10 och 14 kommer herr Oskarson att närmare kommentera, varför jag lämnar dem och övergår till reservation nr 11 som behandlar sysselsättningsstödet till turistföretag i det inre stödområdet. Enligt vår uppfattning i moderata samlingspartiet bör det gå att öka arbetstillfällena inom inre stödområdet och i Norrland över huvud taget genom en effektivare marknadsföring och genom ökat stöd till turism.

Det är en satsning på Norrland som rekreationsområde. I takt med miljöförstöringen i tätortsområdena kommer behovet av orörd natur att öka, och det finns anledning att tro och bevis för att människor från hela Europa skall kunna lockas till den storslagna naturen i Norrland, under förutsättning att våra turistanläggningar får möjlighet att konkurrera på mera likvärdiga villkor vad såväl resor som övriga kostnader beträffar. Det skulle kanske också medverka till att vi svenskar i större utsträckning än hittills semesterar i vårt eget vackra land.

Därmed ber jag att få yrka bifall till reservationen 11. Liksom i vad gäller reservationen 7 om stöd till partihandeln anser jag nämligen att det är synnerligen angeläget att skapa ökad sysselsättning så att samtliga

seriösa företag inom hantverk, industri, service och turistnäring skall ha möjlighet att söka och efter erforderlig prövning erhålla sysselsättningsbidrag.

Reservation nr 13 tar upp frågan om industricentra. Regeringen föreslår -- det noterar vi med tillfredsställelse -- och utskottet tillstyrker att industricentra byggs i Strömsund och Lycksele. Dessa industricentra kommer förvisso att spela en viss och jag hoppas stor roll för utvecklingen inom de här områdena. Enligt min och mina medreservanterns uppfattning är dock två industricentra inom detta stora stödområde inte tillräckligt. Vi anser att sådana centra borde finnas även i Vilhelmina, Kalix, Ljusdal m. fl. platser. Om erfarenheterna från dessa två första industricentra blir goda, vilket jag vågar förutsätta mot bakgrund av den erfarenhet jag har från en liknande anläggning i min hemstad som jag själv medverkat till, anser vi reservanter att en fortsatt utbyggnad av industricentra snarast möjligt bör komma till stånd.

Reservation nr 16 behandlar företagarföreningarna. Dessa har genom regionalpolitiken fått en extra och enligt min mening betydande arbetsuppgift. Önskvärt vore att de finge utökade möjligheter till rådgivning och service åt företagen och framför allt möjligheter att utöva en ökad uppsökande verksamhet bland personer som kan vara intresserade av att utveckla eller starta nya företag. Företagarföreningarna har visserligen på sätt och vis den uppgiften redan nu, men de har i regel inte -- i varje fall inte i mitt eget hemlän -- tillräckliga resurser för en riktigt effektiv sådan verksamhet.

Därför ber jag med dessa ord få yrka bifall till reservationen 16 och till följdre reservationen 19.

De särskilda yttranden som upptar något moderat namn kommer herr Strindberg senare att kommentera, varför jag nu, herr talman, avslutningsvis bara upprepar mitt yrkande respektive instämmande i tidigare gjorda yrkanden om bifall till reservationerna 4, 7, 8, 10, 11, 13, 14, 15, 16 och 19.

Herr MAGNUSSON i Kristinehamn (vpk):

Herr talman! Herr Nilsson i Tvärålund beskyllde vårt parti för likgiltighet inför Gotlands utveckling, och jag finner det angeläget att inledningsvis påminna om att herr Hallgren för ett par år sedan spelade en avgörande roll, när Gotland fördes till det allmänna stödområdet. Jag förutsätter att det inte är herr Nilsson i Tvärålund obekant att det ligger till på det sättet. Det kan anföras som exempel på att vårt parti inte är ointresserat av Gotlandsproblemen.

Den strukturomvandling av det privata näringslivet som ägt rum i vårt land har drabbat skogslänen särskilt hårt. Koncentrationen av kapital har lett till en regional obalans som under de senaste årtiondena inneburit arbetslöshet och undersysselsättning i stora delar av landet samt därav följande folkomflyttningar och avfolkning. Avfolkningen har på många håll fört ned befolkningstalen till en kritisk nivå. De som blivit kvar när den arbetsföra befolkningen tvingats söka sin utkomst i andra delar av landet är de äldre; andelen pensionärer av befolkningen blir större och större. Detta framgick på ett annat sätt av den februariinformation som

Nr 101

Mandagen den
28 maj 1973

*Den regional-
politiska stödverk-
samheten m. m.*

Måndagen den
28 maj 1973

*Den regional-
politiska stödverk-
samheten m. m.*

utskickats från länsstyrelsen i Värmlands län. Där konstaterades det först att befolkningen i länet under år 1972 minskat med 510 personer och att denna minskning är större än den som noterades för år 1971. Sedan 1959 har länet endast haft befolkningsökning under år 1970. Men sedan påpekas det vidare: Den främsta orsaken till befolkningsminskningen under år 1972 är givetvis utflyttningen från länet. *En annan orsak är att antalet döda nu för fjärde året i följd överstiger antalet födda.* Bakom detta kalla konstaterande kan åtskilligt av den tragik skönjas som strukturomvandlingen och avfolkningsprocessen fört med sig.

Till detta kommer sedan de serviceförsämringar av olika slag som blivit en följd av den negativa utvecklingen; kollektivtrafiken kämpar med stora svårigheter — givetvis till viss del beroende på den växande privatbilismen — affärer och varubussar dras in, skolor läggs ned osv. I många fall är det säkert endast det faktum att människorna är djupt rotade i sina hembygder som gjort att dessa över huvud taget kunnat överleva. Många som tvingats ta sig jobb i andra län eller andra regioner har blivit vad som populärt kallas pendlare. De reser hem vid ett eller flera veckoslut i månaden, betalar skatt i kommunen och deltar i hemortens politiska liv eller föreningsliv av annat slag. Tusentals människor i vårt land lever ett sådant liv.

En bidragande orsak till att utvecklingen i skogs länen blivit så katastrofal är ofta den ensidiga strukturen på näringslivet. För att åter ta Värmland som exempel så domineras näringslivet i detta län av två stora bolag, Uddeholm och Billerud. Sysselsättningen har i hög grad varit koncentrerad till skogsbruk, massafabriker och järnverk. Att skogsägarna på senare år bildat ett eget företag, Vänerskog, får anses utgöra en välbehövlig motvikt mot denna bolagsdominans men den förändrar ju inte i stort näringsstrukturen i länet.

En stor del av skogen i Värmland är bolagsägd. Det gäller särskilt norra delen av länet där omkring hälften av skogstillgångarna är bolagsägda. Genom en omfattande rationalisering inom skogsbruket, som bl. a. frambringat kalhyggen i stor omfattning, har skogsarbetarkåren decimerats kraftigt. Kalhyggerna åskådliggör på ett uttrycksfullt sätt att själva grunden för befolkningens sysselsättningsmöjligheter ryckts undan. Vad beträffar massafabrikationen har ett flertal företag lagts ned; här tycks man nu få en koncentration av produktionen till två företag förlagda vid Vänern. En koncentration sker också inom järnindustrin, vilket bl. a. resulterat i nedläggandet av järnverket i Nykroppa.

Värmland tillhör utan tvivel de län som drabbats hårdast av koncentrationsprocessen. För att med ytterligare ett exempel belysa detta: Under 1960-talet har länet haft en nettoutflyttning på 14 000 personer, varav 7 000 i åldern 15-29 år. Länet's åldersstruktur har som förut påpekats fått en betänklig slagsida. Antalet förvärvsarbetande har också minskat under tiden 1965-1970 med 7 571 personer. Gjorda länsprognoser förutser fortsatta problem även för 1970-talet.

Det är mot den här bakgrunden kanske inte att förundra sig över att det inom arbetarrörelsen i Värmland finns starkt gehör för kravet på statlig industri för att motverka bolagsdominans och ett odifferentierat näringsliv. Det har vid flera tillfällen gjorts sådana uttalanden från såväl

socialdemokratiskt och kommunistiskt som fackligt håll. Det står för allt flera människor klart att det kapitalistiska samhället inte kan upprätthålla sysselsättning åt befolkningen. Det har inte ens någon önskan att åstadkomma detta. Man föredrar att investera där profiten blir större, gärna i ett annat land, såsom i Portugal.

Vi har från vänsterpartiet kommunisterna krävt att statlig verkstadsindustri skall tillföras länet. Vi menar att en sådan industri skulle utgöra ett värdefullt komplement till det ensidiga näringslivet där. Vi har vidare krävt industrier för vidareförädling av de värmländska skogsprodukterna. Statliga industrier på dessa områden, finansierade med medel ur AP-fonderna, skulle kunna ge de injektioner som behövs för att få till stånd en positivare utveckling i länet.

Jag har nu talat mycket om Värmland, men jag har mot bakgrunden av att jag känner detta län bäst därmed velat konkret peka på vad som sker i skogslänen. Det som händer i Värmland sker på i stort sett samma sätt i de andra skogslänen. Skogslänen hade tillsammans under åren 1965–1970 en flyttningsförlust på omkring 50 000 personer. Under samma tid förlorade man uppskattningsvis mellan 50 000 och 60 000 arbetstillfällen netto.

Den tidigare inställningen hos socialdemokratin och Landsorganisationen till det kapitalistiska näringslivets koncentrationsprocess innebar som bekant att man helt anpassade sig och med olika åtgärder försökte underlätta denna utveckling. Man förklarade att det var helt nödvändigt att understödja denna. Man ville t. o. m. antyda att folk ville ha det så. Det gällde enligt vad man förklarade att slå ut låginkomstindustrierna, att göra det möjligt för allt flera människor att bli delaktiga i städernas och övriga tätorters välsignelser. Så småningom tillkom emellertid den statliga politik som fått namnet regionpolitik.

Vi har från vårt parti påpekat att denna politik alltifrån tillkomsten 1964 och fram till den politik som är utformad i den proposition vi nu har att behandla inte förespråkar åtgärder ägnade att bryta koncentrationsprocessen och vända utvecklingen i de olika länen. 1964 års regionalpolitiska proposition drog upp riktlinjerna för vad som var en typisk anpassningsplanering. Den kännetecknades av två grunddrag:

1. Planeringen skulle utgå ifrån och följa upp näringslivets "spontana" utveckling. Rörlighet och omflyttning skulle i princip accepteras och underlättas.

2. Lokaliseringsstöd plus arbetsmarknadspolitiska åtgärder skulle sättas in mot främst skogslänen eller det s. k. stödområdet. Stödet skulle bidra till dessa regioners smidigare omvandling. Det skulle inte vända den där rådande avfolkningstendensen.

Den spontana utvecklingen med fortsatt storstadskoncentration respektive avfolkning av stora landsortsregioner förklarades av regeringen vara bäst ägnad att leda till maximal ekonomisk tillväxt. Folkomflyttningarna ansågs få en utjämnande effekt – regioner med många arbetslösa skulle flytta människor till växande regioner med brist på arbetskraft.

Men folk ville tydligen inte ha det på det här viset, och under trycket från den opinion som ville ha en levande landsbygd och genom att de

Måndagen den
28 maj 1973

*Den regional-
politiska stödverk-
samheten m. m.*

sociala vådorna av avfolkningspolitiken blev alltför uppenbara modifierades den koncentrationsvänliga regionpolitiken. I statsverkspropositionen 1969 förklarades en dämpning av storstadstillväxten önskvärd. Samma tankar kom igen i den regionalpolitiska propositionen 1970. Medlen för att modifiera koncentrationen var:

1. s. k. etableringssamråd mellan stat och näringsliv, då det gällde storstadsetableringar av viss storlek,
2. viss förstärkning av stödet till skogslänen och
3. utflyttning av statliga verk från Stockholm.

I den vpk-motion som väcktes i anslutning till behandlingen av propositionen 111 år 1972 påpekades att den dittills förda regionpolitiken icke hade bidragit till regional balans. Avfolkningen av skogslänen hade fortsatt – tillväxten i storstadslänen likaså. Det nya var att svåra balansproblem börjat uppträda också där, på grund av avsevärda industriutflyttningar och den allmänna utglesningen i storstädernas inre områden. Beträffande de arbetstillfällena som tillförts stödområdet genom olika lokaliseringsspolitiska åtgärder så framhölls att effekten av dessa var svårbedömd. Verkan av de beslutade omlokaliseringarna av statliga verk hade ännu ej gjort sig gällande. Klart är dock, framhölls det i vår motion, att det hittillsvarande och planerade skapandet av nya arbetstillfällen endast marginellt påverkat skogslänens tillbakagång. Antalet sysselsatta i gruvor och tillverkningsindustri hade totalt minskat med 4 400 under tiden 1965–1970. Även inom byggnadsverksamheten hade en minskning ägt rum.

Vid den i motionen gjorda granskningen av huvudlinjerna i propositionen 111 år 1972 fanns detta förhållande givetvis med i bilden. Regeringens målsättning att skogslänen skulle få oförändrad befolkning under 1970-talet förutsattes skola gå att uppnå genom komplettering av gällande lokaliseringsspolitiska medel: förstärkt lokaliserings- och sysselsättningsstöd, fortsatt utlokalisering av statliga verk, förstärkning av transportstödet osv. Ett system för ortsklassificering presenterades.

I vpk-motionen ställdes frågan om den tänkta målsättningen i regeringens proposition verkligen kunde uppnås med de föreslagna medlen. Den enligt vår uppfattning centrala frågan om tillväxten och den framtida sysselsättningen togs inte upp till behandling i propositionen. Vi anser att det är av föga mening att diskutera fördelning mellan län, när man inte ens kan ange vad som finns att fördela. Det är också tämligen meningslöst att diskutera befolkningsmålsättningar för länen utan att beröra vad som är basen för befolkningens existens: sysselsättnings omfattning. Regeringen säger sig ha en målsättning för länen befolkning men uppger ingen målsättning för antalet arbetstillfällen. Därmed svävar befolkningsmålsättningen i luften.

I propositionen 50 år 1973 och i det betänkande vi nu diskuterar behandlas just utformningen av de åtgärder som skall ge regeringsförslaget från i höstas kött på benen. I vpk-motionen nr 1761, som väckts i anslutning till propositionen, poängteras att själva formen för regionalpolitik inte har ändrats i regeringens proposition. Den representerar en fortsättning på en konventionell stödform, som endast blivit marginellt kompletterad sedan 1964. Synsättet går ut på att lokalisering i

skogslänen och stödområdet principiellt är en belastning för privatkapitalet, som det särskilt måste kompenseras för och stimuleras till att övervinna. Stödet speglar heller ingen verklig viljeinriktning hos staten, eftersom det väsentligen ankommer på privatkapitalets initiativ och ansökningar om stöd skall utgå. Beträffande stödets omfattning i pengar räknat påvisas att detta ökas så blygsamt att det närmast får betraktas som en automatisk uppräknings med hänsyn till penningvärdets försämring.

I vår motion ställs mot detta vpk:s regionpolitiska målsättning, som kräver full och effektiv sysselsättning utan flyttningsförluster. Ett brett upplagt, framtidsinriktat och långsiktigt sysselsättningsprogram måste genomföras för att skogslänen, såväl som andra regioner, skall kunna få en sysselsättningsbas som svarat emot denna målsättning. Ett sådant är enligt vår uppfattning också nödvändigt för att uppnå de av höstriksdagen uppställda målen.

I ett sådant sysselsättningspolitiskt program bör enligt vår mening ingå dels investeringar i statliga industrier inom framtidsbetonade, växande branscher, dels en djupgående satsning på anläggningar, materiel och teknologi inom det försummade järnvägsväsendet, bl. a. innefattande förlängning av ostkustbanan och förbättring av inlandsbanan, dels också ett investeringsprogram för sociala och miljöpolitiska bristsektorer, t. ex. barnstugor, reningsteknik och sanering av arbetsmiljöer.

En mera positiv utveckling i avfolkningslänen förutsätter ett brytande med tron på det kapitalistiska näringslivets möjlighet att lösa problemen. Vad som hittills hänt är ju, som förut påpekats, att när glesbygderna inte längre är attraktiva som lokaliseringssorter för privata kapitalister, och de vill därifrån, uppfattas denna utveckling som naturlig. För att få företagen att stanna kvar lockas de med förmåner av olika slag. Det är med andra ord inte fråga om att staten skall styra eller bestämma över industrin på något sätt. Samhället är helt beroende av om lockmedlen fungerar.

Vi menar att samhället måste skaffa sig helt andra och effektivare styrmedel för att planmässigt styra investeringarna i produktionsapparaten. Därvid kommer vårt förslag om satsning på statliga industrier in som en naturlig del. Människorna tror inte på att stekta sparvar flyger i munnen på dem utan vidare. De väntar sig en medveten satsning från statens sida för att öka sysselsättningsmöjligheterna. Detta är för övrigt helt nödvändigt inte minst med tanke på att så många investeringar i dag inte ger några nya jobb — de bara bidrar till ökad rationalisering i företagen.

I vårt förslag till sysselsättningsprogram ingår förslag om en djupgående satsning på anläggningar, materiel och teknologi inom det försummade järnvägsväsendet, bl. a. innefattande förlängning av ostkustbanan och förbättring av inlandsbanan. Jag skall till sist något kommentera detta förslag.

Riksdagen beslutade hösten 1971 att kräva en utredning om förlängning av den s. k. ostkustbanan. Statens järnvägar, som fått uppdraget att göra utredningen, har lovat att i sommar presentera ett utredningsförslag. Vad vi från SJ:s sida kan vänta är att man kommer att framhålla att

Måndagen den
28 maj 1973

*Den regional-
politiska stödverk-
samheten m. m.*

projektet inte är företagsekonomiskt motiverat, allt i enlighet med 1963 års trafikpolitik som förutsätter att trafikföretagen skall drivas företagsekonomiskt. Men var kommer då de samhällsekonomiska bedömningarna in? Det gäller sådana kostnader och intäkter som ligger utanför den i begränsad mening företagsekonomiska kalkylen men som bör räknas med i en regionalpolitisk bedömning, t. ex. värdet av att människor får arbete, möjligheten att uppnå positiva miljöeffekter genom att överföra tung trafik från landsväg till järnväg osv. Projektet kommer, om det genomförs, att ge 500 man arbete i 10 år och kommer givetvis att ge sysselsättningseffekter även under längre tid. Norrlands kommunikationer med det övriga Sverige och med utlandet kommer också att förbättras, vilket kan medföra samhällsekonomiska fördelar som måste tas med i bilden.

Vad beträffar förslaget om förbättring av inlandsbanan svarar detta mot den opinion som bildats i denna fråga och som tagit sig uttryck i att en facklig kommitté för inlandsbanans bevarande bildats av de järnvägsanställda utefter denna bana. Man har i ett uttalande framhållit att inlandsbanan med sidolinjer har varit och fortfarande är en ryggrad för det ekonomiska och kulturella livet i det norrländska inlandet. Man har också krävt förbättring av banan och de fordon som trafikerar denna så att inlandets tågresenärer kan få en resestandard, jämlik den som erbjuds i andra landsdelar. Denna upprustning av inlandsbanan och andra nedläggningshotade bandelar kommer givetvis att kräva rätt stora investeringar, men den kommer också att ge många arbetstillfällen och många regionalpolitiska möjligheter.

I fråga om teknologi ligger SJ i vissa avseenden efter i förhållande till många andra länder, t. ex. när det gäller inriktning på att få fram snabbare tåg. Snabba investeringar skulle i övrigt behövas för att ersätta nedsliten och föråldrad materiel, för att få nya säkerhetsanläggningar, nya typer av motorvagnar som kunde trafikera mera trafiksvaga bandelar, m. m. Upprustning av kollektivtrafiken i tätorterna är också nödvändig, både för att ge resenärerna bättre service och för att motverka tätortsbilismen. Investeringar i transportsektorn skulle enligt vår uppfattning kunna få produktivitetsbefrämjande effekter vid sidan av de sysselsättningspolitiska.

De här förslagen är utvecklade i reservationen 5 till detta betänkande, och jag yrkar bifall till denna reservation och till reservationen 2, båda av herr Lorentzon.

Herr NILSSON i Östersund (s):

Herr talman! Först några ord om vår allmänna inställning till regionalpolitiken.

Regionalpolitiken handlar om människor och deras rätt till arbete, om möjlighet att bygga upp långsiktiga jobb och bra service i en god miljö även för dem som bor i svagt utvecklade områden i vårt land. Dessa människor har samma rätt som andra att kräva arbete och trygghet. De kraven kommer utan tvivel att växa och skärpas. Regionalpolitiken kommer sålunda att förankras allt djupare hos människor i skilda delar av landet.

Herr Eriksson i Arvika, som jag tyckte höll ett balanserat anförande, tog upp en detalj som rör servicen speciellt ute i glesbygderna, nämligen nedläggningen av poststationer. Jag hoppas att herr Eriksson har uppmärksammat att servicen ofta blir bättre när man inför lantbrevbäring. Jag har sett många exempel på detta ute i glesbygderna där lantbrevbärarna, vilka tjänstgör som rullande postanstalter, kommer hem till kunderna och utför en väldigt fin service för människorna. Speciellt för de äldre och handikappade tror jag det är värdefullt med den service som ges på det sättet. Jag hoppas att herr Eriksson också har uppmärksammat det här i sitt hemlän.

Detta var, herr talman, en liten parentes.

Det regionalpolitiska handlingsprogram som utarbetades av regeringen och som riksdagen antog i höstas ansluter sig väl till människornas krav på arbete och trygghet. Det syftar till en dämpning av storstadstillväxten – det är inte så som herr Nilsson i Tvärälund påstår, att programmet syftar till en ökad koncentration i storstäderna. Det siktar vidare till en i stort sett oförändrad utveckling i övriga län utanför stödområdet med punktinsatser i särskilda fall. Programmet syftar även till en styrning av de regionalpolitiska satsningarna mot stödområdena, där vi har en mycket låg industrialiseringsgrad, en hög arbetslöshet, en låg inkomstnivå och en otillfredsställande åldersfördelning. En oförändrad befolkningsmålsättning i det allmänna stödområdet är en hög målsättning för statsmakterna.

Herr Nordgren klagade över att det allmänna stödområdet, när vi i förra veckan diskuterade den statliga utlokaliseringen, fick alltför litet med av den andra utflyttningsetappen. Men, herr Nordgren, det var ju så att Ert parti yrkade blankt avslag på utlokaliseringen. Herr Nordgren gjorde det lilla undantaget att han tyckte att mynt- och justeringsverket skulle förläggas till Söderhamn, men i övrigt gick ju moderaterna på avslagslinjen i det här fallet. Om riksdagen hade följt moderaternas förslag skulle det allmänna stödområdet inte ha fått någonting med av den statliga utflyttningen.

Den politik som har bedrivits i form av regionala satsningar börjar nu på att avsätta praktiska resultat. Via lokaliseringstödet har sedan 1965 och fram till årsskiftet 1971-1972 förmedlats stöd till 870 företag med drygt 1,8 miljarder kronor. 18 000 nya jobb har skapats via de regionalpolitiska insatserna, därav nära 13 000 inom stödområdet.

Och nu går vi vidare. Ur det "näringsfientliga klimat" som de borgerliga påstår att vi lever i i det här landet tår det fram ytterligare 2,5 miljarder som satsas på långsiktiga jobb under kommande femårsperiod. Nya verksamheter öppnas för lokaliseringstödet: företagsinriktad parti-handel och uppdragsverksamhet. Förhöjt lokaliseringsbidrag med upp till 65 procent och avskrivningslån till investeringar i maskiner och verktyg skall kunna utgå i särskilda fall, där samhället har ett uppenbart intresse av att investeringar kommer till stånd. Sysselsättningsstödet till företagarna höjs med 5 000 kronor per nyanställd under en treårsperiod. Turismen får ökat stöd, och lokaliseringstödet kombineras med särskilda insatser i glesbygden. Statsmakterna infriar löftet till folket i Vindelådalen. Inom den planering som har lagts upp skapas där på sikt ca 1 300 nya

Måndagen den
28 maj 1973

*Den regional-
politiska stödverk-
samtalen m. m.*

arbetstillfällen. Och spaden sätts snart i jorden i Strömsund och Lycksele, där landets första industricentra skall byggas. Industrisamhället skall ge oss resurser att göra nya kraftiga satsningar i de värst utsatta områdena. Jag tror att regionalpolitiken har kommit för att stanna och att den kommer att bli en mycket tung bit i den ekonomiska politiken i framtiden.

Men de gamla och luddiga tankegångarna om ett så långt möjligt decentraliserat samhälle förs på nytt fram i denna debatt av centerpartiet. Centerreservatena 1, 3 och 6 är mycket nära besläktade med varandra. Liknande reservat har tidigare avslagits av en bred majoritet, men trots detta pulsar centerpartiet på nytt omkring i snömoset -- för att använda Dagens Nyheters språkbruk -- utan stöd och hjälp av sina borgerliga vänner. Jag förstår att det finns ett intresse hos herr Nilsson i Tvärälund att på nytt ta upp den debatten i dag. Jag vill hävda, att hela det regionalpolitiska program som vi har antagit, där en dämpning av tillväxten av storstäderna ingår som ett element, är helt inriktat på en decentralisering av olika samhällsverksamheter. Men nu ställer centerpartiet på nytt ut löftet om ytterligare 100 000 människor till skogslänen 1980, och de flesta av de människorna skall hämtas från Stockholmsområdet. Jag undrar om centerpartiet för att infria det löftet möjligen förbereder någon typ av flyttningsaktion som till sina dimensioner vida överstiger de två genomförda utflyttningsapparna. Låt mig bara säga att trovärdigheten hos centerpartiets riksplan snarare har minskat än ökat sedan vi diskuterade denna fråga senast. Herr talman! Jag yrkar avslag på reservatena 1, 3 och 6.

Vänsterpartiet kommunisternas reservat nr 2 och 5 är också väl kända för kammarens ledamöter. Det resonemang som förs i de reservatena leder fram till krav på att systemet med befolkningsramar och ortsklassificering skall upphävas samt att frågan om ortstrukturen skall utredas på nytt. Här vill jag bara påminna om att ortsklassificeringen siktar till att bygga upp robusta och stabila arbetsmarknader ute i länen som svarar mot den kvalificerade utbildning som samhället erbjuder speciellt dagens ungdom.

När det gäller befolkningsramarna skall de ses som grova riktmärken för styrningen av samhällets resurser. Vi betraktar dessa båda komponenter som nödvändiga instrument i det regionalpolitiska handlingsprogrammet.

Beträffande vpk:s krav på ett sysselsättningspolitiskt program samt trafikpolitiska åtgärder har de frågorna tidigare behandlats av närings- och trafikutskottet samt av riksdagen. Jag hänvisar till detta och yrkar avslag på reservatena 2 och 5.

En borgerlig trepartireservat, nr 4, kräver utredning om generella medel inom regionalpolitiken. Där vill jag bara erinra om att vi i ganska stor utsträckning arbetar även med generella medel. Sysselsättningsstöd, fraktstöd, utbildningsstödet schablondel osv. är generella medel som vi använder inom regionalpolitiken. Utskottsmajoriteten uttalar att regionalpolitiken även i fortsättningen måste arbeta med både generella och selektiva åtgärder. Men jag tror att de borgerliga med den här reservaten i verkligheten är ute efter en sänkning av arbetsgivaravgif-

Måndagen den
28 maj 1973*Den regional-
politiska stödverk-
samheten m. m.*

ten i stödområdet. Jag skall inte ta upp någon ingående debatt därom, därför att vi har fört den debatten många gånger i den här kammaren. Jag vill bara ta ett exempel. Vi har tre stora arbetsgivare inom stödområdet: SCA, Mo och Domsjö AB och Korsnäs-Marma AB. Under fjolåret redovisade SCA en vinst på 44 miljoner kronor, Mo och Domsjös vinst under 1972 var 28 miljoner kronor, och Korsnäs-Marma hade en vinst under samma år på 29 miljoner kronor. Jag vill göra den personliga deklARATIONEN att jag tror att det är en absolut felsyn om man tror att dessa skogsbolag, om vi sänkte arbetsgivaravgiften för dem, då genast skulle rusa ut och anställa mer arbetskraft. Möjligen skulle de få råd att köpa in några nya och kanske arbetsbesparande maskiner för skogsbruket. Detta skulle medverka till ytterligare rationalisering och möjligen också ytterligare avskedande av skogsarbetare. Jag yrkar med det anförda avslag på den reservationen.

Reservationerna 7, 8 och 9 kommer att beröras av andra talare, varför jag skall gå snabbt förbi dessa för att i stället hinna ägna mig litet mer åt reservationen 10, som är ganska märklig och motsägelsefull enligt min uppfattning. Låt mig något referera innehållet i reservationen. De borgerliga representanterna i utskottet slår först fast att de delar departementschefens uppfattning att det inre stödområdet i princip bör omfatta de inre delarna av skogslänen. Reserverna utgår vidare från att det inre stödområdet skall utgöra en sammanhängande enhet. Men därefter tar reserverna sysselsättningsstödet och alla andra förmåner som är förbehållna detta område och promenerar ut ur inre stödområdet ända ned till Gotland. Det föreslås alltså från borgerligt håll att sysselsättningsstödet försöksvis skall kunna utgå punktvis på vissa orter och även i vissa kommunelar utanför områdesgränsen.

Utskottsmajoriteten kan inte gå med på ett sådant förslag, därför att det enligt vår uppfattning i realiteten skulle innebära ett upphävande av gränsen för det inre stödområdet. Man ingriper också i den kommunala planeringen om man låter stödområdesgränsen skära rakt igenom kommunerna. Man skapar avgränsade öar utanför stödområdet för sysselsättningsstöd, och frågan kan ställas vem som skall göra avgränsningarna för de nya områdena.

Utskottsmajoriteten har all förståelse för de utan tvivel stora problem som finns i dessa gränsområden och även på Gotland, och vi går motionärerna till mötes genom att uttala att Kungl. Maj:t bör vara generös när det gäller annat stöd än sysselsättningsstödet både beträffande gränstrakterna till inre stödområdet och på Gotland.

Sedan kommer, herr talman, kronan på verket i den borgerliga reservationen 12. Där vinklar reserverna nämligen frågan om sysselsättningsstödet på ett helt annat sätt. De borgerliga reserverna föreslår att sysselsättningsstödet förlängs till fem år i stället för tre år och att detta förlängda och förhöjda stöd skall utgå endast till vissa företag inom det inre stödområdet.

Tillsammans innebär alltså dessa båda reservationer att vi skulle skapa flera typer av stödområden, små öar med olika stödåtgärder, som vi sprider ut såväl innanför som utanför gränsen för det inre stödområdet. Jag frågar mig: Hur skulle vi klara sådana gränsdragningsproblem? Det

Måndagen den
28 maj 1973

*Den regional-
politiska stödverk-
samheten m. m.*

skulle innebära att beslutet om det inre stödområdet fullständigt urvattnades. Vi har varit överens om att det inre stödområdet skall prioriteras. Följer vi reservationerna mister det inre stödområdet sin funktion som ett styrmedel i regionalpolitiken.

De borgerliga, som regelmässigt kräver flera generella medel i regionalpolitiken, vill alltså här göra om sysselsättningsstödet – som är ett generellt medel – till ett selektivt, regionalpolitiskt instrument. Då frågar jag: Hur går detta ihop?

Det bör tilläggas att man inte heller anvisar några nya pengar till det förlängda sysselsättningsstödet. Man nöjer sig helt lättsinnigt med att i ett särskilt yttrande rent allmänt säga, att om inte ramanslaget räcker till, så får regeringen se till att budgetramen vidgas.

Jag yrkar med detta avslag på reservationerna 10 och 12.

I en annan reservation från borgerligt håll föreslås att sysselsättningsstöd skall kunna utgå även till turistföretag. Utskottsmajoriteten följer också här departementschefens förslag med motiveringen att turistföretagen har en mycket stor andel korttids- och säsonganställda, varför ett sysselsättningsstöd skulle få mycket liten betydelse. Med detta yrkar vi avslag även på den reservationen.

Utskottet hälsar med tillfredsställelse förslaget om industricentra i Strömsund och Lycksele. Om erfarenheterna blir positiva förutsätter utskottet att sådana centra kommer att uppföras på flera platser inom inre stödområdet. Vilka platser som då bör komma i fråga tar inte utskottsmajoriteten ställning till på detta tidiga stadium. Det har varit en principalsak för oss att inte så här långt i förväg i utskottet peka ut de platser där nya industricentra skall uppföras efter det att Strömsund och Lycksele är klara. Men i reservation 13 förordar de borgerliga Vilhelmina och Kalix i nästa utbyggnadsetapp, och det är i och för sig ingenting att säga om det. Men för min personliga del tycker jag att det är uppseendeväckande och märkligt att herr Nordgren, som skrivit under denna reservation, därmed ställer Ljusdalsregionen längst bak i kön när det gäller nya industricentra – han går därmed tvärt emot vad tre av hans bankkamrater från Hälsingland yrkar i sin motion, nämligen att försök med industricentra snarast skall påbörjas i Ljusdalsområdet. Detta får väl klaras ut genom en intern uppgörelse på Gävleborgsbanken, förmodar jag.

Till sist vill utskottet uttala sin tillfredsställelse över att insatserna i Vindelådalen kommer att på sikt tillföra detta område ca 1 300 nya arbetstillfällen. Vi har sagt från utskottet att vi anser att det behövs ett samordnande organ, speciellt när det gäller turistsatsningarna i det här området.

Herr Nilsson i Tvärålund var litet missnöjd även med de här satsningarna. Det hör väl – skulle jag tro – till pjäsen att man från det hållet inte rimligen kan utfärda någon nöjdförklaring när det gäller Vindelådalen. Om jag fattat honom rätt menade han att när man hade beräknat de nya arbetstillfällena, hade upptagningsområdet varit alltför stort: de skulle ha skapats just i Vindeln och dess omedelbara närhet. Ja, man har helt enkelt gjort på det sättet att man har tagit samma område som man skulle ha rekryterat arbetskraft från, om man hade byggt ut Vindelälven, och då tycker utskottet att det också är rimligt att göra

beräkningarna angående de nytillkomna arbetstillfällena inom detta område.

Det är även tillfredsställande att glesbygdstödet i övrigt byggs ut och förstärks och att mera pengar anslås till fortsatt kommunal sysselsättningsplanering. Jag tror att de här satsningarna har ett oerhört stort värde för glesbygderna. Vi har hittills drivit denna verksamhet mera som en försöksverksamhet, och det har visat sig att den avsatt mycket goda resultat. Det har skapats många hundra nya jobb ute i glesbygderna, och det har skapats mycket bättre förhållanden i vad gäller sjukvård, kommersiell service och annat tack vare glesbygdspengarna. I de kommuner där den kommunala sysselsättningsplaneringen bedrivits har det också skapats många nya jobb, och det har vuxit upp industriella beredskapsarbeten i kommuner där det privata näringslivet aldrig hade kunnat tänka sig att etablera en industriell verksamhet. Det är alltså tillfredsställande att man inte glömmer bort glesbygdsmänniskorna, utan gör nya kraftiga satsningar även på glesbygdsområdena.

Jag vill också framhålla att utskottsmajoriteten noterat att centerpartiet saknar täckning för sitt överbud i form av den extra miljard som man äskar till regionalpolitiken. Det är väl ändå ganska allvarligt, när vi nu går mot en högkonjunktur, att man på det här sättet tydligen vill skaffa pengar genom att öka den statliga upplåningen.

Herr talman! Jag vill sluta mitt anförande med att uttala den förhoppningen att det privata näringslivet, mot bakgrunden av de generösa villkor som nu erbjuds inom ramen för det regionalpolitiska stödet, skall visa större intresse och även ett större ansvar för den regionala utvecklingen och sysselsättningen i vårt land.

Herr ERIKSSON i Arvika (fp) kort genmäle:

Herr talman! Först en kommentar till vad herr Nilsson i Östersund kallar en parentes. Han tog upp min redovisning av hur ett av verken trots riksdagsbeslutet har fortsatt i samma nedläggningstakt när det har rationaliserat sin verksamhet.

Jag sade, herr Birger Nilsson: "Även om indragningarna kompletterats med en förbättrad lantbrevbäring" – jag erkänner alltså att lantbrevbäringen i viss mån innebär en förbättrad service för en del invånare -- "innebär nedläggningen av en poststation att en serviceinrättning på orten helt försvinner." Herr Nilsson i Östersund måste väl hålla med mig om att för många orter innebär det en försämring av servicen att t. ex. familjer där båda makarna arbetar inte har möjlighet att nå postkontoret. De har ingen nytta av att lantbrevbäraren kommer.

Vi kan väl vara överens om, herr Nilsson, att fortsätter det i samma takt efter det att riksdagsbeslutet resulterat i ett cirkulär så är det något fel i handläggningen hos verken.

Sedan ger herr Nilsson i Östersund stort utrymme i sitt anförande åt vårt ställningstagande till sysselsättningsstödet. Han säger bl. a. att det är att urvattna sysselsättningsstödet i det inre stödområdet när vi föreslår att man i särskilt besvärliga områden och i speciella fall skall förstärka sysselsättningsstödet. Jag tycker att det är mycket berättigat att ha en differentiering. "Sedan knallar ni ut utanför gränsområdet", säger herr

Nr 101

Måndagen den
28 maj 1973

*Den regional-
politiska stödverk-
samheten m. m.*

Nilsson. Jag har sagt, mycket hovsamt tycker jag, att ett av de större problemen när det gäller regionalpolitiken är att trappa av tröskeeffekterna mellan inre stödområdet och gränstrakterna. Jag är tacksam för att herr Nilsson medger att det finns stora problem på Gotland, i de gränskommuner som vi har nämnt och i många andra. Vi är överens om att sysselsättningsstödet är ett effektivt medel. Varför skall det då inte kunna brukas punktvis och i mån av behov även i de områden som vi har nämnt?

Till sist några ord om den speciella detalj som gäller turismen. Birger Nilsson sade att turismen innebär ett problem därför att man där har korttidsanställningar som inte ger någon egentlig effekt. När det gäller bidrag har det inte varit några problem även om det varit fråga om korttidsanställningar – då har det varit lätt att ordna saken. Finns den goda viljan, kan man klara problemen också när det gäller detta stöd. Sysselsättningsstödet kommer att ge en viss effekt också inom turismen, som både herr Nordgren och jag tidigare har påpekat.

Herr NILSSON i Tvärålund (c) kort genmäle:

Herr talman! Herr Nilsson i Östersund säger att mitt påstående att regeringens planering och riksdagsbeslutet i fjol innebär en ökad koncentration inte är sant. Nog är väl herr Nilsson inne på en helt omöjlig argumentering? Jag har här i min hand Svensk författningssamling 1973:24 som visar den koncentration jag påtalat.

Jag vill ställa en fråga till herr Nilsson i Östersund i detta sammanhang: Innebär inte regeringens förslag en nettoinflyttning till storstäderna på minst 115 000 personer enligt den lägre ramen och minst 250 000 personer enligt den högre ramen? Jag hoppas att herr Nilsson vill ge svar på denna konkreta fråga.

Herr Nilsson i Östersund drar upp resursfrågan precis som om det vore ett roclt innehåll i propositionens uttalande på s. 119 om en fördubbling av insatserna för regionalpolitiken. Vill herr Nilsson hålla fast vid yttrandet att regionalpolitiken genom detta beslut varje år har fått dubbelt så stora insatser som tidigare?

Herr Nilsson i Östersund påstod också att centerns förslag innebar att vi ville öka Norrlandslänens invånarantal med 100 000 personer. Utgångspunkten för riksdagsbeslutet i fjol var att landets befolkning skulle öka med 400 000 personer. Av dessa skulle alltså enligt vårt förslag en fjärdedel eller 100 000 personer komma skogslänen till del. Herr Nilsson ger en skev och felaktig bild när han enbart tar upp de 100 000 personer som vi anser att skogslänen skall öka med. Regeringens förslag innebär att storstäderna och södra Sverige skall ta hela den beräknade folkökningen i landet, medan skogslänen inte skulle få någon del av den, inte ens det egna födelseöverskottet.

Herr Nilsson i Östersund säger också att vårt förslag i reservation 10 beträffande gränsen för inre stödområdet innebär att man omöjliggör kommunal planering. Vi har i vår reservation sagt att när den kommunala och regionala planeringen överensstämmer i det här fallet bör Kungl. Maj:t få möjlighet att ge sysselsättningsstöd även till orter utanför gränsen till det inre stödområdet.

Måndagen den
28 maj 1973*Den regional-
politiska stödverk-
samheten m. m.*

Vad gäller Vindelälvsområdet har jag kanske möjlighet att återkomma i en följande replik.

Herr NORDGREN (m) kort genmäle:

Herr talman! Jag är fullt övertygad om att herr Nilsson i Östersund och jag är lika angelägna båda två att försöka skapa ökad sysselsättning i våra respektive områden och över huvud taget i hela allmänna stöd-området.

Herr Birger Nilsson beklagade sig över att vårt parti hade yrkat avslag på utflyttningsetapp nr 2. Ett avslag i det fallet var detsamma som uppskov, och vi ville faktiskt ha det för att få reda på litet om erfarenheterna från etapp nr 1, innan ytterligare sådana här beslut fattades. Därför har avslagsyrkandet, eller uppskovsyrkandet som det hette i reservationen, framlagts. Vi ifrågasätter nämligen fortfarande om man inte för de många 100 miljoner, kanske 1 miljard, som utflyttningen kan komma att kosta -- de eventuella skador som den anställda personalen kan förorsakas bör också medräknas -- skulle kunna skapa ökade sysselsättningstillfällen i dessa områden på annat sätt, genom satsning på t. ex. generella medel, sänkta taxor, industricentra m. m.

Sedan var det stödområdesgränsen. Jag skall inte säga mycket om den; jag tror att herr Oskarson kommer att ta upp de problemen. Jag vill bara erinra om att vad vi har föreslagit i reservationen i det avseendet är ungefär detsamma som för närvarande sker i verkligheten. Gång efter annan har det visat sig nödvändigt för arbetsmarknadsstyrelsen och regeringen att gå ut med vissa förmåner utanför stödområdesgränsen. Det finns sådana exempel i Gävleborgs län och på många andra ställen.

Herr Birger Nilsson tyckte vidare att jag var orättvis som hade ställt Ljusdal i sista hand. Jag förstår inte var herr Nilsson har fått det ifrån. Jag tror att han känner mig så väl från utskottsbehandlingen och från diskussionerna här i riksdagen att han vet att nog försöker jag slå vakt om mitt eget län vad gäller såväl t. ex. Gävle, Sandviken och Hälsingland som mitt eget Söderhamn, i den mån det finns tillfällen till det här i riksdagen. Jag har inte alls klassificerat olika orter. Vad jag sade var att jag anser att det borde finnas industricentra även i Vilhelmina, Kalix, Ljusdal m. fl. platser. Man börjar ju i allmänhet med det som står i utskottsbetänkandet, och jag har absolut inte klassificerat orterna på något sätt.

Herr Nilsson minns kanske diskussionen från förra veckan. Är det några som har ställt sin hembygd i andra hand är det väl de socialdemokratiska kamraterna på hälsingebänken, som röstade bort myntverket från Söderhamn till Eskilstuna -- t. o. m. bort från länet.

Herr MAGNUSSON i Kristinehamn (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Herr Nilsson i Östersund riktade i sitt anförande en anmärkning mot vårt ställningstagande när det gäller ortsklassificeringen och befolkningsramarna. Jag skall inte närmare gå in på de sakerna, då Jörn Svensson kommer att utveckla vår syn härpå i sitt anförande längre fram.

Beträffande vårt sysselsättningspolitiska program säger herr Nilsson i

Måndagen den
28 maj 1973

*Den regional-
politiska stödverk-
samheten m. m.*

Östersund att de åtgärder som föreslagits från vår sida beträffande transportmarknaden har diskuterats i närings- och trafikutskottet. Vad som har hänt i trafikutskottet är att man uttalat sig för att de trafiksvaga bandelarna i stor utsträckning skall bestå och att stor försiktighet skall iaktas vid nedläggandet av trafiksvaga bandelar.

Det är alldeles givet att om riksdagen i fortsättningen följer denna inriktning, vilket vi närmare får se när den regionala trafikplaneringen är klar år 1974, kommer det att innebära stora investeringar i de trafiksvaga bandelarna. Då menar vi att det kommer att bli utrymme för ett brett sysselsättningspolitiskt program för upprustningen av dessa bandelar.

Vi anser att dessa åtgärder bör ses i ett större sammanhang, trafikutskottet kan ju inte ensamt avgöra den här frågan. Här måste statliga insatser till eller insatser genom AP-pengar, t. ex. för att starta statliga industrier som får till uppgift att förse transportväsendet med det material som behövs. Jag påpekade här förut att det behövs upprustningar av själva banan, kanske ny räls, nya fordon osv. Eftersom riksdagen, som jag sade, har varit enig om denna trafikpolitiska målsättning, måste väl ändå konsekvensen bli att riksdagen också beslutar om hur man skall åstadkomma denna upprustning. Vi menar att det här måste finnas underlag för en statlig produktion på detta område. Denna skulle stå i samklang med vårt krav på statliga basindustrier som också kan rymmas inom denna sektor.

Herr Nilsson i Östersund ville över huvud taget inte gå in på frågan om statlig verksamhet för att öka sysselsättningstillfällena. Jag tror att det vore klokt om man från socialdemokratins sida satsade hårdare på att genom statliga insatser öka sysselsättningsmöjligheterna i de olika länen, och att man därvid skulle få djup resonans inom de egna leden.

Herr NILSSON i Östersund (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag konstaterar först att herr Nordgren vidgår att, om högerpartiet hade fått bestämma, så skulle allmänna stödområdet inte ha fått någon del med i den andra etappen av den statliga utflyttningsaktionen.

När det sedan gäller resonemanget jag tog upp om Ljusdal kan herr Nordgren ändå inte komma ifrån att han ställer två andra orter före Ljusdal, och att hans medverkan i den borgerliga reservationen innebär att Ljusdal ställs längre bort i kön än vad utskottsmajoriteten vill. Jag ber att få påpeka detta för herr Nordgren.

Till herr Nilsson i Tvärålund vill jag säga att han som vanligt för ett tvetungat tal när det gäller storstäderna. Ingen kan ju bestrida att de fastställda befolkningsramarna mot bakgrunden av det förslag som man lade fram i länsprogram 1970 innebär en dämpning av storstadstillväxten. Stockholms stad och län är nu inne i en kris som väl rättar till sig när högkonjunkturen kommer. Jag vill bara crinra om att Stockholms län 1972 hade ett födelseöverskott på 8 384 personer. Överfört på de åtta år som återstår till 1980 betyder det en befolkningsökning i Stockholms län på i runt tal 67 000 människor enbart beroende på födelseöverskottet. Enligt centerns befolkningsram skall folkökningen i Stockholms län räknat från årsskiftet 1971–1972 inte få överstiga 64 000 personer. Det

betyder i klarspråk att inom centerens befolkningsramar kommer knappast födelseöverskottet, även om det varierar, att kunna inrymmas. Jag drar då den slutsatsen att man måste vidta åtgärder när det gäller storstäderna för att få en kraftig utflyttning därifrån till stödområdet. Det har vi i och för sig ingenting emot, men vi tror att det är helt orealistiskt att gå ut och lova att befolkningen i stödområdet skall öka med 100 000 personer fram till 1980. Om man menar att de människorna också skall ha ett rejält jobb och kunna försörja sig, då är detta orealistiskt, och det är bakgrunden till att vi avvisar de här tankegångarna och den reservation där de framförs.

När det sedan gäller att dela kommuner med en stödområdesgräns, så är det väl alldeles uppenbart att om man har ett sysselsättningsstöd och andra förmåner i en del av kommunen, så medverkar detta till att investeringarna dras dit. Kanske dras de många gånger dit från centralorten i samma kommun, och det tycker vi inte är någon lämplig framgångslinje i det här fallet.

Herr NORDGREN (m) kort genmäle:

Herr talman! Det är nästan synd att förlänga debatten när så många talare står i kö på listan, men ett par saker kan jag inte låta stå oemotsagda. Jag vill påminna herr Nilsson i Östersund om att industricentrautredningen enhälligt har talat om att man borde bygga industricentra i Vilhelmina och Lycksele. Jag har kompletterat detta med att föreslå bl. a. också Ljusdal. I vilken ordning man nämner platserna har väl ganska liten betydelse. Eller menar herr Nilsson verkligen att Strömsund skall få sitt industricenter nu och Lycksele någon gång i framtiden? Detta med anledning av att herr Nilsson nämnde Vilhelmina före Lycksele. Jag tror inte att herr Nilsson menar det. Av artighet mot industricentrautredningen nämnde jag de av utredningen förordade platserna först och kompletterade utredningens förslag med Ljusdal och flera andra platser. Det betyder inte någon inbördes gradering från min sida.

I sitt första inlägg sade herr Nilsson i Östersund att han hoppades att det privata näringslivet skulle visa större intresse för utvecklingen i det allmänna stödområdet. Ja, det ligger i varje företagares intresse att försöka utveckla sin rörelse och att försöka skapa ökade sysselsättningsmöjligheter, men det förutsätter att regeringen och riksdagens majoritet visar ett motsvarande intresse och en sådan förståelse att det går att driva lönsamma företag i de områden som är aktuella. Om vi hjälps åt på det sättet att våra förslag genomförs tillsammans med de förslag som framlagts av regeringen, så tror jag faktiskt att vi skulle kunna få en ökad sysselsättning i de aktuella områdena. Vad som fordras är ett näringsvänligt klimat där lika väl som i övriga delar av landet.

Herr NILSSON i Tvärålund (c) kort genmäle:

Herr talman! Herr Nilsson i Östersund sade ungefär så här: Ingen kan bestrida att regeringens riksplan innebär en dämpning av storstäderna. Jo, herr Nilsson, det kan ifrågasättas. Enligt den högre befolkningsramen kan det i högsta grad ifrågasättas. Då blir det fråga om en ökning av Stockholmsregionen som är större än genomsnittet under 1960-talet och

Måndagen den
28 maj 1973

*Den regional-
politiska stödverk-
samtalen m. m.*

under 1950-talet. Mittalet överensstämmer ganska väl med ökningen under 1960-talet, medan det lägre talet ligger något därunder. Centerns förslag innebär att storstäderna skall dämpas och att deras befolkningsökning måste begränsas till det egna födelseöverskottet. Övriga landet skall inte behöva bidra till storstädernas fortsatta ökning.

Jag ställde i det sammanhanget en konkret fråga till Birger Nilsson, som han visligen undvek att besvara. Jag vill upprepa den: Innebär inte regeringens förslag och riksdagens beslut att nettotinflyttningen till de tre storstäderna under 1970-talet enligt de lägre ramarna blir 115 000 och enligt de högre ramarna 250 000 -- exklusive födelseöverskottet i respektive städer? Jag ställer den frågan för att ge Birger Nilsson en möjlighet att ge ett konkret besked om huruvida regeringen planerar för en koncentration till storstäderna eller inte.

Vidare ställde jag en fråga om uttalandet på s. 119 i propositionen om att resurserna till regionalpolitiken verkligen skall ökas med det dubbla under den kommande femårsperioden. Även den frågan undvek herr Nilsson att besvara. Det förhåller sig inte på det sättet att resurserna ökas markant. Resurserna till regionalpolitiken ökas inte särskilt mycket om man tar hänsyn till penningvärdeförsämringen. Jag har nämnt siffrorna i mitt första anförande.

När det gäller Vindelådalen sägs det i propositionen, och herr Nilsson i Östersund upprepade det, att det blir fler arbetstillfällen nu i Vindelälvsområdet än om älven hade byggts ut. Jag tillåter mig att betvivla detta. Anmärkningsvärt är att för Vindelälvsdalen, den del av området som främst skulle ha berörts av utbyggnaden, redovisar regeringen inte ett enda arbetstillfälle i industri i de projekt som räknas upp i propositionen.

Jag är glad att utskottet är helt enigt om ett tillkännagivande av att det som gjorts i Vindelälvsdalen inte är tillräckligt och att Sorsele bör få en statlig industri.

Herr ERIKSSON i Arvika (fp) kort genmäle:

Herr talman! Först en kort kommentar till herr Nilssons i Tvärälund huvudanförande. Han noterade där att de tre oppositionspartierna nått enighet i en rad reservationer och tog det som intäkt för att folkpartiet skulle ha glidit. Jag delar herr Nilssons uppfattning att det är värdefullt att vi nått enighet. Att det inte är något tecken på att vi har glidit konstaterar man om man läser reservationerna.

Jag vill positivt säga att när det gäller det viktiga och värdefulla är herr Nilsson, herr Nordgren och jag och även andra utskottsledamöter från våra partier överens. Det vi anser är gagnarikt för en god regionalpolitik har vi enats om vem som än kommit med förslaget.

Herr Nilsson i Östersund nämnde i sitt anförande om löneskatten något som jag är tveksam om huruvida det verkligen var herr Nilssons i Östersund mening eller om det var en felsägning. Han sade att om man sänker löneskatten så kan det innebära färre arbetstillfällen. Det resonemanget har jag mycket svårt att förstå. Förteckningen över konkurser under de olika åren under 1970-talet visar att löneskatteeffekterna varit negativa, tillsammans med många andra. Antalet konkurser har totalt ökat år för år under 1970-talet. Herr Nilsson kan se på

arbetslöshetssiffrorna, inte minst i stödområdet, hur högt de ligger. Kopparbergs län, som ligger bäst till, har två arbetslösa per varje ledig plats. Fyra arbetslösa per ledig plats finns i Värmland, Västernorrland, Jämtland och Norrbotten. Allt verifierar, herr Nilsson, att den bästa regionalpolitiska insatsen kanske skulle vara att avskaffa löneskatten i inre stödområdet och differentiera den i det allmänna stödområdet. Jag delar absolut inte påståendet att det skulle ge färre arbetstillfällen om man vidtar denna åtgärd.

I detta anförande instämde herr Nordgren (m).

Herr NILSSON i Östersund (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag delar absolut inte uppfattningen att en sänkning av arbetsgivaravgiften skulle vara det universalmedel som skulle utlösa många nya arbetstillfällen, därför att företagens vinster innebär att man redan nu, om viljan funnes, skulle kunna anställa mera folk. Vad jag menade med att det kanske kunde innebära en minskning av arbetstillfällena var att om man sänkte löneskatten skulle väl ett och annat skogsbolag få råd att skaffa nya arbetsbesparande skogsmaskiner och detta kan innebära att man avskedar ännu fler skogsarbetare.

Vad det gäller centerns befolkningsramar finns de med i utskottets betänkande och i propositionen. Jag skall inte ge mig in på någon diskussion av dessa. Men om jag fattade herr Nilsson i Tvärälund rätt sade han att vad som skulle bli kvar i Stockholmsområdet var endast födelseöverskottet, punkt och slut. Då förstår jag bättre principen för centerns befolkningsramar. Men vi går ju ändå mot en högkonjunktur, och jag undrar hur det skulle se ut om inte företagen, även i Stockholms län, under en högkonjunktur skulle få tillåtelse att anställa arbetskraft utöver den som finns inom länet.

När det gäller det privata näringslivet, herr Nordgren, lägger riksdagen på ett bräde 2,5 miljarder kronor och säger till den privata företagsamheten: "Etablera er inom stödområdet så skall vi se till att ni får ett rikligt lokaliseringstöd." Jag tycker detta är en öppen hand, utsträckt mot den privata företagsamheten som man borde fatta. Vore jag privat företagare skulle jag på stubben etablera mig där uppe och tillgodogöra mig alla de olika möjligheter som finns att få lokaliseringstöd när man startar företag i allmänna stödområdet.

Herr talmannen anmälde att herrar Nilsson i Tvärälund och Nordgren anhållit att till protokollet få antecknat att de inte ägde rätt till ytterligare repliker.

Herr FÄLLDIN (c):

Herr talman! De skilda ambitioner som finns här i kammaren när det gäller att uppnå regional balans har resulterat i att vi nu står inför den fjärde eller kanske är det den femte stora regionalpolitiska debatten på mindre än ett år.

Vi har från centerns sida under årtionden drivit de regionalpolitiska frågorna. Vi har ofta stått ensamma till en början när positionerna behövt

Måndagen den
28 maj 1973

*Den regional-
politiska stödverk-
samheten m. m.*

flyttas fram, men så småningom har övriga partier inför en allmän folkopinion så sakteliga följt efter. Inte fullt ut -- men så långt att det lugnat en viss opinion.

De första lokaliseringmotionerna väcktes i riksdagen under 1940-talet. På den tiden fanns utöver våra förslag vissa socialdemokratiska och folkpartistiska framstötter åt samma håll. Den första lokaliseringstudningen tillsattes 1947 och var färdig 1951. Det bör noteras att den första lokaliseringpolitiska reformen kom 1952, ett tillfälle då vårt parti hade del i regeringsansvaret.

Det var under koalitionstiden som det sades i propositionen 1956: "Sä mycket torde dock stå klart att en tätorts ständiga befolkningstillväxt ingalunda är ett kriterium på att dess produktiva resurser utnyttjas på bästa möjliga sätt. Tvärtom tyder allt på att vissa tätortsområden i vårt land nått en sådan storleksordning att risk förefinns för uppkomsten av desorganisationsföreteelser som kan leda till ett mindre effektivt utnyttjande av våra totala produktiva resurser."

Det var några år före LO-ekonomernas program om samordnad näringspolitik. Där sades att storindustrin och koncentrationen var Sveriges hart när enda möjlighet att hävda sig i konkurrensen med omvärlden. Det var därför viktigt att samhället engagerade sig för omflyttning av människor. Det råder ingen tvekan om att detta blev den idémässiga grundvalen för socialdemokratins handlande.

Under slutet av 1950-talet och början av 1960-talet kritiserade vi starkt den ökande centralismen. Vi fick 1959 års lokaliseringstudning som ledde till riksdagsbeslut 1964. I vissa delar innebar det beslutet en eftergift för våra krav. Lokaliseringpolitiken förstärktes och samhällsplaneringens betydelse för lokaliseringpolitiken och regionalpolitiken underströks.

Någon kursändring från socialdemokratins sida var det emellertid inte fråga om. I propositionen sade man bl. a.: "Ingen räknar realistiskt med att omflyttningen mellan glesbygd och tätort samt mellan regionerna skall kunna stoppas." Vidare sade man: "Vid fastläggandet av riktlinjerna för den samhälleliga lokaliseringpolitiken är det enligt min mening viktigt att som en utgångspunkt hålla i minnet, att det långsiktiga målet för samhällets ekonomiska politik är att främja ett snabbt ekonomiskt framåtskridande. En avgörande förutsättning för en fortsatt snabb standardstegring är att vårt näringsliv anpassas efter det moderna samhällets krav. Ny teknik, nya produktionsprocesser och nya varor kommer att skapa nya företag och nya marknader. Företag kommer därför liksom hittills att läggas ned, andra kommer i deras ställe och utvecklingen mot större enheter kommer sannolikt inom vissa branscher att bli minst lika framträdande som hittills."

Detta var ett citat ur departementschefsuttalet 1964. Klarare än så kan inte den socialdemokratiska centralismen under 1960-talet dokumenteras. Man kan därutöver peka på finansministerns yttrande från samma år att lokaliseringpolitiken skall vara rännen mot den stora strömmen till storstäderna och då klarnar bilden om möjligt ytterligare.

Genom 1964 års beslut kom så småningom länsplaneringen i gång. Med denna kom försöken till ortsklassificering. Kammaren minns säkert

vårt kategoriska avståndstagande från storstadsalternativen, vårt hävdande av länsdemokratien osv. I viss mån kan det ses som en framgång från våra utgångspunkter att storstadsalternativen försvann ur diskussionen i höstas, men i praktiken är skillnaden inte så stor när man centralt pekar ut primära centra och uppenbarligen kommer att satsa mer på en del av dessa.

1964 sades det också att flyttningsstimulerande åtgärder är det viktigaste inslaget i regionalpolitiken. Det har gällt för regeringen att få balans mellan avfolkning i skogslänen och expansion i storstadsområdena. Samhället har från 1964 och till i dag givit ut ungefär lika mycket pengar på att flytta människor som man givit ut i lokaliseringsbidrag. Vi har inte kunnat acceptera detta. Samhället har ju tagit på sig företagens kostnader för att flytta arbetskraft.

Förra sommaren presenterades centerns riksplan med befolkningsramar som målsättningar och riktpunkter för våra regionalpolitiska strävanden. Alla kommer säkert ihåg hur avhånade vi blev under några sommarmånader för att vi använde den här tekniken för att ange målsättningen för samhällsplaneringen och regionalpolitiken. Jag behöver bara peka på finansministerns tal i Kolmården förra sommaren där han ansåg det vara en befängd tanke att folk skulle kunna bo kvar i de mest avlägsna landsdelar.

Så småningom kom regeringens regionalpolitiska riksplan. Kritiken mot att centern använde befolkningsramar för länen som uttryck för den regionalpolitiska målsättningen försvann. Den försvann väl därför att regeringen använt samma teknik – fast med annan målsättning. Storstadsområdena skall enligt denna målsättning fortsätta att växa på skogslänens bekostnad. Tekniken att använda befolkningsramar accepterades nu av alla partier.

Kritiken mot oss i centern ändrades nu till att gälla att våra siffror var orealistiska. – Centern har inga medel för att nå upp till sin målsättning, hette det. Vi hade och har medlen. Redan i samband med centerns riksplan redovisade vi dels riktlinjer för regionalpolitiken, dels ett konkret åtgärdsprogram i 43 punkter. Regeringen hade förra hösten bara en propositionsförteckning. Vi har nu fått de här propositionerna, och i många fall sammanfaller dessa förslag med våra tidigare yrkanden. Det framgår dock av utskottsbetänkandet att vi på en rad punkter går längre än vad regeringen föreslagit. I många fall går stora delar av oppositionen längre.

Vi står fast vid våra befolkningsmålsättningar för 1980. I höstas försökte riksdagsmajoriteten närma sig vår målsättning för skogslänen genom att säga att dessa län bör inrikta sin planering på den övre gränsen i regeringens förslag. Detta riksdagsuttalande har inrikesministern emellertid inte fäst något avseende vid när han givit direktiv till länsstyrelserna för den fortsatta planeringen. Jag vet att inrikesministern är irriterad över att jag påpekat detta. Han måste emellertid bestämma sig för huruvida ett riksdagsuttalande har betydelse, och om så är fallet bör det komma till uttryck i instruktionen till länsstyrelserna. Kan däremot ett riksdagsuttalande anses betydelselöst, handlar man som inrikesministern gjort, dvs. bortser från det i kungörelsen.

När man ser tillbaka kan man ta upp en mängd olika frågor där halvhjärtade uttalanden för decentralisering så småningom givit till resultat ett handlande helt i centralistisk riktning. Jag kan peka på kommunsammanläggningen, som snart skall vara avslutad. Först sade en enig riksdag att den skulle få ske frivilligt. Sedan drev socialdemokratin ensam igenom att det skulle vara tvångsvis sammanslagning. Först skulle varje kommunblock utgöra en näringsgeografisk enhet med utvecklingsmöjligheter. Det var det grundläggande motivet för kommunsammanläggning. Sedan blev det bara meningsfullt att satsa på primära och regionala centra eller cirka en tredjedel av kommunerna. Kanske ser man detta som första ledet i nästa kommunsammanläggning?

Herr talman! Det är mot den här bakgrunden som man skall bedöma socialdemokratins påstående att centerns riksplän inte går att förverkliga. Vi har sagt klart ut att de regionalpolitiska mål vi satt upp kan nås endast om *hela* samhällsverksamheten inriktas på regional balans. Det är omöjligt att nå en hög regionalpolitisk målsättning om man som socialdemokratin är halvhjärtad eller tvehågsen i sin strävan och beslutsamhet.

Socialdemokratins politiska inriktning framstår med speciell klarhet när man ser vad finansministern skriver i årets kompletteringsproposition. Där sägs: "Åtgärder för ökad yrkesmässig och geografisk rörlighet framstår som ett särskilt angeläget inslag i den nu aktuella arbetsmarknadspolitiken." Vidare sägs: "Särskilt för ungdom som söker sitt första arbete bör geografisk rörlighet vara naturlig." Klarare kan det inte sägas ut att flyttningspolitik och avfolkning av skogslänen fortfarande är regeringens målsättning, och främst gäller det att flytta bort den unga arbetskraften. Trots alla vackra ord som uttalas i olika sammanhang har den grundläggande inställningen inte förändrats sedan 1964. Fortfarande skall det hellre satsas på att flytta människor än på att se till att arbetstillfällena lokaliseras så att de medverkar till en regional balans.

Herr talman! Vi kan aldrig räkna med full effekt av lokaliseringspolitiken så länge samhället förklarar sig berett att flytta människorna till koncentrationsområdena. Så länge rekryterings- och flyttningskostnaderna inte sätter några spår i de företagsekonomiska kalkylerna kommer lokaliseringsalternativet alltid att vara en andrahandsfråga. Borttagande av det statliga stödet till flyttning får naturligtvis inte gå ut över den enskilde. Det måste finnas garantier för att företagen verkligen betalar den enskildes flyttningskostnader. Sådana garantier går det att skapa. Arbetsmarknadsstyrelsen måste självfallet behålla sin arbetsförmedlande uppgift, men kostnaderna skall betalas av företaget. Som herr Nilsson i Tvärälund redan har varit inne på innebär vår regionalpolitiska målsättning, i motsats till regeringens, att skogslänen skall bibehålla sin andel av landets befolkning. Eftersom vi alla räknar med att folkmängden fram till 1980 skall ha ökat till 8,5 miljoner innebär denna vår målsättning 100 000 fler människor i skogslänen. Vår målsättning innebär också att storstadslänens befolkningsökning skall motsvaras av deras födelseöverskott. Vi kan inte, i motsats till riksdagsmajoritetens uttalande i höstas, acceptera en ökning för Stockholms län med 130 000 människor utöver födelseöverskottet. En sådan befolkningskoncentration kan bara ske på

bekostnad av skogslänen och landet i övrigt.

Det bör noteras att vårt mål för skogslänen stämmer väl överens med vad länsstyrelserna själva har angivit i sina länsprogram, vilket på goda grunder kan antas vara den miniminivå som man har ansett nödvändig för att kunna upprätthålla servicen. Det bör också noteras att vår målsättning för Stockholms län stämmer med den planeringsnivå majoriteten i landstinget har ansett sig kunna klara av. Vår målsättning stämmer alltså med önskemålen från såväl skogslän som koncentrationsområde. Men det förefaller som om regeringen inte är beredd att acceptera dessa önskemål utan arbetar för en fortsatt koncentration.

En viktig skiljelinje i de regionalpolitiska debatterna här i kammaren har varit hur strukturen skall utvecklas i länen. Det är självklart att vi skall ha orter av olika storlekar och med olika funktion. Men vi har bestämt motsatt oss att beslut om utvecklingen *inom* varje län skall fattas här i riksdagen. Det har vi här i riksdagen inte beslutsunderlag för. Det är klart att vi har gott beslutsunderlag för våra respektive egna län, men det är dumt av oss att inte erkänna att våra kunskaper om förutsättningarna i alla andra län är mycket bristfälliga för var och en av oss. Den riktiga ordningen måste enligt vår uppfattning vara att riksdagen anger ramarna för länens utveckling. Inom dessa ramar bör länsbefolkningen få avgöra hur de vill ha det. Utvecklingen i länen stämmer bättre överens med människornas önskemål om besluten kan föränkras i en länsdemokrati.

Ingenting har redovisats som kan övertyga mig om att en central ortsklassificering är en förutsättning för att vi skall kunna bedriva regionalpolitik i det här landet.

Självfallet räcker det inte att bara ställa upp målsättningar för att nå regional balans. Målsättningen anger partiernas viljeinriktning. Vi har under vårriksdagen i olika sammanhang arbetat för att vår målsättning skall kunna nås. Det gäller insatser på näringspolitikens område med en kraftig satsning på fler sysselsättningstillfällen, det gäller insatser på det trafikpolitiska området, det gäller förslag på jordbrukspolitikens område som syftar till att bevara basnäringen i avfolkningsområdena. Det gäller skatteutjämningen mellan kommunerna, och det gäller användandet av skattepolitiken som ett regionalpolitiskt instrument. Vi har naturligtvis stött regeringsförslag som överensstämmer med tidigare framförda centerkrav. Det gäller t. ex. skolväsendets organisation i glesbygd och utlokalisering av viss statlig verksamhet från Stockholm.

Vi har nu att ta ställning till det regionalpolitiska läne- och bidragssystemet. Under den senaste treårsperioden har i genomsnitt 462 miljoner kronor per år kunnat disponeras för lån och bidrag. I debatten har man från regeringens sida försökt framställa det som något heroiskt att man nu föreslår att 2,5 miljarder anvisas för lån och bidrag under en femårsperiod. Det blir 500 miljoner kronor per år och alltså bara en ökning om 38 miljoner per år i genomsnitt. Den blygsamma ökningen skall bedömas också med hänsyn till penningvärdeförsämringen. Av dessa 500 miljoner kronor utgör merparten lån som skall betalas tillbaka. Det är i och för sig bra att man får fram dessa lån till avfolkningsområdena, men de kan inte ses som en subvention. Direkta lokaliseringar och avskrivningsslån är 90 miljoner kronor. Detta kan jämföras med de 72

Nr 101

Måndagen den
28 maj 1973

*Den regional-
politiska stödverk-
samheten m. m.*

Måndagen den
28 maj 1973

*Den regional-
politiska stödverk-
samheten m. m.*

miljoner som för nästa budgetår är beräknade för flyttningsbidrag, för att flytta människor. Sysselsättningsstöd och utbildningsstöd kan utgå med i genomsnitt 100 miljoner kronor per år.

Det är, herr talman, rätt viktigt att hålla isär vad som är rent stöd i form av bidrag och vad som är lån som skall betalas igen av företagen.

Vi har från vår sida föreslagit en ram om 3,5 miljarder under femårsperioden. Det innebär 700 miljoner per år. 270 miljoner bör enligt vår mening utgå som ett bidrag, sysselsättningsstöd och utbildningsstöd. Vi föreslår alltså att årligen skall kunna utgå ett väsentligt större, icke återbetalningspliktigt belopp än regeringen föreslagit.

Och då är frågan: Finns det objekt att satsa på i en sådan omfattning att pengarna behövs? Vi vet att vi i dag har en mycket lång lånekö för den mindre och medelstora företagsamheten. Det visar att det finns investeringsobjekt bara man får fram pengarna. Det är ur alla synpunkter mycket allvarligt om man håller tillbaka investeringsviljan hos denna del av näringslivet, eftersom denna är avgörande för hur vi kommer att lyckas med regionalpolitiken. Kan inte investeringsviljan hos dessa företag tas till vara påskyndas koncentrationsprocessen i samhället, och dessutom står vi oss sämre i nästa konjunkturnedgång. Sedan gäller det att få de nya sysselsättningstillfällena där de bäst behövs. Det skall vi klara med lokaliseringsmedel.

Jag har, herr talman, med det anförda visat att vi från centerns sida är beredda att satsa de medel som behövs för att nå en bättre regional balans i utvecklingen. Vi har från centerns sida under vårriksdagen pekat också på en rad andra konkreta åtgärder för att öka sysselsättningen och förbättra näringslivets utveckling i Norrlandslänen. Vi har föreslagit ett särskilt skogsvårdsprogram vilket för en blygsam penning skulle ge 4 000 arbetstillfällen i de fyra nordligaste länen. Vi har krävt en utbyggnad av inlandsbanan, vilket också har en icke obetydlig sysselsättningspolitisk effekt under byggnadstiden och dessutom en långsiktig regionalpolitisk betydelse.

Herr talman! Från centerns sida har vi under vårriksdagen fullföljt de intentioner vi presenterat i vår riksplan. Vi har visat hur man kan bryta centraliseringsutvecklingen här i landet och successivt nå fram till ett mer decentraliserat samhälle. Vi har inte ställt upp dessa krav som något självändamål. Vi har framlagt våra förslag i den förvisningen att vi därigenom bättre kan tillgodose människornas önskemål om en god livsmiljö och skapa bättre möjligheter att nå vår jämlikhetspolitiska målsättning.

Herr DAHLÉN (fp):

Herr talman! Jag skall börja med att erinra om ett i varje fall i detta sammanhang gammalt uttalande: "Starka skäl talar för att det expanderande näringslivet i ökad utsträckning kan komma att koncentreras till de största städerna. En sådan interlokal omslutning skulle öka svårigheterna att ge landsbygden och de små tätorternas befolkning en kollektiv service, som vore likvärdig med befolkningens i de större tätorterna. Lokaliseringspolitiska åtgärder, — — skulle däremot öka möjligheterna att åstadkomma en standardutjämning."

Det här var inget profetiskt uttalande för 1970- eller 1980-talet. Nej, det var ord hämtade ur betänkandet från lokaliseringsutredningen 1951, som herr Fällidin också erinrade om. Den här utredningen tecknade utvecklingslinjen för flyttningsströmmarna och fäste uppmärksamheten vid riskerna med en sådan utveckling. Utredningen pekar också på vad som krävdes från statens sida för att motverka denna negativa utveckling. Det gjorde den 15 år innan vi i det här landet började bedriva något som skulle kunna kallas aktiv lokaliseringspolitik.

Jag skall inte här ägna mig åt att analysera orsakerna bakom detta sena uppvaknande. Ingen är helt utan skuld. Det kan ändå vara värt att notera att vi behövt en lång bromssträcka sedan vi väl fått klart för oss vilka negativa effekter en fortsatt snabb koncentration av arbetstillfällen och bosättning kunde få.

Jag vill gärna tolka de senaste sju åtta årens mer aktiva lokaliserings- eller regionalpolitik som en klar kurskorrigering. Det kan vara optimistiskt i överkant att tro att vi nu lärt oss bemästra de faktorer som ligger bakom koncentrationstendenserna och att den nuvarande regeringen – om den finge fortsatt förtroende – inte skulle återfalla till den tidigare lät-gå-politiken i det här avseendet. Men jag vill gärna se vad som hänt sedan 1965 som en bekräftelse på att vi är på rätt väg och att kursen är omlagd i och med beslutet från i höstas. För vad vi fick då – och som länge varit punkt 1 på folkpartiets program för en effektivare regionalpolitik – var ju riktlinjer för en fastare planering, för en mer balanserad utveckling utifrån klart formulerade mål för hela landet. Folkpartiet ser detta beslut framför allt som statsmakternas löfte till kommuner och regioner om ett aktivt stöd för att klara de mål för sysselsättningen, bosättningen, servicen osv. som de själva varit med om att arbeta fram.

Min förhoppning grundar sig också på att vi nu är en bit inne i en konjunkturuppgång. Den har tyvärr inte avsatt några egentliga spår i sysselsättningsläget. Det är fortfarande lika många arbetslösa som förra året vid samma tid, medan vi alltså var kvar långt nere i konjunktursvackan. Men en ljusning kommer så småningom. Att detta har betydelse också för regionalpolitiken är uppenbart. Som så många gånger påpekats och som t. o. m. statsministern konstaterade i sitt förord till propositionen i höstas så är det tillväxten som är lättast att lokalisera. Skall vi klara målen i regionalpolitiken så är det naturligtvis helt uteslutet att man kan få sköta den ekonomiska politiken på det sätt som regeringen gjort de senaste två åren. Om vi skall klara ökad sysselsättning i Norrland och inom andra områden där arbetslösheten verkat kroniskt hög, måste vi bedriva en politik som ger ökad sysselsättning i *hela* landet. Det är grundförutsättningen. Det duger alltså inte att tro att man kan klara dessa problem med en politik som innebär svårigheter för Stockholm och andra storstadsområden. De människor som bor där har lika stor rätt att ställa krav på statsmakterna i detta avseende. Dessa spörsmål har ju diskuterats nyligen i riksdagen så jag skall inte ytterligare gå in på dem.

Det är inte endast att en annalkande konjunkturförbättring är på väg som ger mig anledning att se något ljusare på möjligheterna att lyckas med regionalpolitiken, utan lika mycket *hur* den börjar. Skillnaden mellan den uppgång som nu står för dörren och de som varit det vanliga

Måndagen den
28 maj 1973

*Den regional-
politiska stödverk-
samheten m. m.*

det senaste decenniet är, med någon förenkling, att den nu inledda uppgången börjar i exportindustrin medan det ofta tidigare varit servicesektorn eller den offentliga sektorn som legat före. Det ger ett bättre utgångsläge, när vi under 1970-talet skall sträva efter att nå fram till en rättvisare fördelning över landet av tillgången på arbete.

En ökad sysselsättning i trä-, pappers- och massaindustrin kan ge oss bättre möjligheter att nå målen vi satt upp för regionalpolitiken. Dock under en förutsättning: att nu inte socialdemokraterna, som tillsammans med vpk bär ansvaret för den ekonomiska politiken och näringspolitiken, får för sig att i och med dagens förslag är allt ordnat – för det är det inte.

Vad behövs då för att ta vara på chansen till ytterligare framsteg? Den begynnande konjunkturuppgången gynnar i många fall de stora företagen, men den har givetvis också positiva effekter bland de mindre. När fler får sysselsättning och inkomsterna för de anställda totalt sett stiger ger det ökad omsättning också i affärer och bland hantverkare. Men återigen: Lita inte på att allt sköter sig självt till det bästa! Effekten kan bli tillfredsställande endast om klimatet för de mindre och medelstora företagen förbättras. Och det är här det finns en oro inför framtiden.

Det går, herr inrikesminister, uppenbarligen en ideologisk skiljelinje mellan vår liberala syn och den socialistiska hos socialdemokrater och kommunister. Det är ingen tillfällighet att så många förslag om förbättrade arbetsförutsättningar för de tusentals mindre företagen avvisas av socialdemokrater och kommunister tillsammans. Vi har samma frontställning som när vi förra veckan diskuterade näringspolitiken. De två partierna är trogna sina politiska ideal, så de har ingen anledning att bli ledsna över att jag påvisar detta. Men väljarna i Norrland och i skogslänen bör observera att det är med stöd av vpk som socialdemokraterna förhindrar de ytterligare insatser vi förordar för ökade sysselsättningsmöjligheter.

Socialdemokraternas utskottsrepresentant sade tidigare i debatten att han hoppades att det privata näringslivet skulle visa större ansvarskänsla när det gällde sysselsättningen. Det sägs samtidigt som socialdemokraterna tydligen inte kan övervinna sin misstänksamhet mot ett företagande, där de inte kan kontrollera vad som händer. Det går ju lättare att utöva kontrollen om det finns få och stora företag att kontrollera.

Törs man räkna med att framtidstron och gälusten fullt ut kan återvända bland våra tiotusentals småföretagare så länge de två socialistiska partierna har majoritet i riksdagen? Knappast! Det är ett förhållande, som både de som söker arbete och de som vill driva ett företag har att räkna med.

Nog måste tusentals företagare i Norrland och i skogslänen och deras anställda fråga sig vad det var för mening att lägga på dem en löneskatt, som hindrat företagen från att ge bättre trygghet åt dem som redan har jobb och från att anställa fler. Nog måste de tycka att det är egendomligt att en avgift som kommit till för att dämpa för stor efterfrågan på arbetskraft lagts på företagen, när de och vi inget hellre ville än att de skulle göra motsatsen, dvs. anställa fler. Nog måste småföretagare bli frågande när de ser att bestämmelserna för stöd till deras transporter även efter en förändring – som riksdagen senare skall besluta om – är

Måndagen den
28 maj 1973*Den regional-
politiska stödverk-
samheten m. m.*

utformade så att de inte kan göra sig nytta av stödet. Eller att det skall vara så svårt att få den stödjande staten att förstå, att kan man inte sälja produkterna så är det ingen mening med att tillverka, och att det därför är ofattbart varför inte företagarföreningarna ges ordentliga möjligheter att hjälpa dem med det. Eller varför man inte får räkna med kostnaderna för marknadsföring när man söker lokaliseringstöd. Nog måste den företagare som allvarligt och skickligt driver ett turistföretag fråga sig, varför han inte kan få samma villkor som om han drev en industri. Det är väl i alla fall ökad sysselsättning som vi vill åstadkomma? Varför vill då inte socialdemokraterna använda dessa medel i den utsträckning som vi har föreslagit? Nog är det förklarligt att både de som vill anställa folk och de som vill ta arbete frågar sig det - precis som folkpartiet har frågat vid upprepade tillfällen.

Någon framgång har det blivit, det skall noteras. Men otåligheten att finna nya medel i kampen mot den kroniska arbetslösheten i dessa områden, den har vi saknat hos regeringen.

I riksdagen har vi haft en ofta återkommande diskussion mellan det socialistiska blocket och oss om värdet av generella medel i regionalpolitiken. Det är anmärkningsvärt att regeringen inte tagit tillfället i akt och i propositionen analyserat och diskuterat erfarenheterna här i landet och i andra länder av olika medel, generella och selektiva. Nu är det mycket knapphändig information som inrikesministern ger. Det är så mycket mer anmärkningsvärt som det trots allt är fråga om hur 2 miljarder kronor har använts sedan 1965. Det verkar inte som om statsrådet Holmqvist tänkt tanken, att man hade kunnat använda medlen annorlunda med bättre resultat som följd. När nu regionalpolitiken lämnar försöksstadiet hade en ingående diskussion i propositionen om detta verkligen varit önskvärd.

Från snart sagt alla ekonomer som studerat dessa balansproblem kommer rekommendationen att mer subventionera den produktionsfaktor som det finns överskott av. Det betyder i klartext att vi borde i större utsträckning subventionera lönekostnaderna för att den vägen skapa utrymme för fler anställda. Det kan man göra på flera sätt. Man kan subventionera direkt genom kontant bidrag per anställd eller genom att lämna bidrag till utbildning av arbetskraft. Dessa metoder har nu kommit till användning, men de utgör fortfarande endast marginella företeelser i jämförelse med vad som används för att subventionera kapitalkostnaderna. Folkpartiet anser inte att det är en tillräcklig utvidgning av detta stöd som regeringen föreslår, och vi vill därför gå ett stycke längre. Herr Eriksson i Arvika har utvecklat skälen härför, och jag förmodar att inrikesministern verkligen nu vill gå i svaromål. Syftet är ju att skaffa fler människor meningsfullt arbete. Och tror man på att man den här vägen kan nå det syftet, så kan det inte vara oekonomiskt att ställa ytterligare medel till förfogande.

I den skattedebatt som herr Sträng dragit i gång har man hittills inte ägnat den regionalpolitiska effekten av en eventuellt fördubblad löneskatt någon uppmärksamhet. Jag förmodar ändå att inrikesministern har tänkt på saken. Uppenbart är nämligen att detta skulle vara en generell åtgärd som skulle negativt påverka sysselsättningen i stödområdet. För företag som skall välja plats för att lokalisera ny företagsamhet kommer

Måndagen den
28 maj 1973

*Den regional-
politiska stödverk-
samtalen m. m.*

avståndet till kunder, råvaror och allmän service att spela större roll än för närvarande. Den höjda löneskatten kan man ju inte komma ifrån, och man måste då försöka förbilliga produktionen genom att ta hänsyn till dessa andra faktorer. Från socialdemokratiskt håll glömmar man bort den här effekten i diskussionen eller nonchalerar den kanske bara. Herr Nilsson i Östersund har redan här hävdad att en sänkning av löneskatten skulle leda till större arbetslöshet, så han måste ju vara förtjust. Jag undrar om han med den argumenteringen kommer att nöja sig med en fördubbling av löneskatten – men inrikesministern kanske inte ser riktigt lika enkelt på det här problemet. Därför blir det en berättigad fråga till herr inrikesministern: Hur tänker man sig, om nu socialdemokraterna skall fördubbla löneskatten, att klara det här problemet ur regionalpolitisk synpunkt? Jag förmodar att man inte är villig att bara vifta bort det hela. Socialdemokrater och kommunister vill inte ge mer generell stimulans, men generella bördor kanske de inte har så mycket emot? Det här är inte tillfället att ta ställning till skattepolitiken. Jag har bara noterat debattläget och anser att det är högst berättigat att även den regionalpolitiska effekten av en eventuellt höjd löneskatt kommer in i bilden. Att blunda för detta vore att verkligen vara ohederlig.

De frågor vi nu från folkpartiets sida ställer är följande: Är regeringen beredd att genom konkreta åtgärder ställa medel till förfogande, så att vi med ett verkligt fast tag om rorkulten kan styra ut mot en lugnare och mer balanserad utveckling? Den frågan är berättigad, eftersom det ju finns en rad konkreta saker som vi har delade meningar om. Är regeringen beredd att vidga den ekonomiska ramen, om projekten skulle rinna till? Är regeringen beredd att lyfta av löneskatten, som hämmar företagandet i Norrland och skogslänen? Nej -- det har vi redan fått svar på. Är regeringen beredd att låta företagen bygga upp lokaliseringfonder och trygghetsfonder, som herr Helén har föreslagit och som ger en tryggare och stabilare framtid för de mindre företagen och deras anställda? Är regeringen beredd att ytterligare subventionera arbetskraften genom utvidgat sysselsättningsstöd om inte det nuvarande ger avsedd effekt? Är regeringen beredd att än mer minska avstånden till de stora marknaderna genom att fortsätta att sänka taxor för gods och passagerare på tåg och flyg och genom att gå vidare med sänkta teletaxor?

Listan på väsentliga problem skulle man kunna göra ännu längre, men jag skall inte göra det. Ett positivt besked på dessa frågor skulle kunna bekräfta för alla att vi nu är överens om att kursen är omlagd, även om det är för sent, till förmån för en mer balanserad hushållning med det vi gemensamt skall förvalta i vårt land. Men jag vill sluta med att säga att det är en lång sträcka kvar att färdas.

Under detta anförande övertog herr förste vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr BOHMAN (m):

Herr talman! När man nu har lyssnat ett par timmar på den regionalpolitiska diskussionen, får man en känsla av att den i mångt och mycket är en skendebatt – den ene talar om planeringstal, den andre om

befolkningsramar – alltså en strid om ord. Den sortens debatt för oss inte ett enda steg närmare målet. Den verkar förvirrande på människorna och väcker förväntningar som inte alltid kan förverkligas. Och det kan väl inte vara meningen. Vi får inte låsa fast debatten i ett ordfäkteri, när det faktiskt bakom de hårda meningsutbytena finns en klar gemensam målsättning, nämligen att skapa regional balans – en rättvis fördelning av sysselsättning och service över vårt land.

Också när det gäller de regionalpolitiska medlen är i dag enigheten betydligt större än den var tidigare. Det årtionde då vi bedrivit en – som det förut hette – aktiv lokaliseringpolitik har präglats av motsättningar beträffande både problemets storleksordning och instrumenten för att åstadkomma snabba och effektiva resultat. Regeringens lokaliseringpolitik var länge trevande och även motsägelsefylld. Många misstag kunde inregistreras. Den är fortfarande långt ifrån fulländad. Men den har faktiskt – det erkännandet skall vi i alla fall kosta på oss – anpassats efter vunna erfarenheter. Och trycket från oppositionen och opinionen har framtvingat ett nytänkande i många väsentliga hänseenden.

De olikheter i uppfattning som alltjämt föreligger – och de är förvisso betydande mellan oss och regeringspartiet – sammanhänger i stor utsträckning med grundläggande skillnader i syn på företagsamhet och på företagsamhetens villkor. Det är alltså ytterst fråga om den näringspolitiska filosofin – å ena sidan tron på blandekonomin betydelse och de s. k. fria krafternas spel inom de ramar statsmakterna drar upp, å andra sidan övertron på möjligheten att centralt planera, styra och reglera, att med kollektiv ledning ersätta de många hundratusentals beslutsfattarnas initiativ och anpassningsförmåga till den snabba utvecklingen i förändringarnas värld, en värld med ökat beroende över de nationella gränserna.

Det finns, menar vi alldeles bestämt, ett klart samband mellan den allmänna näringspolitiken i ett land – det företagspolitiska klimatet generellt sett – och möjligheterna att bedriva en effektiv och solidarisk regionalpolitik. Eftersom vår grundsyn i näringspolitiskt hänseende klart skiljer sig från den socialistiska, har också i viktiga regionalpolitiska hänseenden förelegat klara distinktioner mellan oss och regeringspartiet. Det gäller framför allt de principiella utgångspunkterna, de allmänna angreppsmetoderna, strategin med andra ord. I fråga om de konkreta hjälpmedlen har däremot – som jag redan sagt – ett närmande så småningom ägt rum.

”Marknadsekonomin har inget socialt innehåll – –”, skrev statsministern i sin proposition nr 111 i höstas om den regionala utvecklingen. ”Det företagsekonomiska lönsamhetstänkande som den bygger på utgör” -- fortsatte han – ”inte något värn för människor och miljö.” Det kan naturligtvis låta bestickande att säga så. Men ändå tecknar, i sin svepande utformning, det här uttalandet en vrånbild av vår marknadshushållning. Ingen skall komma och påstå att den svenska företagsamheten inte generellt sett präglas av socialt ansvar; om inte annat så i sista hand av eget intresse.

Men statsministern var också klart medveten om problemets andra sida. Han framhöll i propositionen att ”industrialiseringen har öppnat möjligheter till en förbättring av ekonomisk standard och social välfärd

Måndagen den
28 maj 1973

*Den regional-
politiska stödverk-
samheten m. m.*

som tidigare generationer inte kunde drömma om". För att bevara den välfärd vi uppnått är vi "helt beroende av att våra företag kan hävda sig i den internationella konkurrensen". Vi kan inte "avstå från industriell expansion. Stagnation är i verkligheten liktydig med tillbakagång."

Så långt statsministern.

Och, herr talman, det är egentligen i en syntes av dessa två mot varandra stående citat som vi har att dra upp riktlinjerna för den svenska regionalpolitiken. De åtgärder som erfordras måste med andra ord utformas så att de ligger i linje med de s. k. fria krafternas spel, de fria krafter som alltjämt präglar vår blandekonomi och vår näringspolitik. Regionalpolitik kan – om vi skall behålla det nuvarande på konkurrens och valfrihet uppbyggda systemet – i längden inte drivas *mot* de principer som präglar den allmänna näringspolitiken. Det är omöjligt att i *en* del av vårt land hävda ett slags näringspolitik och i *andra* delar en annan. Vårt lands samhällsekonomi är en sluten enhet, och samma spelregler måste i princip iaktas för alla företag och alla regioner. Det innebär alltså att regionalpolitiken skall utnyttja och inte motverka de s. k. fria marknadskrafterna. De incitament som är avgörande och styrande för marknadsekonomin skall förstärkas och kompletteras. Annars utlöser man reaktioner som inte bara omöjliggör strävandena till stöd för vissa regioner utan också skadar och försvagar folkhushållet i dess helhet.

Om man mot bakgrunden av sådana här låt mig kalla det filosofiska synpunkter betraktar vad som hittills skett på det område, som vi nu debatterar, och analyserar dagsläget, så tycker jag att allt bekräftar riktigheten av vad jag här har sagt.

Socialdemokraterna brukar som bekant i sina debatter gärna söka sig tillbaka till 1930-talet – ibland ännu längre tillbaka. Det gör de för att få en bakgrund till sina skildringar av dagens välfärdssamhälle. Och även på det regionalpolitiska fältet erbjuder 1930-talet en utgångspunkt för några betraktelser, men annorlunda betraktelser. Utnyttjandet av de norrländska naturrikedomarna hade som bekant före och efter sekelskiftet givit upphov till en stark ekonomisk expansion i Norrland. Vattenkraften, skogen och malmen har gjort Norrland till en "rik" landsdel – jag citerar ordet rik, för alla var verkligen inte rika. Dit drogs människor från landets södra delar, där i motsats till i Norrland sysselsättningsstillfällena då var fåtaliga. Omkring 1930 – alltså då det decennium inleddes som socialdemokraterna brukar tala om – vände utvecklingen och en period av ekonomisk omstrukturering tog sin början. Norrland blev i alltför hög grad ett rekryteringsområde för arbetskraftssökande industrier i de södra delarna av landet.

Det är alltså Norrlands ensidiga och på de rika råvarorna inriktade konjunkturkänsliga näringsliv som förklarar de problem som vi nu brottas med i denna landsdel. Under ett starkt expansivt industriellt skede i vårt lands utveckling förelåg uppe i Norrland inte samma behov av mångsidig näringspolitisk utveckling som på andra håll. Skogen, malmen och jorden gav tillräckligt. Det näringslivsklimat och de företagartraditioner som blev resultatet av exempelvis "fattigdomen i Småland" kom aldrig till stånd uppe i Norrland. Småföretagartraditionen nere i Småland, för att

fortfarande ta det exemplet, utvecklades i det svåra valet mellan att flytta ut – att emigrera – eller att, tillspetsat uttryckt, tillverka klädnypor och råttfällor. Denna "nödens miljö" där nere utgjorde alltså själva grogrunden för den industri- och serviceutveckling som kännetecknat och alltjämt präglar Syd- och Mellansverige.

Den norrländska industrin däremot, byggd på förädlingen av basvaror som är begärliga på de internationella marknaderna, var och är fortfarande starkt konjunkturkänslig. Tvånget till prisanpassning och konkurrensstyrka är större än för de delar av vårt näringsliv som producerar tekniskt kvalificerade och specialiserade produkter vilka är mindre känsliga för denna konkurrens. För att överleva krävde och kräver Norrlands industrier utomordentligt hårda rationaliseringsåtgärder. Tekniken i skogsbruket och även i skogsindustrin slog och slår fortfarande ut folk i snabb takt. Samtidigt har omgestaltningen av det norrländska jordbruket gjort omställningssvårigheterna ännu större. Sammanslagningen av de små brukningsdelarna och de växande svårigheterna för skogsbonden att dryga ut inkomsterna från fattiga jordbruk med inkomster i skogen har starkt bidragit till att försvåra lösningen av de problem som nu blivit den svenska lokaliseringens politikens.

Regeringspartiet – och jag vill gärna erkänna även andra partier, ingen skall slå sig för sitt bröst – var alltför länge förvånansvärt apatiskt inför utvecklingen. Det betraktades till en början som naturligt, att om inte arbetstillfällena stod till förfogande skulle människorna söka sig till orter där arbete kunde erbjudas. Utflyttning betraktades som önskvärd, och den stimulerades som bekant. Den utgjorde länge själva huvudprincipen i näringspolitiken. "Vi tror att när dom flyttar, så flyttar dom till ett bättre liv" – förklarade vår nuvarande finansminister så sent som hösten 1969. Och visst blev det så för många. Visst flyttade de till ett bättre liv. Men ingen kan påstå att det alltid var en den fria viljans flyttning. Och ingen kan heller påstå att de som flyttade inte lämnade efter sig ännu svårare problem för dem som blev kvar och för de landsdelar från vilka de drog bort.

Denna omflyttningens politik, vilande på ett ensidigt effektivitetstänkande, hade stöd av Landsorganisationen. Den blev ett element i den solidariska lönepolitiken och i strävan att utnyttja landets resurser på det från företagsekonomiska synpunkter – kortsiktigt kan man kanske säga -- mest lämpliga sättet.

"Huvuduppgiften för en sådan lokaliseringens politik bör, enligt vår uppfattning, främst vara att uppmuntra till en koncentrerad av näringslivet till de expansiva områdena inom landet. Inom dessa torde i sin tur de relativt stora tätortsgropperna vara de som erbjuder de största fördelarna ur lokaliseringssynpunkt. För närvarande bedrivs från myndigheternas sida en lokaliseringens politik, som syftar till att motarbeta en nyetablering och expansion av industriföretag inom våra största befolkningsområden, Stockholms-, Göteborgs- och Malmöregionerna. Företag som redan är etablerade där stimuleras att omlokalisera sig till andra delar av landet. Denna lokaliseringens verksamhet är inte grundad på rationella samhällsekonomiska överväganden."

Detta uttalande känner säkert åtskilliga av kammarens ledamöter igen.

Måndagen den
28 maj 1973

*Den regional-
politiska stödverk-
samheten m. m.*

Det är hämtat ur LO-skriften *Samordnad näringspolitik*, som kom år 1961. Jag återger det här därför att det ger en bild av den filosofi som långt in på 1960-talet styrde den s. k. rörelsens lokaliseringspolitik. Och den s. k. rörelsen betyder som bekant en del för regeringens politik.

Nu är det lätt att vara efterklok, och det är lätt att mot bakgrunden av senare erfarenheter påstå att man skulle ha handlat på ett annat sätt än man gjorde för tio år sedan, alltså under den tid då man brottades med problem om hur vårt land skulle finna arbetskraft till näringslivet för att kunna tillgodose omvärldens efterfrågan på svenska varor. Men just den omständigheten borde ha talat för en annan politik. I själva verket utnyttjade man ju alltför litet den situation som då förelåg för att skapa ett större investeringsintresse i de områden där det lediga folket fanns.

Vetskapen om den svenska industrins, framför allt exportindustrins, stora behov av arbetskraft och om de arbetskraftsresurser som glesbygderna erbjöd borde, menar jag, rimligen ha lett till att industrin tvingats räkna in kostnaderna för anskaffning av sådan arbetskraft, liksom för andra produktionsfaktorer, i sina driftskalkyler i stället för att låta omflyttningskostnaderna betalas via statsbudgeten. Fri prisbildning brukar ju i andra sammanhang leda till anpassning av företagsstrukturen till de alternativ som ger de lägsta kostnaderna. Det är inte osannolikt att om näringslivet under 1960-talet hade fått betala fullt pris för den arbetskraft man då behövde och inte heller haft den helt öppna invandrarmarknaden att tillgå, så skulle näringslivet – i valet mellan att betala arbetskraftens flyttning och de kostnader i övrigt som denna drar med sig – ha varit benäget, i varje fall mera benäget än vad som nu blivit fallet, att söka sig upp till de områden där ledig arbetskraft stod och väntade på arbete. Inte minst borde det ha blivit fallet om statsmakterna redan då varit beredda att vidta de åtgärder av annat slag som senare – och delvis halvhjärtat – tillgripits för att utbilda arbetskraft, för att se till att det fanns utbildad arbetskraft eller för att förbilliga företagsutbildningen och för att genom sysselsättningsstöd eller på annat sätt underlätta anställningsproblemen och omställningsproblemen och minska igångkörningskostnaderna.

Sådana reflexioner behöver ingalunda stå i strid mot kravet på en rörlig arbetsmarknadspolitik. Den internationella konkurrensen och den snabba tekniska utvecklingen kräver i dag mera i fråga om yrkesmässig och geografisk rörlighet än tidigare, men denna behöver inte gälla så stora regioner. Detta är dock någonting helt annat än den utvandring av den yrkesverksamma generationen, framför allt den unga generationen, som ägt rum från vissa glesbygder och som inte rimligen kan fortgå utan utomordentligt allvarliga konsekvenser för folkhushållet och samhälls-ekonomi i dess helhet.

De synpunkter jag anlagt på det förflutnas arbetsmarknadspolitik har full bäckart. Vad det gäller är ytterst att tillse att de marknadsmässiga konkurrensbetingelserna för företag i olika landsdelar kan utjämnas så, att det blir företagsekonomiskt lönsamt att söka etablering inom landsdelar med god tillgång på arbetskraft, arbetskraft som efter utbildning kan bidra till att göra produktionsprocessen och serviceverksamheten lönsam och konkurrenskraftig.

Det är mot den bakgrunden som vi moderater konsekvent drivit den tesen, att den svenska regionalpolitiken redan från början borde ha målmedvetet inriktats just på att utjämna konkurrensolikheter mellan företag i olika delar av landet, olikheter som sammanhänger med närheten till stora marknader, kontakt med en differentierad företagsamhet och varierande arbetsmarknad, goda kommunikationer med både in- och utlandet och rik tillgång på teknisk och kommersiell expertis på skilda nivåer. I stället utformades lokaliseringpolitiken som bekant, i varje fall till en början, främst som ett kapitalsubventionssystem. Lokaliseringsstöd och lokaliseringsbidrag utgjorde dess viktigaste beståndsdelar. Krav från vår sida att man skulle ägna större uppmärksamhet åt driftkostnadssidan tillbakavisades. Statsrådet Holmqvist och jag har fört flera debatter om detta. Först så småningom har en växande förståelse gjort sig gällande för att den avgörande förutsättningen för företagsamhet i olika områden är en utjämning av företagets driftkostnader.

Vi har också gjort gällande att stödåtgärderna var alltför selektivt utformade och att långt bättre resultat skulle kunna åstadkommas med generellt utformade åtgärder, inte minst därför att sådana inte behöver befaras få lika stora konkurrensnedvidande följder inom och utom stödområdet som punktvis insatta subventioner lätt får.

I det sammanhanget vill jag än en gång påminna om att samtidigt som utslagning av arbetskraft skett inom skogsindustrin och skogsbruket, har motsvarande utglesning obehindrat fått pågå och t. o. m. uppmuntrats inom det norrländska jordbruket. I stället för att söka bibehålla de små jordbruksenheter, som många gånger utgör basen för samhällets service i olika hänseenden — skolor, detaljhandel, post och kommunikationslinjer -- har man låtit nedläggningen av småjordbruk fortgå. På lång sikt kan det självfallet aldrig vara möjligt att annat än för speciella syften bibehålla jordbruksenheter som saknar ekonomisk bärkraft. Det vet jag också. Men det borde ha framstått som naturligt att genom generellt utformade stödåtgärder förmå de norrländska småbrukarna att sitta kvar på sin jord så länge som möjligt och genom upprätthållen drift inte bara bedriva aktiv landskapsvård utan också ge underlag för samhällelig service av olika slag. Motsvarande åtgärder på skogsvårdens område skulle ha verkat i samma riktning.

Först genom riksdagens beslut — mot socialdemokraterna — i december förra året tycks möjligheter ha öppnats för en dylik aktiv generell stödverksamhet. Enligt riksdagsbeslutet skall den här frågan utredas. Det är naturligtvis något, men det är för litet, för om sådana här åtgärder hade vidtagits långt tidigare, skulle glesbygdernas överlevnads- och serviceproblem ha varit väsentligt bättre; hur pass mycket vet man inte, än i dag.

I den kamp för generellt insatta åtgärder av ekonomisk-politisk natur och med konkurrensutjämnande syften, som vi och andra oppositionspartier, länge förgäves, drev mot regeringen, har också ingått åtgärder för att utjämna eller minska arbetskraftskostnaderna för att därigenom åstadkomma gynnsamma effekter på företagets driftsida. Ett utbyggt sysselsättningsstöd, sänkning eller borttagande av skatten på arbetskraft —

Måndagen den
28 maj 1973

*Den regional-
politiska stödverk-
samheten m. m.*

löneskatten alltså — hör hit. Sänkta järnvägstaxor, flygtaxor och teleavgifter har också spelat en stor roll. Jag tror att många av oss fortfarande minns hur avhånade vi blev i en valrörelse för några år sedan, då vi bland andra frågor drev frågan om en utjämning av teleavgifterna. Nu står även regeringen bakom det förslaget.

Och även i andra hänsenden utgör årets proposition, i förening med inte minst de förslag som fördes fram 1970, en väsentligt ändrad grundsyn på de regionalpolitiska medlen. Det hälsar vi med tillfredsställelse men med det samtidiga konstaterandet, att det är beklagligt att dessa åtgärder icke vidtogs tidigare.

De slutsatser som jag här redovisat, herr talman, stämmer rätt väl med de utvärderingar av lokaliseringsspolitiken som företagits under senare år. Förra året lät bl. a. Sveriges industriförbund göra en intervjuundersökning av ett antal företag som etablerat filialer inom stödområdet. Syftet med den undersökningen var att klarlägga företagets erfarenheter av etableringarna och av den industriella verksamheten inom stödområdet över huvud taget. Jag tror inte att den redovisningen har debatterats här i kammaren, men inrikesministern har säkert tagit del av den. De slutsatser den leder fram till är icke desto mindre så intressanta och positiva att det kan finnas anledning att i korthet återge något av materialet. Undersökningen avsåg 23 av sammanlagt omkring 65 filialer till företag i södra delen av Sverige som etablerats i stödområdet från 1965 och fram till undersökningstillfället och som tillfört stödområdet i runt tal 10 000 arbetstillfällen. Erfarenheterna var genomgående positiva. I ett stort antal fall hade de ursprungliga investeringarna lett till ytterligare utbyggnad och nyanställningar under den här perioden.

Genomgående för etableringarna var deras karaktär av just filialföretag. Syftet var att komplettera moderföretagets tillverkning av vissa produkter, främst halvfabrikat. De centrala och kontaktberoende funktionerna har alltså legat kvar hos moderföretaget i södra Sverige. Beslut om produkter och sortiment, försäljnings-, administrations- och personalfunktioner, utvecklingsarbete och andra liknande arbetsuppgifter har icke flyttats ut. Men en tendens till ökad självständighet i de här hänseendena för dotterföretagen har av intervjuerna att döma uppenbarligen gjort sig gällande, vilket är mycket positivt.

Lokaliseringarna har skett med utnyttjande av investeringsfondsmedel eller lokaliseringsbidrag -- eller bådadera -- och skulle troligen inte ha kommit till stånd för så vitt inte dessa finansieringskällor hade stått till förfogande.

Men de avgörande motiven för utflyttningen har varit behovet av tillgång till arbetskraft, önskemål från kundkretsen i vissa fall och i något fall bättre kommunikationer i förhållande till kunder och andra företag i stödområdet som man haft kontakt med tidigare.

I vissa fall har industrivan arbetskraft funnits på platsen, men i flertalet fall har en relativt lång företagsutbildning måst föregå produktionens igångsättande i beräknad omfattning. Ett genomgående drag tycks vara att inkörningstiden har blivit mycket längre och inkörningskostnaderna mycket högre än vad företagen beräknat. Bristen på industriell grundutbildning och industrivana har varit ett negativt

moment och lett till anpassningssvårigheter, lågt produktions-tempo och betydande övergångssvårigheter.

Samtliga intervjuade företag gör dock gällande att dessa olägenheter – som är allvarliga i och för sig – sedan har kompensrats av låg flyttningsbenägenhet och låg frånvarofrekvens. Efter inkörningsperioden har de nya anläggningarnas produktivitet varit lika hög eller t. o. m. högre än motsvarande anläggningar i andra delar av landet – något som jag tycker är det allra mest positiva i bilden.

Intervjuerna har också klarlagt – vilket även det sammanhänger med en brist på företagstradition på grund av det dåliga företagarklimatet inom stödområdet – den stora bristen på underleverantörer och företagsinriktad service. Man har uttryckt sin stora förvåning över att företagrandan i så hög grad har saknats på de olika etableringsorterna, bl. a. därför att tillkomsten av nya företag – de som kom dit – borde ha fött uppslag och skapat idéer till kompletterande småföretagsamhet av servicekaraktär eller lämpad för legotillverkning.

Transportkostnaderna har uppfattats som besvärande höga av flera och kostnadsutvecklingen på området som "skrämmande".

Sammanfattningsvis ger alltså den här analysen vid handen att det övervägande antalet företag har goda erfarenheter och att, trots att undersökningen företagits i ett otillfredsställande konjunkturläge, vissa av företagen redovisat fullt färdiga fasta planer på att ytterligare öka sysselsättningen under de närmaste åren. Åtskilliga har förklarat att de hade planer för sådan ökning, ehuru dessa ännu inte var fastställda, och flertalet utesluter inte möjligheter till ytterligare expansion – en ytterligare generering, alltså, av verksamheten.

Undersökningen var naturligtvis begränsad – jag har talat om hur begränsad den var – men vad den visar är i alla fall följande:

1. När motståndet väl har brutits mot etablering i stödområdet och initialskedet har passerats, finns det betingelser för ekonomisk och lönsam drift samt vidareutveckling. Intresset för etablering står i direkt relation till det allmänna konjunkturläget i landet. Etableringslusten har under de senaste årens ekonomiska stagnation drastiskt avtagit.

2. Inkörningsperiodens svårigheter – som sammanhänger med bristen på yrkesutbildad arbetskraft och de höga kostnaderna för företagens utbildning – utgör en avhållande faktor, men den kan med ändamålsenliga åtgärder brytas ned. Det är alltså en viktig uppgift för regionalpolitiken! Vi har ju börjat, och kommit en bit på väg där men inte tillräckligt långt.

3. Transportkostnadernas stora betydelse i konkurrenshänsende kan elimineras. De försök som i det syftet har bedrivits under de senaste åren och som drivits fram av oppositionen bör alltså fullföljas.

Jag vet inte om inrikesministern känner till att riksrevisionsverket just i dagarna avslutar en intressant studie om Norrbottens transportsystem. Den studien tror jag kan ge åtskilliga uppslag. Jag tror inte den är offentlig ännu; jag fick den just med posten i dag.

4. Bristen på mindre och medelstor företagsamhet, lämpad för legotillverkning och annat slag av underleveranser samt serviceverksamhet, är besvärande. När de nya företagen kommer dit, får de inte den

Nr 101

Måndagen den
28 maj 1973

*Den regional-
politiska stödverk-
samheten m. m.*

Måndagen den
28 maj 1973

*Den regional-
politiska stödverk-
samheten m. m.*

service de behöver. De måste gå ihop för att klara reparationer och alla möjliga andra problem som skulle kunna lösas av utomstående små företag – som skulle kunna leva på dessa större företag. Denna brist är oförståelig, inte minst därför att, som man sade, ekonomiska möjligheter för sådan verksamhet finns. Det är människorna, det är idéerna, det är initiativen som saknas; inte de ekonomiska betingelserna.

Idär finns alltså ett väldigt behov av påverkan, av utbildning och av ett organiserat samarbete för utveckling av idéer och företagsamhet samt – inte minst – stöd för marknadsföring och produktutveckling. Företagarföreningarna, näringslivets organisationer, Norrlandsfonden och många andra har här ett väldigt stort arbetsfält att påverka människorna i dessa bygder att göra som man gör i Småland: sätta i gång de idéer man går och bär på.

Och här kommer jag åter in på sambandet mellan det allmänna näringspolitiska klimatet och nyföretagandet i södra delen av Sverige och på andra håll. Den helt avgörande förutsättningen för en resultatrik regionalpolitik är -- och det framhåller vi i våra motioner – en god företagsmiljö i hela landet. Den låga lönsamheten, de senaste årens otillräckliga investeringstakt, det stora antalet företagsnedläggelser och bristen på nya initiativ och nyföretagande ger en klart otillfredsställande bild i det hänseendet. I riksdagens näringspolitiska debatt förra veckan belystes de problem för sysselsättningen, tryggheten och välbefinnandets utvecklingen som detta för med sig. Och dessa problem löses inte genom en ytterligare utbyggd *ren* bidragspolitik, en *ren* understödspolitik. Industrihuvudtiteln får inte – som herr Burenstam Linder framhöll i debatten – bli något slags socialhuvudtitel. Det löser vi inte våra problem på lång sikt med.

Möjligheterna att driva en aktiv regionalpolitik beror alltså ytterst på om vi har en god samhällsekonomi och ett näringsliv som generellt sett har förutsättningar att hävda sig på världsmarknaden, är konkurrenskraftigt och utvecklingsdugligt och har sådan lönsamhet att det möjliggör nya investeringar och fortgående expansion – det är inte minst expansionen som får betydelse. Saknas dessa betingelser, saknas också möjligheterna att fullfölja de strävanden i regionalpolitiskt hänseende som vi alla står bakom.

Den företagsamhet som behöver tillföras de delar av vårt land som fortfarande präglas av brist på den måste alltså tas någonstans ifrån eller nyskapas. Kapital, människor, kunskaper och idéer, som allt skall omsättas i produkter som kan säljas, måste hämtas någonstans. Det säger sig självt att i ett utvecklingskede då det råder stagnation i ekonomin är svårigheten att åstadkomma nyföretagande i glesbygderna avsevärt mycket större än vad fallet är i ett expansivt utvecklingsförlopp. Då företagen bygger ut sin kapacitet, då företagen letar efter arbetskraft och efter möjligheter att tillgodose efterfrågan på arbetskraft, då finns också mycket goda förutsättningar för aktivitet inom områden som kanske inte från början tedde sig som de mest attraktiva. Men då blir även de områdena i hög grad intressanta. Under depressionsperioder däremot strävar företagen efter att tillgodose de anläggningar, de områden och de människor till vilka de tidigare har koncentrerat sin verksamhet.

Detta är så självklart att det egentligen inte borde behöva sägas. Men jag tycker det sägs alltför sällan. Därför är också de krav vi har framfört i våra motioner under de senaste åren på att statsmakterna skall skapa generella utvecklingsbetingelser för det svenska näringslivet självklara element i en aktiv regionpolitik. Och det är därför som det är så oroande att nyföretagandet för närvarande ligger på så låg nivå – lägre än någonsin tidigare.

Herr talman! Att de regionalpolitiska åtgärder som vidtagits under de senaste åren har lett till resultat har ingen bestritt. Medan industrisysselsättningen under 1960-talet minskade med nära 4 procent utanför stödområdet och i Stockholmsregionen med 10 procent, skedde en absolut ökning med 2,5 procent i stödområdet. Men vad som kan diskuteras är om detta resultat står i proportion till de betydande satsningar som har ägt rum. Det är troligt att vi, om regionalpolitiken varit mera realistisk och målmedveten, mera anknuten till verkligheten, skulle ha kunnat åstadkomma mycket mera och dessutom kunnat förebygga en utveckling vars konsekvenser vi nu med olika medel försöker reparera. Det är -- jag erkänner det -- lätt att vara efterklok men nog vågar vi påstå, herr talman och herr inrikesminister, att oppositionen i varje fall på detta område har varit den pådrivande kraften.

Men om jag bortser från det förflutna har vi i dag ett bättre underlag än tidigare. Det bör utnyttjas. Vi har från oppositionens sida pekat på åtgärder som bör komma i fråga, och vi kommer om en stund att votera om dem. Men det helt avgörande för att förverkliga en aktiv, balanserad regionalpolitik är -- och jag knyter än en gång an till den näringspolitiska debatten i förra veckan -- att den ekonomiska politiken och näringspolitiken i vårt land utformas på sådant sätt att enskilda människor, som skall satsa sitt kunnande, sitt arbete och sina pengar i ny företagsamhet, också hyser framtidstro, annars kommer de satsningarna inte till stånd.

Och till sist. Regionalpolitiken får inte förverkligas så, att motsättningar uppkommer mellan olika landsdelar. Solidariteten hos kommuner, fackföreningar, kommunmedlemmar över huvud taget och olika lokala intressen *har* sin begränsning. Om strävanden att skapa sysselsättning på vissa orter och i vissa regioner -- de må vara aldrig så motiverade -- får klart negativa konsekvenser för sysselsättningen i andra orter eller regioner, då kan på sikt möjligheterna att fullfölja de regionalpolitiska strävandena hämmas. Den dramatiska och hårdhanta utflyttningen av statsanställda och deras familjer från Stockholmsregionen, främst till delar av vårt land som ligger utanför stödområdet, är ägnad att utsätta solidariteten för allvarliga prövningar. Rekylorande krafter har redan gjort sig gällande, bl. a. i form av ett nytt slags "pervers" lokaliseringpolitisk strävan att ersätta utflyttad administration med nyinflyttad industriell verksamhet. Skulle sådana tendenser backas upp och göra sig gällande på andra håll i landet, tror jag att det relativt hyggliga utgångsläge för en bättre regionalpolitik som vi just nu har snabbt kommer att förbytas i sin motsats.

Herr SVENSSON i Malmö (vpk):

Herr talman! Det borgerliga samhällets maktcentrum har aldrig varit parlamentet. Samhällsutvecklingen beror av faktorer som ligger utanför

dess räckvidd. De politiker som är anhängare av det etablerade samhället vill inte gärna erkänna detta. Därför drivs de att spela ett spel medelst det politiska språket.

Alla här i kammaren är t. ex. ivriga att betona sitt ansvar för en god miljö. Ändå blir den allmänna miljöförstörelsen allt värre. Alla vill tävla med varandra i välvilja mot Norrland och glesbygderna. Ändå krymper sysselsättningsbasen i dessa områden stadigt och obönhörligt.

I denna debatt om regionalpolitik och stödverksamhet kommer det givetvis att talas mycket om målsättningar och viljeinriktning. Man kommer att tala om de krafter som ligger bakom den utveckling som är upphov till problemen. Man kommer att undvika att tala om vilka kvantitativa insatser som behövs för att uppnå målsättningarna. Talade man om det, skulle tomheten i diskussionen obönhörligen avslöjas.

Svensk regionalpolitik är anpassad till storkapitalets intressen och underkastad dess behov av och tvång till koncentration. Detta fastslogs – som John Magnusson här redan har erinrat om – i det regionpolitiska principbeslutet 1964. Näringslivets spontana utveckling skulle vara vägledande. Stödåtgärderna skulle inte vända utvecklingen, endast göra omställningen smidigare och mer stegvis.

Den utveckling som denna politik sökte underbygga vållade under hela 1960-talet allt svårare problem både i storstäderna, i skogslänen och glesbygdensområden över hela landet. Den kapitalistiska tesen regeringen drev, att koncentrationen i sig skulle öka välståndet, kom alltmer i vanrykte. Människornas faktiska erfarenheter och iakttagelser sade dem att så inte var fallet. En opinion växte fram utom och inom de politiska partierna mot koncentration, rovdrift och avfolkning.

Inför detta tryck svarade regeringen och de ledande yrkespolitikerna med opportunistiska och skenbara eftergifter. Det är denna opportunistik och detta politiska språk som i dag gör dubbeltydighet och förvirring till den officiella regionpolitikens mest framträdande egenskaper.

En illustration till detta utgör t. ex. historien om befolkningsmålsättningen för skogslänen. På 1969 års socialdemokratiska partikongress krävde Hans Hagnell att målet för skogslänen skulle sättas vid bibehållen totalbefolkning. På detta svarade inrikesministern att en sådan målsättning vore oralistisk och att man inte borde ge folk i dessa regioner sådana falska förespeglningar. Men i december 1972 gjordes just oförändrad totalbefolkning till ett officiellt planeringsmål för skogslänen under 1970-talet. Varför denna omsvängning? Ideologin hade inte ändrats. Men man kunde inte lika öppet säga vad man sagt tidigare. Man måste lugna opinionen. Därför drog man till med en målsättning som man tidigare hade utdömt som oralistisk. Detta är typiskt för den fraseologi som kännetecknar dagens regionpolitik i Sverige. Man drar till med målsättningar och principer som man inte vet vad de skall innebära och inte vet hur man skall uppnå dem eller om man kan uppnå dem eller om man kan uppnå någonting över huvud taget. Som motto för denna politik gäller: Föreställningen är allt, verkligheten intet.

Vilken är egentligen målsättningen för t. ex. skogslänet? I lilla propositionshäftet står det att alla i arbetsför ålder så långt som möjligt skall få arbete i hemorten eller inom sin region. I bilaga 1 står det att

Måndagen den
28 maj 1973

*Den regional-
politiska stödverk-
samteten m. m.*

befolkningsmålsättningen skall vara oförändrad totalbefolkning, vilket betyder utflyttning av ett antal motsvarande hela födelseöverskottet. I utskottets skrivning i dag heter det att målsättningen oförändrad befolkning inte skall uppfattas som garanti. Det sägs att det också i fortsättningen blir nödvändigt att godta utflyttning från hemlandet hellre än att befolkningstalet, som det heter, skall hållas uppe genom att människor hålls kvar arbetslösa. Det är alltså en tredje målsättning. Hur skall man ha det? Statsmakterna har ju formellt beslutat både att man skall ha oförändrad befolkning i skogslänen och att man inte skall ha det. Vad är det som skall gälla? Som synes är det diffust, planlöst, självmotsägande. Det är ord utan täckning, fraser som fylls än med den ena än med den andra innebörden.

Så kommer man till medlen och resurserna som är dagens kärnpunkt. Om man nu har någon sorts målsättning måste man naturligtvis ställa frågan: Vilken kvantitativ insats måste till för att den skall uppnås? Vad kostar det? Har samhällsapparaten råd med det? Man kan inte bara sätta befolkningssiffror i en tabell. Man måste räkna ut hur många jobb detta befolkningsunderlag kräver för att bestå. Hur mycket pengar måste till för att skapa dessa jobb? I decemberpropositionen och i propositionen 50 finns beträffande detta inte en siffra, inte en kalkyl, inte ett resonemang, och utskottsbetänkandet bidrar naturligtvis inte med minsta tankegång i saken. Hur skall då regionpolitiken i landet se ut på 1970-talet med sådana utgångspunkter?

I propositionen föreslås 2 500 miljoner i stöd på fem år, dvs. 500 miljoner om året. Det skall givetvis tillkomma också andra åtgärder, men detta är den verkligt tunga delen av regionpolitiken. Det gäller ett rambelopp. Under den föregående treårsperioden har rambeloppet varit 400 miljoner per år. Det är alltså en blygsam förstärkning med hänsyn till ändringen i penningvärdet.

Åren 1965–1972 har skogslänen fått lokaliseringstöd med 1,5 miljarder. För detta skapades enligt departementet 13 000 nya arbeten. Man vet nu inte hur många av dessa som i alla fall skulle ha kommit till stånd, man vet inte heller hur många som är nyskapade eller bara omfördelade. Samtidigt vet vi att nettoförlusten för skogslänen räknat i arbetstillfällen varit över 60 000 under samma period. Söker man räkna om den tänkbara effekten av de föreslagna 2 500 miljonerna med hänsyn till penningvärdets fall kommer man fram till att de kan tänkas åstadkomma 20 000 nya jobb – i bästa fall, dvs. om företagen utnyttjar hela ramen. Samtidigt vet vi att bruttominskningen i antal jobb i skogslänen under fem år kan väntas uppgå till 60 000. Hur går detta ihop med målsättningen om oförändrad befolkning? Det går inte alls ihop. Utflyttningen kommer att fortsätta. Avfolkningen går vidare.

Hur många nya arbeten måste tillföras skogslänen i fall man skulle stå fast vid målet om oförändrad totalbefolkning? Det beror litet grand på ambitionsgraden. Om man räknar med samma förvärvsfrekvens som i övriga riket och inte räknar med att kvinnorna skall öka sin förvärvsfrekvens under 1970-talet får man en absolut minimisiffra på nödvändiga ca 120 000 nya arbeten. Den direkta investeringskostnaden härför ligger i storleksordningen 24 000 miljoner. Samhälleliga följdkostnader är då inte

medräknade. Större delen av dessa 14 000--15 000 miljoner måste täckas med lokaliseringsstöd. Denna målsättning, som är ett minimum för att skogslänens näringsbas inte skall krympa utan åtminstone skall förbli densamma, är ju fullständigt omöjlig att uppnå med det som föreslagits. Då skall man inte tala om skenmålsättningar. Då skall man säga rent ut att vi tänker låta kapitalismen fortsätta att avfolka skogslänet.

Det behövs som nämnts ca 15 miljarder för att hålla oförändrad befolkning, dvs. 7,5 miljarder per femårsperiod. Centern vill höja stödramen till 3,5 miljarder. Det räcker ju inte för att ens behålla skogslänens nuvarande position. Men ändå laborerar centern med befolkningsramvärden som ligger 100 000 personer över regeringens och alltså redan av det skälet kräver 45 000 fler nya jobb. Inte heller denna kalkyl kan stämma. Den är helt verklighetsfrämmande. Det är vpk:s bestämda uppfattning, trots att vi uppfattar centerns kritik mot regionpolitiken som till viss del riktig. Men centern är i precis samma dilemma som regeringen. Man har ingen kalkyl. Man laborerar med luftsiffror i befolkningsvärden. Man spär på 1 000 miljoner mer i lokaliseringsstöd utan att räkna på vilka summor som verkligen skulle behövas för att genomföra centerns mål.

Nu är det sant att centern har presenterat en lång katalog på stimulansåtgärder av annat slag. Men det är dock småsaker i förhållande till stödverksamheten. Centern kräver t. ex. etableringskontroll i storstäderna. I princip vore det riktigt. Men i dag är sådant till mycket ringa glädje. Sysselsättningsbasen krymper också i storstäderna. Arbetslösheten stiger. Vad vore det för mening att omfördela arbetslösheten? Det är inte det som behövs. Det behövs nya arbeten.

Centern har också stora förhoppningar på småföretagsamheten, förhoppningar som delas av företrädare för de andra borgerliga partierna. Det är riktigt att denna spelar en stor regional och lokal roll. Men centern missar helt det avgörande. Småföretagsamheten kan aldrig vara skogslänens räddning. Småföretagsamheten krymper obönhörligt genom den ekonomiska processen. Ett par hundratusen småföretagare har slagits ut sedan 1960 – i jordbruk, handel, småindustri, service. Det är det ekonomiska systemets lag. Centern kan inte upphäva den lagen. Centern ogillar dess verkningar men är anhängare av det ekonomiska system som frambringar den. En del unga centerpartister har börjat förstå att detta är ohållbart, att man måste gripa in i systemet, bekämpa dess utvecklingslagar, ingripa i etableringsrätten. Denna tendens hos centerns kommande generation är förvisso inte utan sitt intresse.

Vpk vägrar leka med i detta regeringens och centerns spel med diffusa målsättningar och luftsiffror utan täckning. Vi har inga illusioner om att kapitalismen kan åstadkomma annat än rovdrift, avfolkning, dödande av småföretagsamheten i skogslänet.

Vpk söker se förhållandena som de verkligen är. Vill man stoppa utarmningen av skogslänet, fordras ett nytillskott under tio år på minst 120 000 arbeten. Skall kvinnornas förvärvsfrekvens kunna öka, måste detta mål i motsvarande mån höjas. Detta kostar minimum 24 miljarder i direkta investeringskostnader, betydligt mer i samhälleliga totalkostnader. Därtill måste avfolknings- och sysselsättningsproblemen bekämpas i

alla andra delar av landet. Därtill måste storstädernas sysselsättningsproblem lösas. Storstadslänen har sedan 1965 förlorat över 30 000 industriarbetsstillfällen. Två tredjedelar av minskningen i industrissysselsättningen i landet har fallit på Storstockholm.

Denna stora allmänna och regionala kris, som utvecklats under 1960-talet, kan inte bekämpas med subventioner och räntefördelar åt kapitalet, inte genom att betala företagen för deras välvilja att sysselsätta dem som annars skulle gå på kassan, inte genom att söka kompensera skövlade bygder med att en handfull av deras kvarblivna invånare skall sälja hemslöjd eller borsta skor åt turisterna.

Krisen kan bekämpas med ett stort målmedvetet statligt industriellt program. Den samhällseliga kapitalbildning som skulle vara dess grund finns. Behoven finns, i skogslänen såväl som i storstäderna. Programmet kräver inte någon ytterligare satsning på ensidig och nationellt sett farlig ökning av exportberoendet. Programmet kräver en utveckling av den nationella marknaden. Det kräver en styrning av investeringsbeslut och politiska beslut som bakgrund för investeringarnas regionala fördelning. Detta kan inte åstadkommas utan maktpolitisk strid. Det kommer att ställa frågan om övergången till ett nytt ekonomiskt system.

Vpk är det enda parti här i kammaren som förespråkar detta. Men vi är inte ensamma i arbetarrörelsen och bland folket. I socialdemokratiens djupa led tänker folk mer och mer i samma riktning, inser lägets verkliga krav. Ännu är man bunden av ledarnas klassarbetspolitik och deras påtagna roll som stabilisatorer åt kapitalismen och propagandister för det kapitalistiska sättet att tänka. Hittills har detta hållit tillbaka mycket av arbetarklassens självförtroende och medvetandesutveckling. Men allt fler i de djupa leden inser att det inte är arbetarklassens och arbetarrörelsens historiska uppgift att vara subventionsbetalare åt ett förfallet system. Dess uppgift är att avskaffa det systemet och göra slut på arbetslösheten och den regionala krisen. Denna växande insikt hos den stora massan inom socialdemokratien och på andra håll är sann och riktig.

Herr inrikesministern HJOLMQVIST:

Herr talman! Nu har det gått åtta år sedan vi började med lokaliseringspolitiska åtgärder i vårt land. Det var något helt nytt i svensk politik att man skulle försöka påverka näringslivets lokalisering, att man skulle gå ut och försöka trygga sysselsättningen i de tillbakagående delarna av landet. Herr Fälldin började sitt anförande med en historisk tillbakablick. Stämmer inte denna återblick herr Fälldin till eftertanke? För vad angav egentligen den beskrivningen? Jo, att vi förmodligen inte skulle ha haft någon regionalpolitik i detta land om inte socialdemokraterna — och säg gärna centern också — på ett tidigt stadium intagit en positiv hållning till en sådan politik. Om vi i början av 1960-talet hade haft en borgerlig regering, där folkpartiet och dåvarande högern hade haft något att säga till om, hade det aldrig blivit något av med en sådan verksamhet. Man t. o. m. motsatte sig utredningen om lokaliseringspolitiken. Om man hade lyckats i det uppsåtet, skulle vi säkerligen ha fått se på en helt annan utveckling, särskilt i Norrlandslänet, än den vi nu haft. Så sent som 1965 — jag har kontrollerat det — drev folkpartipressen

fortfarande en häftig agitation mot lokaliseringspolitiken, som man betraktade som ett nytt försök från socialdemokraternas sida att dirigera näringslivet. Marknadskrafterna kunde därigenom sättas ur spel, hette det.

I dag råder det till väsentlig del enighet om regionalpolitiken. Och vi skall verkligen glädja oss åt att på 7 1/2 år har vi fått till stånd en ganska betydande nyinvestering i de delar av landet där vi har haft sysselsättningssvårigheter. Det rör sig om närmare 3,5 miljarder som använts för detta ändamål. Effekten av dessa investeringar har redan belysts med olika siffror här. Jag kan upprepa att de företag som har fått stöd har beräknat att det skall bli en sysselsättningseffekt på närmare 25 000 arbetstillfällen när investeringarna är helt genomförda. Jag håller inte det för otroligt. Vi kan redan se att det är 12 800 arbetstillfällen inom stödområdet och 5 200 utanför stödområdet, alltså tillsammans ungefär 18 000 arbetstillfällen, som har tillkommit. När man räknar på detta sätt får man självfallet inte ut hela effekten av de gjorda investeringarna. Det är bara de direkta resultaten. Dessa leder sedan till återverkningar i service osv., och därför är det antal arbeten som har skapats betydligt större. Man har delade meningar om omfattningen härav, men jag tror inte att någon gör invändningar om jag säger att det i verkligheten rör sig om ett dubbelt så högt tal.

Vi kan se att detta tydligen har lett till en expansion i en rad städer, särskilt i Norrlands kustland. Men också punktinsatserna i inlandet har varit av betydelse, och vi har för orter inom detta kunnat se hur den negativa befolkningskurvan brutits. Men jag vill också begagna tillfället att erinra om att insatser har gjorts på annat håll i landet. Vi får inte göra regionalpolitiken enbart till en angelägenhet för skogslänen och för Norrland. Jag vill erinra om insatserna exempelvis i Norrköping och Borås, som varit av mycket stor betydelse, i Oskarshamn osv. Men även på många andra håll, t. ex. Uppvidinge kommun i Kronobergs län eller Österlen nere i Skåne, har det gjorts betydande insatser med regionalpolitiska åtgärder, som har betytt mycket just på respektive ort. Även om det i de sistnämnda fallen inte är så många hundra nya arbetstillfällen som skapats, har de varit av stor betydelse där de tillkommit.

Vi står nu inför nödvändigheten att fullfölja dessa insatser. Under de senaste månaderna har vi varit med om att även på orter som Eskilstuna, Katrineholm, Hallstahammar, Fagersta, Linköping osv. har man påkallat insatser med lokaliseringspolitiskt stöd. Även på de orter som vi ofta har uppfattat som mycket säkra och stabila kan det finnas temporära behov att vidta åtgärder med de hjälpmedel som står till vårt förfogande.

Vi har alltså successivt vidgat den regionalpolitiska stödverksamheten. Detta gäller inte bara geografiskt utan också genom nya inslag som sysselsättningsstödet, transportstödet, lokaliseringssamråd osv. Nu tar vi ett nytt steg där vi ytterligare bygger ut denna verksamhet. Vi har haft en arbetsgrupp inom inrikesdepartementet, som verkligen fått tillfälle att studera hur andra länder löst dessa frågor. De satte sig ned och gjorde noggranna beräkningar av utfallet av de olika stödåtgärder som man på olika håll tillämpat. Den sammanställningen har sedan legat till grund för det förslag som jag nu förelägger riksdagen. Vi har gjort en grundlig

översyn, där vi försökt inhämta erfarenheter från olika håll. Vi bygger alltså vårt förslag på en ganska solid grund.

Det mest karakteristiska är att vi nu väsentligt vill förstärka resurserna för att klara sysselsättningen i Norrlands inland. Vi har kommit fram till slutsatsen att de åtgärder vi tidigare vidtagit där inte varit tillräckliga. Detta är, anser jag, det mest betydelsefulla i den proposition som nu behandlas i kammaren. Förslagen gäller det höjda lokaliseringsbidraget i inre stödområdet, möjligheterna till avskrivningslån till maskiner, förbättrat sysselsättningsstöd för denna region, tillkomsten av industricontra och även utformningen av det särskilda glesbygdsstödet. Men också utvidgning av stödberättigad verksamhet kommer att få stor betydelse i det långa loppet. Vi vet att industrisysselsättningen totalt i landet inte stegras utan att det finns en tendens till stagnation och t. o. m. tillbakagång. Därför är det naturligt att vi nu försöker vidga stödet till nya områden. Servicesektorn får allt större betydelse, vilket vi nu beaktat genom att ta med även partihandel och uppdragsverksamhet.

Jag har velat ge denna korta beskrivning som en inledning, och jag skall här efter gå in på en del av de frågor som tagits upp här i diskussionen.

Först vill jag vända mig till herr Fälldin, som menar att centerens riksplan i fjol skulle ha så stor betydelse att den påverkade hela vårt sätt att tänka. Herr Fälldin anser att vi, när vi lade fram propositionen, hade tagit starkt intryck av de befolkningstal som angavs i riksplanen. Jag måste säga, herr Fälldin, att det får vara litet måttla på självgodheten i det här sammanhanget! De länsplaner som vi har arbetat med sedan många år och som skulle redovisas för riksdagen i form av en samlad redogörelse byggde alla på befolkningstal. Man måste ju planera för någonting, och det kan uttryckas på olika sätt. Hittills har man använt den tekniken att man har räknat hur många människor som man skall ge service och tillgodose på olika sätt. Det var således ingenting nytt att man använde befolkningstal som underlag för planeringen. Jag vill försäkra, eftersom jag var med om att utforma propositionen, att vi inte tog något som helst intryck av den debatt som pågick under sommaren, hur inflammerad den än kunde vara.

Vi har inte heller framställt det som någonting heroiskt att vi nu anvisar mer pengar till den regionalpolitiska stödverksamheten. Vi har gjort en bedömning. Mina medarbetare har försökt bilda sig en uppfattning om hur stora medel vi kan förbruka på de olika aktiviteterna. Vi har inte strävat efter att det beloppet skall vara så högt som möjligt. Regeringen får lov att hushålla noga med pengarna — vi kan inte kosta på oss att visa upp propagandamässiga siffror. De angivna beloppen är naturligtvis en beräkning av vad vi tror kan vara möjligt att åstadkomma. Här har jag inte någonting att invända mot vad utskottet säger, nämligen att om det i framtiden blir ett ännu större intresse för denna verksamhet, bör vi ha möjligheter att komma tillbaka och anvisa mera pengar.

Herr Fälldin har väl rätt när han säger att vi skall hålla isär lån och bidrag. Men man får inte räkna så enkelt heller att man säger att det som har utgått i form av lån liksom inte har kostat samhället några pengar.

Nr 101

Måndagen den
28 maj 1973

Den regional-
politiska stödverk-
samheten m. m.

Mandagen den
28 maj 1973

*Den regional-
politiska stödverk-
samheten m. m.*

Lånen är ju förenade med frihet från amorteringar under en viss tid, och låntagaren slipper betala ränta under ett, två eller tre år. Det är någonting som har ett direkt värde – ett värde som kan vara lika stort som kontantbidraget, eftersom det innebär en så mycket bättre ekonomisk ställning under den tid då vederbörande har att upparbeta sitt företag. Det finns således anledning att skilja på lån och bidrag, men man skall samtidigt göra klart för sig det värde som lånen självfallet har. Herr Fällidin trodde att om det bara gick att få fram pengar skulle vi också kunna få objekt för den här verksamheten. Självfallet hoppas även jag det. Men jag tror att det är att vara optimistisk i överkant. De ärade kammarledamöterna har ju i friskt minne de många interpellationsdebatter som har uppkommit här i kammaren vid etablerandet av nya industrier. Senast för någon vecka sedan fick jag stå till svars för att AMS i Sorsele – en av de kommuner som har de största sysselsättningssvårigheterna – startat en verksamhet som konkurrerade med andra företag. Vi har haft debatten om Haparanda och Boden, debatten om tillkomsten av en industri i Kramfors. De som nu ivrar för att vi skall gå mycket längre är ständigt lika beredda, så fort det gäller den egna orten, att stå upp i kammaren och anklaga oss för att vi handskats för vårdslöst med lokaliseringsmedlen. Nej, i verkligheten är det nog inte så lätt att finna dessa nya uppgifter att satsa på för att öka sysselsättningen. Vi skall självfallet anstränga oss, men man måste ha klart för sig att problemet inte går att lösa bara genom att man yxar till tal. Centern säger: Satsa 1 miljard mer på den här verksamheten, så har vi klarat av det hela. Man talar om 100 000 nya arbeten, 100 000 mer i befolkningstal för Norrbotten. Det är inte riktigt att arbeta så att man bara ställer upp väldigt luftiga målsättningar framför sig, utan man får ju se till att det finns realism i målen om man skall ha utsikter att bli trodd.

Jag vill gärna knyta an till vad som har sagts om flyttningsstödet kontra den regionalpolitiska stödverksamheten. Inte bara herr Fällidin utan också herr Bohman var inne på det problemet. Det sägs i centerns riksplan att flyttningspolitiken har varit den primära satsningen i regeringspolitiken. Detta påstående visar vilka överdrifter man tar till. Under budgetåret 1971/72 kostade de rörlighetsstimulerande åtgärderna – starthjälp, respennning osv. – 31 miljoner kronor. Om vi lägger ihop hela värdet av det regionalpolitiska stödet i olika former till skogslånen, lokaliseringsbidrag och lån, beredskapsarbeten, utbildningsstöd, arbetsmarknadsutbildning, sysselsättningsstöd, skatteutjämningsbidrag, användande av investeringsfonder, transportstöd, flyttningsstöd för maskiner, Norrlandsfondens insatser osv., så kommer vi till resultatet att det under det nämnda budgetåret rörde sig om 2,5 miljarder kronor som på olika vägar tillfördes dessa delar av landet. Det är således helt orimligt att säga att regeringen bara har satsat på en rörlighetsfrämjande politik.

När det gäller flyttningsbidragen skall man inte glömma bort att en betydande del av flyttingarna sker inom länet. 70 procent av alla flyttingar sker inom det egna länet. Det övervägande antalet människor som flyttar, herr Bohman, flyttar till ett arbete där de får en bättre inkomst. Flertalet av dem som flyttar är inte arbetslösa, utan det är människor som redan har ett arbete och som flyttar för att de skall få ett

ännu bättre. Under 1968 bestod t. ex. två tredjedelar av hela det antal människor som flyttade från övre Norrland av personer som flyttade trots att de hade arbete.

Jag tror att det är viktigt att slå fast detta, för det finns en benägenhet att tala om att här gäller det att hindra flyttning – precis som om det skulle vara något felaktigt i att flytta. Det är på det sättet – och det kommer förmodligen att vara så också i framtiden – att när man är äldre, kanske redan när man kommit till medelåldern, vill man helst stanna kvar i den miljö där man bor. Man har rotat sig där, och man har kanske mera begränsade anspråk på arbetsmarknaden – det väsentliga är att man känner trygghet. Men för de unga är det annorlunda. Om vi vill hålla kvar ungdomen i de olika länen är det nödvändigt att satsa på tillkomsten av nya arbetstillfällen inom länen, så att inte dessa ungdomar måste söka sig ut långt hemifrån till storstadsområdena för att få de kvalificerade uppgifterna. Strävandena har ju för oss varit att på det viset förkorta flyttningsavstånden. Det är därför vi har talat om utflyttning av statliga verk och en rad andra åtgärder för att skapa en bättre kvalificerad arbetsmarknad.

Jag hävdar att fastväxande i en bygd inte är någonting särskilt att prioritera när det gäller unga människor. Bygdegemenskap har positiva men också negativa drag. Att flytta, att pröva på någonting nytt, kan också ha sina fördelar. Det gäller att skapa valfrihet i detta sammanhang, att ge människorna möjlighet att flytta eller också stanna kvar.

Jag tror att herr Bohman, som också var inne på dessa frågor, har anledning att fundera över vad han sade. Han återgav hur Landsorganisationen hade talat om nödvändigheten av rörlighet. Men man är inte rättvis om man inte också erinrar sig vad Industriförbundet har sagt på den här punkten. Och jag skulle tro att herr Bohman i sin verksamhet inom Stockholms handelskammare osv. någon gång haft anledning att understryka betydelsen av rörlighet inom arbetslivet. Det var faktiskt inte bara Landsorganisationen som framhöll detta, utan det var i lika hög grad näringslivets organisationer – bl. a. Arbetsgivareföreningen och Industriförbundet – som starkt betonade nödvändigheten av flyttning.

Jag tror, herr talman, att vi behöver båda de inslag som det här gäller – både nya arbetstillfällen och rörlighetsfrämjande åtgärder – för att skapa valfrihet.

Till herr Fäldin – jag har kanske anledning att särskilt vända mig till honom – vill jag säga att jag egentligen tycker att det skulle ha varit bra om centern övergivit sin riksplan och anslutit sig till de principer som övriga partier har antagit som målsättning för regionalpolitiken. Reservationen I vid utskottsbetänkandet visar ju hur svårt det är för centern att utforma en egen linje. Det blir en lek med ord, och man får en känsla av att här gäller i hög grad det gamla talesättet att det dunkelt sagda är det dunkelt tänkta. Ta t. ex. reservationens rubrik: Regionalpolitikens inriktning på en så långt möjligt decentraliserad bebyggelse, m. m. Vad menas med "så långt möjligt decentraliserad" i det här sammanhanget?

Jag kom, när jag läste den här reservationen, att tänka på en händelse som ligger långt tillbaka i tiden. Jag brukar under somrarna vistas i den bygd där Maclean på sin tid började den stora jordbruksreformen i vårt

land. Han sprängde på 1780-talet sönder tre skånska byar där det bodde ungefär 200 familjer, och han beordrade familjerna att flytta ut på åkertegarna, som var uppdelade enligt den nya principen. Av dessa familjer vägrade ungefär hälften att följa med. De bröt upp och lämnade bygden i stället för att kastas ut i det ovissa – man ville inte gå förlustig den trygghet och den gemensamhetskänsla som byarna hade skänkt. Men detta var faktiskt en "så långt möjligt" genomförd decentralisering. Man slog sönder byn och flyttade ut människor till nya områden. Sådant är alltså möjligt att göra.

I dag har vi naturligtvis kommunikationsmedel som gör att vi i och för sig kan hålla kontakt med varandra även om avstånden är ganska stora. Men ekonomiska överväganden måste också göras i sammanhanget, och därför kräver ett påstående att man skall decentralisera "så långt möjligt" en precisering. Är det vad som är praktiskt möjligt? Är det vad som är ekonomiskt möjligt?

Det går inte att bara tala om att decentralisera till varje pris och hur långt som helst. Om centern skall bli trodd är det helt enkelt nödvändigt att centern upphör med sådana här lösliga resonemang och i stället försöker analysera vad det rör sig om.

Jag hämtar ett annat exempel ur reservationen 1.

Samtidigt som man gör sådana här uttalanden tycks man vilja hävda att man går emot regeringen när det gäller primära centra och regionala centra och vill göra andra insatser i fråga om dessa ortstyper. Men framgår det av reservationen att man vill någonting annat? Nej, man säger att man vill ha livskraftiga länscentra, och man anser t. o. m. att vi skall främja utvecklingen av sådana. Reservanterna sammanfattar på s. 64 och säger: "Den allsidiga differentieringen av sysselsättningen bör kunna åstadkommas inom regioner där olika orter kompletterar varandra." Det är reservanternas slutsats av det förda resonemanget. Men där kommer ju reservanterna till precis samma formuleringar som vi presenterade för riksdagen redan i fjol, nämligen att vi skall ha regioner där orterna samspelar med varandra. Jag tycker det är nödvändigt att herr Fälldin talar om för oss vad centern vill i det sammanhanget.

Jag anser att man även har gjort en sammanblandning av begreppen. Man kan naturligtvis decentralisera beslutsfunktionen och lägga ut den i andra organ, men därmed har man ju inga garantier för att det blir en decentraliserad bebyggelse. Där rör det sig om två helt olika saker. När man talar om en decentraliserad bebyggelse menar man naturligtvis inte bara bostäder utan också industrilokaler och arbetsställen. Många av våra städer och köpingar har ju uppkommit som en följd av en industriell utveckling, och vill man ha en industri på en ort förutsätter det ju en viss koncentration av befolkningen. Att det också skall finnas industriell verksamhet i primära centra och regionala centra är klart.

Reservanterna upprepar att förutsättningen för att människorna i olika regioner skall få likvärdiga möjligheter till sysselsättning osv. är att "strävandena inriktas på en så långt möjligt decentraliserad bebyggelse". Skall det tolkas så att den ekonomiska föreningsrörelsen nu när man i framtiden träffar sina avgöranden skall decentralisera mera, skall man så småningom gå tillbaka till bygdemejerierna igen? Det skulle ju bli

konsekvensen av ett fullföljande av centerns tankegång. Och visst kan man göra det. Det skulle säkert fungera. Men det skulle kosta mycket pengar. Det blir en dyr sak för jordbrukarna, om man på det sättet avstår från de effektivitetsvinster som vunnits genom att man tillvaratagit fördelarna med den industriella processen.

Jag tror att herr Fälldin nu får försöka uttrycka denna tankegång litet bättre än vad herr Nilsson i Tvärålund, herr Stridsman och herr Gustafsson i Säffle har gjort i sin reservation, ty de har misslyckats kapitalt med att för svenska folket beskriva vad som är centerns linje i regionalpolitiken.

I reservationen i Åberopas också riksdagens beslut om kommunreformen 1962. Jag hade ett minne av att centern inte var så särskilt förtjust i den reform vi då genomförde, och därför gick jag tillbaka till handlingarna. Jag fann också att centern vid den tiden liksom i dag försökte skapa ett slags motsatsförhållande mellan tätort och landsbygd. Centern anslöt sig inte till tanken att skapa näringsgeografiskt sammanhållna enheter i de nya kommunerna. Man underkände helt enkelt detta som den allmänna riktningen och sade att frågan är långt mer komplicerad än så. Man talade bl. a. om kommunikationer, bygdegemenskap och mycket annat. Men egentligen var det precis samma debatt 1962 som den vi för nu, när vi andra försöker se helheten, samverkan mellan tätort och landsbygd, men där centerpartiet fortfarande står kvar i föreställningen att det gäller att speciellt bevaka landsbygdsbefolkningens intressen i motsättning mot andra grupper. Det ser centerpartiet som den primära uppgiften i sammanhanget.

Centern gör också gällande att vi på ett ensidigt sätt skulle ha satsat på primära centra. I reservationen säger man att en koncentration till primära centra var avsedd i riksdagsbeslutet. Det är en tanke som man själv för in. Den som granskar riksdagens beslut från i fjol höstas skall finna att det inte ges något speciellt förord för primära centra. De skall fylla sin funktion i regionen, men det är inte sagt att vi skall ge den typen av orter någon speciell favör.

Man säger – detta är med i reservationen också – att det inte behövs några centrala pekpinningar för stödverksamheten. När det gäller tillkomsten av arkitektkontor och en rad andra serviceorgan, har vi sagt – detta har vi sett som ganska naturligt att det förmodligen kommer att bli i primära och regionala centra som det får betydelse. Detta uppfattas som en central pekpinne. Men det är väl självklart att det kommer att bli på det sättet; vi finner i dag inte någon sådan verksamhet ute på den rena landsbygden eller i de verkligt små samhällena. Det ligger i sakens natur att sådana organ kommer att vara lokaliserade till de orter där man har ett visst underlag för att driva sin verksamhet.

Vi har sagt – och detta vill jag gärna upprepa – att vi inte vill spela ut de olika ortstyperna mot varandra. Vi menar tvärtom att det här gäller att utveckla näringslivet också i kommuncentra och på andra orter. Om vi ser tillbaka på den verksamhet som drivits under de gångna åren, finner vi att det inte förekommit någon koncentration med lokaliseringstöd till primära centra. Jag har räknat ut hur det stöd som givits från 1965, då vi började, och fram till utgången av 1972 utfallit på de olika ortstyperna i

Måndagen den
28 maj 1973

*Den regional-
politiska stödverk-
samheten m. m.*

de fyra nordligaste länen, Norrbotten, Västerbotten, Jämtland och Västernorrlands län.

Hur har då bidrag och lån fördelats till olika ortstyper? Till primära centra i dessa fyra län har det givits i bidrag belopp som motsvarar 200 kronor per invånare. När det gäller regionala centra kommer bidraget upp i 320 kronor. När det gäller kommuncentra kommer bidraget upp i 346 kronor. Det är alltså i verkligheten så att denna form av stöd i större utsträckning gått till de små orterna än till de större orterna. Bilden blir kanske något annorlunda om vi lägger till länen. Då får vi totalt för lån och bidrag 830 kronor per invånare i primära centra, 1 263 kronor i regionala centra, 970 kronor per invånare i kommuncentra. Det finns således ingen anledning att säga att vi hittills har missgynnat de mindre orterna i stödverksamheten. Dessa uppgifter ger helt enkelt belägg för motsatsen.

Jag skall i detta sammanhang också passa på att ta upp den fråga som herr Fälldin ställde till mig. Jag är litet förvånad över att han inte utnyttjat den tid som gått sedan vi debatterade i Umeå till att sätta sig in i hur en departementschef skall expediera riksdagens beslut. Herr Fälldin ställde nu en fråga till mig, och jag skall därför försöka upplysa honom om hur det förhåller sig. Egentligen skulle herr Fälldin själv kunna läsa sig till detta. Om han slår upp s. 28 i inrikesutskottets betänkande förra året, som för övrigt också har nr 28, kan han där se att vad som angivits i kungörelsen står i god överensstämmelse med vad riksdagen beslutat.

Befolkningsramarna för länet har utformats med ett högre och ett lägre tal. Det är visserligen riktigt att inrikesutskottet i sitt betänkande över det regionalpolitiska handlingsprogrammet ansåg det önskvärt att planering och ambitioner i skogslänen primärt inriktades på de högre talen i planeringsramarna, men det konstaterandet görs i ett sammanhang där centrens befolkningsramar får betyget *orealistiska*. Det står i samma mening. Utskottet skriver längre ned, vid sammanfattningen av resonemang kring dessa motioner:

”Sammantaget finner utskottet att de i propositionen förordade befolkningsramarna ger uttryck för en med hänsyn till osäkerheten i den framtida utvecklingen nödvändig flexibilitet och en efter tillgängliga resurser avpassad planeringsnivå. Utskottet tillstyrker därför de i propositionen förordade befolkningsramarna.”

Så går jag till utskottets yrkande under punkten 4 i detta betänkande. Vad står det där? Jo, att utskottet hemställer att riksdagen beslutar anta de föreslagna befolkningsramarna och avslå motionen som herr Fälldin har åberopat.

Var och en måste ändå veta att jag inte kan sitta och analysera vad som kan stå skrivet och godtyckligt bilda mig en egen uppfattning, utan jag har självfallet att expediera de beslut riksdagen fattat — dvs. just det som jag här återgivit. Det borde inte vara svårigheter för herr Fälldin att förstå det. Det vore bättre att säga: Jag blev missledd, jag läste inte allt, jag tog fel när jag kastade ut beskyllningen i Umeå. — Den beskyllningen drabbar naturligtvis inte bara mig utan också mina medarbetare som har att utforma förslagen. Jag läser självfallet vad som beslutas, men det är andra som håller i det hela och ser till att besluten expedieras.

Måndagen den
28 maj 1973*Den regional-
politiska stödverk-
samheten m. m.*

Men i stället för att erkänna sitt misstag fortsätter herr Fälldin i dag att göra gällande att jag skulle ha begått ett fel. Det är bra att en sådan fråga tas upp här i riksdagen, för här sitter ändå människor som på ett riktigt sätt kan bedöma det hela. Jag sade i debatten: Om jag har begått ett fel kommer väl konstitutionsutskottet att påtala det. Men det var inte nödvändigt att herr Fälldin skulle göra det.

Jag tycker på sitt sätt att det här är en viktig fråga. Om herr Fälldin spekulerar i att bli statsminister i höst är det mycket viktigt att han gör klart för sig hur riksdagen arbetar och vad riksdagen beslutar. Det är en nödvändig förutsättning för att fylla det ämbetet.

Med det jag nu anfört kan jag ge herr Fälldin tillfälle att säga att han kom in på fel spår i den här debatten, och jag antar att saken kan anses vara utagerad därmed. Då kanske också de tidningar som fortfarande skriver om detta och anser att jag har begått ett fel kan rätta till det i efterhand.

Jag vill bemöta ytterligare talare som gjort inlägg i debatten. Herr Dahlén ställde en rad frågor till mig och visade en underbar förmåga att liksom gå vid sidan om det vi diskuterar, de punkter i betänkandet som vi har att ta ställning till.

Herr Dahlén ville att jag skulle säga någonting om hur det går om man fördubblar arbetsgivaravgiften. Han knöt an till den aktuella debatten: om det skulle vara en fördel att i arbetsgivaravgift betala en del av de pengar som eljest skulle ha betalats ut i lön. Det är en fråga som har diskuterats - och kommer att diskuteras, antar jag - i andra sammanhang. Men det spörsmålet har ingenting med det nu aktuella ärendet att göra. Om företaget betalar en viss summa i lön eller betalar samma summa i arbetsgivaravgift spelar ingen roll i detta hänseende. Det rubbar ju inte någonting här utan ligger helt utanför, varför det inte finns någon anledning att dra in det i den här debatten.

Sedan frågade herr Dahlén, om jag vore beredd att säga att vi skall komma tillbaka och föreslå förlängning av sysselsättningsstödet eller vidta andra åtgärder, ifall de subventioner som nu gäller på olika sätt inom stödområdet visar sig vara otillräckliga. Eller också, menade han, kunde jag väl ge det beskedet, att vi skall fortsätta med att sänka taxorna. Ja, men det ligger ju också utanför den diskussion som vi för här i dag; nu har vi att ta ställning till de föreliggande förslagen. Därför tror jag att kammaren håller mig räkning för om jag inte tar upp tiden med att gå in i en debatt som ändå måste kännetecknas av så många ovissa faktorer som den herr Dahlén nu har inbjudit till. Jag avstår således från det.

Herr Bohman sade inledningsvis att det var principiella utgångspunkter som skiljde moderaterna från socialdemokraterna i de här frågorna. Han kunde naturligtvis då lika gärna såsom exempel ha valt att illustrera klyftan mellan centerpartiet och moderata samlingspartiet just i den här frågan, eftersom det som han tog upp som exempel här inte kan bli något absolut särskiljande. Jo, möjligen detta som herr Bohman knöt an till när han återopade statsministerns uttalande om att många människor känner oro inför den utveckling som pågår där arbetsmarknadskrafterna får lov att husera alltför fritt. Jag tror att statsministern har bedömt läget alldeles riktigt. Många människor kräver i dag att samhället på ett helt

Måndagen den
28 maj 1973

*Den regional-
politiska stödverk-
samheten m. m.*

annat sätt aktivt skall engagera sig i näringspolitiken och styra utvecklingen. Därför tror jag att det åbcropade uttalandet av statsministern mycket väl kan illustrera de motsättningar — om vi nu skall tala om sådana — som kvarstår mellan oss och moderaterna. På den här punkten har vi socialdemokrater den bestämda uppfattningen att det måste bli en utveckling där samhället, dvs. regering och riksdag, får ökat inflytande i dessa frågor.

Jag vill gärna knyta an till vad herr Bohman säger när han talar om nödvändigheten av att man tar intryck av vad företagen säger i dessa sammanhang. Då vill jag nämna att det i arbetsmarknadsverket finns representanter för näringslivet — både företagare och anställda. De sitter också med i lokaliseringsdelegationen och har där möjlighet att ta ställning till de enskilda konkreta exemplen. Jag ser det som en stor fördel när det gäller bedömning av lokaliseringsärenden att vi på detta sätt kan få synpunkter från olika håll.

Herr Bohman föredrog att ge en beskrivning över befolkningsutvecklingen. Jag tror att det var nyttigt att denna beskrivning gavs. Vi har exempelvis i Norrbotten haft en positiv befolkningsutveckling långt in i vår tid. Under 1940-talet och vidare framåt fortsatte befolkningsökningen. Man hade där sluppit den stora nedgång som drabbade vissa län i södra och mellersta Sverige under senare delen av 1800-talet och årtiondena därefter. Norrbotten hade ständigt haft en positiv utveckling. Därför har vi, med hänsyn till att omställningsprocessen inom skogs- och jordbruk kommit senare i Norrland, under senare år speciellt fått uppmärksamheten inriktad på detta. Herr Bohmans beskrivning på denna punkt hade jag i och för sig inte någonting att invända mot.

Efter att ha sagt detta, herr talman, skall jag kanske inte längre ta kammarens tid i anspråk. Jag har knutit några synpunkter till en del av de inlägg som gjorts här. Herr Jörn Svensson och jag har ju förut haft tillfälle att diskutera detta. Jag tror att det på sitt sätt är välgörande med herr Svenssons inlägg, därför att han drar ut konsekvenserna av sitt sätt att tänka och förordar mycket långtgående åtgärder. Jag vill betona att vad vi skall ha är ett handlingsprogram som står i överensstämmelse med de faktiska möjligheter vi har att stimulera utvecklingen i vårt samhälle, där besluten kommer fram genom en fri debatt. Våra åtgärder måste stå i överensstämmelse med hela vårt politiska system. Därför kan naturligtvis det program som vi nu diskuterar inte tillfredsställa herr Jörn Svensson.

Jag tycker att vi har ett gott underlag för vårt fortsatta regionalpolitiska arbete. Det är också glädjande att kunna konstatera att uppslutningen har blivit så stor kring de här förslagen som den blivit. Det finns delade meningar men mest i fråga om detaljer. Centerpartiet har försökt att göra suddiga skrivningar som skulle ge intryck av att man hade något alldeles speciellt att föra fram, men det har, menar jag, inte konkretiserats.

Varken behoven eller ambitionerna att förbättra människornas livsvillkor är givna en gång för alla. Vi får räkna med förändringar inom olika sektorer av samhället och näringslivet. Så mycket är dock klart att insikten om samhällets ansvar för att människorna skall skyddas från de omställningar som pågår i samhället och om att samhällets ansvar där skall vidgas har vuxit sig allt starkare.

Måndagen den
28 maj 1973*Den regional-
politiska stödverk-
samheten m. m.*

Vid årets riksdag har regeringen fört fram en rad reformer som ger människorna större trygghet i arbetslivet och ett ökat mått av medinflytande på olika områden. De regionalpolitiska insatser som nu föreslås ingår i programmet för att skapa ett större mått av jämlikhet i levnadsbetingelserna för människorna. I princip vill ni som tillhör det borgerliga lägret att samhället skall begränsa sina insatser. Marknadskrafterna skall fungera så långt som möjligt. Men det är intressant att konstatera att förnuftet ändå gör sig gällande och att även folkpartiet och moderaterna accepterar samhällets ansvar och ledning för den regionala utvecklingen i landet, vilket framgår av anslutningen till denna proposition.

Herr FÄLLDIN (c) kort genmäle:

Herr talman! Jag tycker att inrikesministern visar en onödig känslighet när han säger att det förhållandet att propositionen kom att få denna utformning med befolkningsramar för de olika länen som planeringsunderlag inte var någon efterrapning av centerns riksplan. Jag har bevisligen inte sagt det. Jag bara noterade att den kritik mot den tekniken som östes över oss tystnade när man fann att regeringen valde samma metod. Jag har inte beskyllt er för någon efterrapning -- jag bara noterade att så reagerade alla.

Det förslag som regeringen nu lägger fram skulle inte vara någonting heroiskt, och man gjorde inte anspråk på det, sade inrikesministern. Å ja, nog är det väl något åt det hållet! På s. 119 i propositionen 50 säger inrikesministern:

”Vad jag nu har förordat innebär att statsmakterna under fem år satsar mer än dubbelt så mycket på regionalpolitiskt stöd som under innevarande treårsperiod.”

Det får väl ändå tas som ett försök att uppförstora det stödet? Jag har visat att det rör sig om inte fullt 50 miljoner kronor per år i ökning. Jämfört med vad som gällt under senare tid är det inte mycket att tala om. Det är mot den bakgrunden våra ramar skall ses med 3,5 miljarder kronor för femårsperioden.

Får man fram pengarna finns projekten. Jag har erfarenhet från den tid jag satt i lokaliseringsdelegationen i arbetsmarknadsstyrelsen. Vi fick skjuta på behandlingen av ärenden därför att det inte fanns medel anvisade. Vi fick ibland ta beslut under förutsättning att regering och riksdag skulle komma att bevilja medel. Vi fick ta beslut och ange att pengarna fick räknas av på ett kommande budgetårs anslag.

Beträffande detta att man från regeringens sida inte skulle ha satt sig emot att mindre orter fick stöd vill jag fråga: Hur var det när det gällde Mjödvattnet? Jag var reservant i lokaliseringsdelegationen när arbetsmarknadsstyrelsen behandlade det Nyströmska företaget strax utanför Mjödvattnet och menade att det förhållandet att företaget låg en bit utanför Skellefteå inte borde diskvalificera företaget. Såvitt jag vet avlog inrikesministern den framställningen. Företaget har levt vidare; det har försökt kämpa på egen hand och såvitt jag vet lever det än i dag. Där finns alltså ett exempel på att ett företag fick avslag på grund av att det var lokaliserat utanför en tätort.

Måndagen den
28 maj 1973

*Den regional-
politiska stödverk-
samteten m. m.*

När inrikesministern vill reducera kritiken mot flyttningspolitiken väljer han listigt nog ett lågkonjunkturår, när efterfrågan på arbetskraft från dessa områden inte var så stor att man beställde folk från skogslänen. Sedan räknar han ihop beredskapsarbeten och alla möjliga stimulansåtgärder och kommer fram till dessa stora tal. Låt mig fråga: Finns det någonting att invända mot min beskrivning, som avser tiden från budgetårsskiftet 1964/65 och fram till nu, att i stort sett lika stora pengar har betalats ut i flyttningsstöd som i direkt lokaliseringsbidrag? Det förhåller sig ju på det viset.

Vi går inte ut för att hindra flyttning. Vi är fullt på det klara med att människor i eget intresse flyttar själva, spontant, för att göra nya erfarenheter -- det är självklart. Men vad vi opponerar mot är att denna flyttning skall bekostas och stimuleras av statsmakterna. Jag har verkligen svårt att förstå att inrikesministern sätter en sådan ära i att få betala detta åt industrin och åt de arbetsgivare som väljer att bygga ut i koncentrationsområdena. Varför sätter inrikesministern en ära i att med statsmedel betala det? Varför inte låta dem betala det själva?

Visst skall vi ha valfrihet, men valfriheten skall också innebära valmöjligheter, skapade genom regionalpolitik som ger sysselsättning i olika delar av landet. Inrikesministern undrar vad vi menar med "så långt möjligt decentraliserad bebyggelse". Vi menar precis vad som står i motionen och reservationen.

Låt mig ta ett exempel. Får några är sedan inträffade det i min egen hembygd att en person ville bygga om ett bostadshus. Han gjorde en ansökan. Ärendet skickades till lantbruksnämnden, som konstaterade att det bostadshuset inte behövdes för jordbrukets skull. Nej, det skulle inte heller byggas fördens skull. Det var ingen jordbruksarbetare eller skogsarbetare som skulle bo där; det var en vägarbetare. Då sade man alltså nej. Hade det blivit dyrare för samhället att ha den byn fungerande för att det hade bott ytterligare en familj där? Det är ett exempel på vad vi menar med "så långt möjligt decentraliserat samhälle".

Tiden förbjuder mig att ta upp statsrådets funderingar om verkan av storskilfte och laga skifte någonstans nere i Skåne. Det kanske vi får klara ut någon annan gång. Inte heller hinner jag ta upp det där om trovärdigheten. Det viktiga är inte att vi får statsrådet att tro på vår politik. Vad vi upplever som tillfredsställande är att människorna tror på den.

Till sist påståendet att jag inte skulle ha läst handlingarna. Jag tar inte upp en formell tvist, för den formella sidan klarar KU. Jag tänker därför inte heller kommentera detta att departementschefen skyller på sina medarbetare. Centermotionen avslogs -- det är alldeles riktigt och det beklagar jag i och för sig -- men det viktigaste är att utskottet i anslutning till en folkpartimotion skrivit det som statsrådet läste upp: att utskottet anser det önskvärt att planering och ambitioner i skogslänen primärt inriktas på de högre talen i planeringsramarna.

När det aktuella programmet sändes från Umeå, herr inrikesminister, sade flickan som medverkade: Riksdagen följde alltså regeringens förslag men beslöt i enlighet med en folkpartimotion att man skulle inrikta sig på de högre alternativen i regeringens förslag när det gällde befolkningen i

skogslänen. Inrikesministern opponerade inte mot detta.

Jag anser det vara fel att riksdagens uttalande inte kommer till uttryck i instruktionen.

Herr DAHLÉN (fp) kort genmäle:

Herr talman! Vi har, herr inrikesminister, från folkpartiets sida kritiserat en rad inslag i det regeringen föreslog 1965, inslag präglade av stor dirigeringslusta. En del av den kritiken har gjort verklig nytta – det konstaterade vi i höstas. Men låt det stanna vid det förflutna.

Herr inrikesministern säger att i inrikesdepartementet har en arbetsgrupp bl. a. sysslat med att studera utländska erfarenheter. Då man vet det, blir min fråga mycket mer berättigad: Varför tar inrikesministern inte upp detta i det förslag han lägger på riksdagens bord? Var det inte så pass värdefullt material att en diskussion i departementschefens anförande i propositionen skulle kunna vara någonting för riksdagen att ta del av? Tydligt inte – men då är det inte heller så mycket att åberopa.

Det som inrikesministern sade om löneskatten var mycket intressant. Jag trodde nästan att jag inte hörde rätt. Han sade att vi kommer att diskutera det senare, så vi skall inte beröra det i dag. Han vill ändå göra gällande att en fördubblad löneskatt inte skulle påverka regionalpolitiken. Herr Holmqvist säger att det inte har någon betydelse för sysselsättningen om det är lön eller skatt som utbetalas. Då var ju hela motiveringen meningslös när man föreslog en löneskatt som skulle dämpa den för stora efterfrågan på arbetskraft. Jag tycker att regeringen får försöka hålla någon ordning på sina egna argument. Herr Nilsson i Östersund hade kanske rätt – enligt socialdemokratisk syn – när han sade att en sänkt löneskatt skapar ökad arbetslöshet. Att detta inte skulle spela någon roll i en regionalpolitisk debatt, som herr Holmqvist försöker lura kammarens ledamöter till, är ganska fantastiskt.

Herr Svensson i Malmö sade en intressant sak som belyser herr Holmqvists situation, nämligen att utslagning av ett par hundra tusen småföretagare har ägt rum sedan 1960 enligt en obönhörlig ekonomisk lag. Han applåderade resultatet av denna lag. Det är klart att detta bl. a. beror på den politik som den socialdemokratiska regeringen fört. På den punkten var herr Svensson finkänslig och gjorde inget påpekande.

Det är av intresse för medborgarna att påvisa, som jag gjorde, att det endast är med kommunisternas hjälp som herr Holmqvist kan säga nej till alla de förslag som vi från oppositionens sida har lagt fram för att hjälpa andra företag än de stora att få bättre sysselsättning i Norrland och skogslänen. Herr Holmqvist säger inte ett ord om det, och jag kan förstå att det är besvärande, men tro inte att en tystnad från regeringsbanken innebär att vi inte kommer att upplysa folket om detta. Läget är ju sådant att ni klarade er i den näringspolitiska debatten förra veckan och ni klarar er nu bara med kommunisternas hjälp. Att kommunisterna inte tycker om andra företag än de stora, det vet vi. Men detta är ju i enlighet med er ideologi, så bli inte stött för att jag påpekar det. Jag konstaterar bara faktum.

Det var också mycket intressant att få höra att det, enligt herr Holmqvist, fanns andra saker som man inte får ta upp i en regionalpolitisk debatt. Jag påpekade t. ex. att det för företagsamheten är väsentligt vilken allmän

Nr 101

Måndagen den
28 maj 1973

*Den regional-
politiska stödverk-
samheten m. m.*

Måndagen den
28 maj 1973

*Den regional-
politiska stödverk-
samheten m. m.*

näringspolitik man för, vilken transportpolitik, taxepolitik. Men herr Holmqvist sade att vi inte skulle diskutera det här. Han tror att regionalpolitik det är det han sysslar med. De andra statsråden spelar en underordnad roll. I varje fall får man inte tala om de delarna av politiken i det här sammanhanget.

Det är denna socialdemokratiska enögdhet som har varit olyckan med regionalpolitiken under många år. Man har icke haft förmågan att se att det måste vara ett samspel mellan olika krafter, och när vi nu har en ordentlig regionalpolitisk debatt här säger man t. o. m.: Låt oss inte ta in detta i bilden!

En representant för företagarföreningarna sade häromdagen med uppgivenhet i sin röst: Det blir fler och fler kommuner som konkurrerar om färre och färre företag. Hur skall vi lyckas skapa bättre förutsättningar, så att man slipper uppleva situationen på det sättet? Jo, som vi har sagt år från år måste det ske en samordning av de olika åtgärderna. Att regeringens talesman i en regionalpolitisk debatt inte kan se hur nödvändigt det är att sammanfoga de olika bitarna av vår politik är ganska förfärande. Och det gör ju att man ställer sig litet undrande till om det var en verkligt stabil kursändring som regeringen var med om i fjol. Det kan hända att man återgår till en politik som innebär att man gör litet grand utan sammanhang och sedan får man se. Det är samordning som behövs. Det räcker inte enbart med herr Holmqvists regionalpolitik.

Herr BOHMAN (m) kort genmäle:

Herr talman! De principiella skillnader som jag gjorde gällande förelåg mellan oss och socialdemokraterna ligger närmast i att socialdemokraterna inte har varit beredda att betrakta regionalpolitiken som ett led i den allmänna näringspolitiken, inte velat inse det samband som föreligger, inte insett att de åtgärder som behövs inom regionalpolitiken måste ligga i linje med den allmänna näringspolitiken. Det gäller att positivt utnyttja de drivkrafter som finns och komplettera dem, inte att arbeta med speciella subventionsåtgärder.

Vi har successivt byggt ut det regionalpolitiska stödet, sade herr Holmqvist. Och det är alldeles rätt. Men vi är ju samtidigt medvetna om att den regionala obalansen kvarstår och kanske t. o. m. har ökat. Det finns naturligtvis inget samband däremellan. Men däremot finns ett samband mellan detta och socialdemokraternas negativa näringspolitik, bl. a. den höjda arbetsgivaravgiften, de ökande bördorna på näringslivet och de svårigheter detta kämpar med. Sådant får och måste få konsekvenser även inom stödområdet. Det finns ju inget rimligt motiv, herr inrikesminister, att å ena sidan införa sysselsättningsstöd för att minska kostnaderna för företag som anställer folk och å andra sidan fördubbla arbetsgivaravgiften. Detta system att ge med den ena handen och ta med den andra är helt enkelt orimligt. Och inte blir det bättre av att regeringen underlåtit vidtaga åtgärder för att åstadkomma allmän stimulans i näringslivet, att få till stånd företag på olika håll, företag som kan expandera.

Detta samband gick inrikesministern i sitt svar lätt förbi. Han måtte ha missförstått mig, när jag återgav statsminister Olof Palmes uttalanden i

propositionen i höstas. Jag pekade just på att å ena sidan föreligger ett socialt ansvar, å andra sidan måste det sociala ansvaret utformas på ett sådant sätt att det ligger i linje med de faktorer som skapar industriell utveckling i landet. Jag sade att regionalpolitiken måste bygga på en syntes mellan de två uttalandena. Det var ingen polemik mot herr Palme för en gångs skull, utom på en punkt, nämligen när han gjorde gällande att företagen inte har något socialt ansvar. Det är ju helt felaktigt. Men i övrigt var tanken i och för sig riktig.

Det är nog riktigt att anslagen till rörelsestimulerande åtgärder inte uppgår till mer än 37 miljoner kronor, om man ser under den rubriken i budgeten. Men om man tar hänsyn till att en stor del av omskolningskostnaderna hör dit och till alla de följdkostnader som kan uppkomma, då rör man sig med helt andra belopp. Det vore intressant att få klart för sig vad hela karusellen egentligen har kostat. Jag gjorde det tankeexperimentet -- jag skall kalla det för tankeexperiment för att vara hövlig och inte ta ut för mycket för egen del -- att om det hade varit så att de svenska företagen på 1960-talet, när de med ljus och lykta letade efter folk och fick vända sig till Jugoslavien och Turkiet och allt vad det var för länder för att få tag i arbetskraft, hade fått betala för de människor som de behövde, kanske de hade varit mer beredda att flytta upp till Norrland än de nu var när staten betalade arbetskraftens nedflyttning. Det var det tankeexperimentet jag gjorde. Och då svarar inrikesministern strängt taget så här: Det behövs inte för folk flyttar ju ändå. Folk flyttar ju frivilligt. Detta kan herr Holmqvist rimligen inte ha menat utan herr Holmqvist menade väl ungefär det som herr Fälldin talade om, nämligen att det naturligtvis alltid finns folk som flyttar, unga människor som flyttar till nya uppgifter. Men vad vi talar om här är inte det slags frivilliga flyttningar utan den "utvandring" som har framtvingsats därför att antalet arbetsställen inte har varit tillräckligt stort i de här områdena. Om herr Holmqvist har rätt och man drar ut konsekvenserna av vad han sade, skulle vi ju inte behöva bedriva någon regionalpolitik över huvud taget. Regionalpolitiken syftar ju just till att skapa arbetsplatser så att folk får sysselsättning och inte behöver flytta.

Och det allmänna klimat i vilket dessa människor har rört sig? De har väl förmodligen hört talas om fackföreningsrörelsens näringspolitiska strävanden -- de som jag tillät mig citera. Jag citerade fackföreningsrörelsen och inte Industriförbundet därför att jag levde i den uppfattningen att fackföreningsrörelsen stod närmare regeringen. Vi kan ju konstatera att de riktlinjer som fackföreningsrörelsen drog upp också blev regeringens riktlinjer i lokaliseringspolitiskt hänseende. Dessa människor har förmodligen också hört talas om och läst i tidningar -- om de inte har gått direkt till finansplanen -- alla de uttalanden som finansministern år efter år har gjort om nödvändigheten att stimulera folk att flytta. Och de har kunnat konstatera att arbetstillfällen saknats i hemorten.

Jag upprepar på nytt att det är lätt att vara efterklok. Men hade man lagt upp politiken på ett annat sätt än vad vi gjort, hade vi kanske fått en förändring av den negativa trend som vi nu håller på att bekämpa. Det är det jag har talat om och inte något annat.

Måndagen den
28 maj 1973

*Den regional-
politiska stödverk-
samheten m. m.*

Sedan vill jag bara göra ett tillägg, eftersom inrikesministern gjorde gällande att det var bara socialdemokraterna och bondeförbundet som tidigt insett nödvändigheten av en aktiv lokaliseringpolitik. Jag har framför mig en motion från 1952 som rör just detta ämne – en högermotion, som det hette på den tiden. Den motionen avslogs av socialdemokraterna och bondeförbundet i förening. Men detta tillhör det förflutna och har inte någon nämnvärd betydelse i dag. Jag drog upp det bara därför att inrikesministern påstod att vi inte var ute i tid.

Herr SVENSSON i Malmö (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Först en sidokommentar. Inrikesministern talar efter kända bibliska förebilder i liknelser och åberopar gamle Rutger Maclean och dennes s. k. decentraliseringsåtgärder. Det förhöll sig nu inte alls så att de där människorna på den tiden fick något val mellan att flytta ut eller stanna kvar. Det var helt enkelt så att Maclean införde ett koncentrerat sätt att bruka sin jord. Han avskaffade arrendesystemet och avhyste arrendatorerna. De fick sedan ta vägen vart de ville. Det var alltså inte någon lyckad liknelse. Om det nu i något avseende var en lyckad jämförelse så var det ingen lyckad jämförelse med centerns politik. Möjligen påminner den om en annan politik. Jag behöver inte säga vilken.

Sedan kritiserar inrikesministern mycket kraftigt centern för dess lustighet i målsättningen. Det är väl en kritik som vi från vår sida i långa stycken kan instämma i. Men det fritager ju inte inrikesministern från samma kritik när det gäller regeringens målsättningar och möjligheter att genomföra dem på ett realistiskt sätt. Ni har sagt på s. 473 i propositionen 111 år 1972, bilaga 1, att "huvudalternativet för planeringen i län som nu har uttalade regionala obalansproblem kan grundas på en i stort sett oförändrad befolkning år 1980". Det skall alltså vara målsättningen. Vad nu "i stort sett" skall anses innebära för variation, det kan man ju diskutera. Vi vet att för närvarande förlorar skogslänen 50 000–60 000 jobb netto under en femårsperiod, alltså drygt 100 000 under den aktuella tioårsperioden, på 1970-talet, för vilket målsättningen skall gälla.

Skall man ha en målsättning som syftar till ungefär oförändrad befolkning, måste man alltså åtminstone nyskapa ett motsvarande antal jobb. Om inrikesministern ser på de siffror som har kommit fram över hur många jobb som har skapats med regionalpolitiken i dess nuvarande omfattning, finner han att det inte finns någon som helst proportion mellan vad denna målsättning kräver och vad den nuvarande regionpolitikens omfattning faktiskt förmår skapa. Det finns heller inte – och jag efterlyser det återigen – en kalkyl över detta. När ni nu har satt upp en målsättning, varför har ni då inte kalkylerat fram och lämnat siffror på hur mycket denna målsättning kräver i form av nya jobb? Det måste ju vara möjligt att räkna fram detta. Jag har försökt göra en grov kalkyl i denna debatt, men den kan naturligtvis förfinas och bli mera djupgående och leda fram till kanske något annorlunda siffror, även om det väl blir ungefär samma proportioner. Varför har ni inte analyserat hur många jobb denna målsättning skulle kräva?

Nästa steg i analysen måste ju bli att fastställa vilka åtgärder som krävs

för att skapa dessa nya jobb. Är de åtgärder som nu företas tillräckliga? Uppenbarligen är de inte det – det framgår så tydligt. De står inte i proportion till behovet. Vilka nya och andra åtgärder måste då till? Och – den avgörande frågan – är över huvud taget denna målsättning möjlig att förverkliga utan att man gör åtminstone väsentliga ingrepp i det nuvarande ekonomiska systemet? Den frågan ställer ni inte. Det förhåller sig helt enkelt så att den målsättning som ni ställer upp och säger er skola av politiskt taktiska skäl genomföra inte är genomförbar med de nuvarande medlen, eftersom de inte alls står i proportion till varandra. Ni måste antingen offra målsättningen och fullfölja den nuvarande svaga regionalpolitiken eller angripa det ekonomiska systemet med helt andra medel än som hittills har skett.

Vidare ironiserar Eric Holmqvist litet över att vi från vpk-håll förespråkar ett helt annat ekonomiskt system. Han försvarar det nuvarande kapitalistiska systemet med att uttryckligen säga: Vi har ett system där besluten framgår ur en fri debatt. Jasså, framgår makten över kapitalet och över investeringarna ur en fri debatt? Är det riksdagen, de offentliga myndigheterna, folket eller dess befullmäktigade som beslutar om var investeringarna skall ligga? Då har inrikesministern en helt annat uppfattning av kapitalismen än jag. Det är just det som är problemet, att den lagbundna kapitalistiska utvecklingen och den kapitalistiska beslutsprocessen gör folkflertalet maktlöst, underkastar detta koncentrationens lag och dess obönhörliga konsekvenser. De beslut som fattas här är därför inte fria. Fria beslut om dessa saker kan bara fattas när arbetarna har makten, när flertalets vilja kommer till uttryck i politiska beslut och inte i beslut bakom direktörsrummens stängda dörrar.

Men får jag fatta inrikesministerns lätta ironiserande över våra framtidsvyer så att för inrikesministern är kapitalism lika med frihet och så att denna fria kapitalism skall existera i all evighet? Är det inrikesministerns samhällsvision? Jag måste då konstatera, likaväl som jag konstaterade beträffande finansministerns samhällsvision härom dagen, att den står mycket långt från vad som är arbetarrörelsens historiska uppgift.

Jag skall slutligen inte blanda mig så mycket i debatten mellan herrar Fälldin och Holmqvist om kungörelsen, men jag tycker dock att om det i en kungörelse stadgas om vissa befolkningsramar och det sedan har fattats ett för tolkningen av innebörden i dessa befolkningsramar icke oväsentligt beslut i riksdagen, som innebär ett tillägg till eller en tolkning av kungörelsen, vore det onekligen klarläggande för de verkställande tjänstemännen, om det fanns en hänvisning till denna tolkning i kungörelsen. Nog tycker jag att det skulle vara naturligt.

Herr ERIKSSON i Arvika (fp) kort genmäle:

Herr talman! Jag har begärt kort genmäle därför att jag ställde en fråga till statsrådet Holmqvist i slutet på mitt anförande, vilken jag tycker att det vore värdefullt om han ville deklarerat sin inställning till. Jag klargjorde då att vi från folkpartiet är beredda att under femårsperioden gå med på en vidgning av ramen, om det visar sig att den inte är tillräckligt stor nu och om det inom stödområdet tas initiativ till och

visas villighet till satsning inom detta område. Jag har klart deklarerat detta. Jag hoppas verkligen att jag får tolka statsrådets skrivning i propositionen så att han delar den uppfattningen, och jag tycker att det vore värdefullt med ett bekräftande.

Jag tog också upp vårt förslag om att använda sysselsättningsstödet i gränsområdena. Herr Nilsson i Östersund och jag hade ett replikskifte om det. Statsrådet vidrörde det inte alls, men han sade att det har varit väldigt värdefullt med punktinsatser i landet under den gångna perioden – han nämnde Norrköping, Oskarshamn och andra områden – och jag delar hans uppfattning. Vi är helt överens om att detta har varit en riktig regionalpolitik. Det ger mig stöd för åsikten att man kan använda instrumenten på ett vettigt sätt genom att även gå utanför stödområdet. Jag tycker att det är ett skäl för vårt reservationsförslag om att sysselsättningsstödet skall användas på samma sätt när det gäller Gotland och de olika gränsområdena.

Jag sade också att vi inte får glömma de företag som redan finns inom stödområdet. Jag nämnde bättre transportstöd, lägre persontaxor, lägre teletaxor, bättre service och rådgivning till de små företagen och bättre möjligheter för marknadsföring som exempel på åtgärder som är oerhört värdefulla för de befintliga företagen och ger dem chans att expandera. Det har inte statsrådet gått in på. Han har heller inte gått med på anslagskravet från glesbygdsutredningen för att stärka företagareföreningarna så att de kan ge bättre service och rådgivning just till de små företagen inom stödområdet. Här talar jag verkligen av erfarenhet från de resor som inrikesutskottet har gjort. De företagare som vi har träffat har betraktat detta som en kärnfråga, och jag tycker att det vore värdefullt om statsrådet i den här debatten kunde lämna ett besked om en något vänligare inställning när det gäller stöd till företagareföreningarna för service till småföretag.

Herr NILSSON i Tvärålund (c) kort genmäle:

Herr talman! Såväl inrikesministern som herr Nilsson i Östersund försökte inge den föreställningen att regeringsförslaget i propositionen 50 liksom i propositionen 111 i fjol innebär en avgörande förbättring av det regionalpolitiska stödet. Jag sade i mitt första anförande att det vore intressant, om statsrådet ville kommentera uttalandet på s. 119 i propositionen 50, där det sägs att man fördubblar stödet under femårsperioden jämfört med föregående treårsperiod. Den formuleringen innebär i sak att om man hade fördubblat stödet under en sexårsperiod, så hade stödet varit oförändrat. Jag tycker att det första intrycket när man läser detta är något helt annat. Vill alltså statsrådet medge att de ekonomiska satsningar som framkommer i propositionen inte är särdeles stora, utan i stort sett – kanske drygt, får man hoppas – kompenserar penningvärdeförsämringen under femårsperioden i jämförelse med tiden 1970–1973.

Jag ställde frågor till herr Birger Nilsson i Östersund men fick inget svar. Jag ber nu att få upprepa dem till herr statsrådet. Centern anser att regeringen vill fortsätta koncentrationspolitiken i den form som anges i propositionerna 1972:111 och 1973:50. Jag frågade om det inte enligt de

Måndagen den
28 maj 1973*Den regional-
politiska stödverk-
samheten m. m.*

lägre befolkningstalen blir en nettoinflyttning, alltså exklusive det egna födelseöverskottet, i de tre storstäderna. Enligt den lägre gränsen blir det 115 000, enligt den högre gränsen 250 000 nyinflyttade. Är inte det en fortsatt koncentration? Jag ställde som sagt frågan till herr Birger Nilsson men fick inget svar. Jag väntar ett svar från statsrådet.

Statsrådet beskyllde också centern för suddiga skrivingar. Jag gav i mitt första anförande en hel karta av konkreta centerförslag på olika politiska områden i motioner, reservationer osv. Det förbigick statsrådet helt och hållet. Han hänvisade till att decentraliseringspolitik måste betyda att man går tillbaka till byamejerierna. Jag tror faktiskt att folk i allmänhet förstår politik bättre än vad som kom till uttryck i det exemplet. Vårt intryck är att folk mer och mer förstår vad decentraliseringspolitik är – och att vi behöver en sådan politik på grund av de koncentrationskrafter som verkar i den tekniska och ekonomiska utvecklingen.

Herr NORDGREN (m) kort genmäle:

Herr talman! Statsrådet Holmqvist åberopade inte mig, så herr talmannen var tveksam om jag skulle få någon replik över huvud taget. Det kanske beror på att statsrådet Holmqvist i stort sett delar den uppfattning som jag hade. Men på en punkt vill jag påminna om vad jag sade.

Vi fick i fjol en partimotion tillstyrkt av utskottet och bifallen av riksdagen. Det gällde ökat regionalpolitiskt stöd till jordbruket och skogsbruket. I den nu framlagda propositionen står det ingenting nämnt om det, efter vad jag har kunnat finna. Därför tillät jag mig i mitt första inlägg att fråga statsrådet vilka åtgärder statsrådet har vidtagit i samband med det beslutet – om utredningen har fått de tilläggsdirektiv som vi där hemställde om.

Jag vet inte om det var av förbiseende som statsrådet inte svarade på detta eller om det var av någon annan orsak.

Herr inrikesministern HOLMQVIST:

Herr talman! Det har ju varit många inlägg här, men jag måste ändå säga att tyngden av den kritik som har förts fram står inte i proportion till uppmarschens omfång. Låt mig ta inläggen i tur och ordning.

Till herr Fälldin vill jag säga att den där beskrivningen av vad som hände i fjol sommar är åtminstone inte heltäckande. Centern hade en stämman, och där diskuterade man en riksplan som visserligen aldrig stämman fick se, såvitt jag förstår. Man uppdrog åt styrelsen att arbeta vidare med den. Sedan satte styrelsen ihop ett utkast till riksplan, och det cirkulerade. Det hade en viss utformning, och vid en presskonferens presenterades en redigering av det med nya formuleringar på en rad punkter. Centern, som ju är vän av decentralisering, är det enda parti som har ett regionalpolitiskt program som inte är antaget av partiets stämman utan av en liten klick i partiets ledning – det är väl ett faktum.

Debatten började genom att centern sade: Vi har någonting helt nytt, vi garanterar befolkningstal. Det gick man så småningom ifrån, och man kom till den mera förnuftiga uppfattningen att det är ett underlag för

den framtida planeringen som vi skall röra oss med och att det inte är möjligt att göra bestämda uttalanden om att så många människor skall födas där, så många skall resa dit osv. Det får väl ändå finnas mått på styrningen. Men det är viktigt att ha detta med i bilden, för det var ju ändå vad som utspelades i fjol sommar. Så småningom tog ni ju intryck av den debatt som fördes och de invändningar som då gjordes mot ert sätt att röra er med fasta, spikade befolkningstal.

Sedan återopade herr Fälldin ett ärende som han under sin rätt långa tid i AMS hade varit med om att man hade avstyrkt. Nu är det ju så att det i ett lokaliseringsärende kan finnas en hel rad omständigheter som man skall ta hänsyn till. Det är inte säkert, bara därför att en människa presenterar sig och säger att nu vill han ha pengar, att man då också skall sätta i gång. Jag antar att det har funnits grund för det här beslutet — jag kan inte nu erinra mig hur omständigheterna var kring det. Det var dock ganska litet som herr Fälldin hade att anföra med just det där beslutet.

Det är kanske riktigt att det vid ett budgetårsskifte ibland varit nödvändigt att fatta sådana här preliminära beslut, men dessa har då avsett en ganska kort tid. Orsaken kan ha varit att ett ärende snabbt aktualiserats och tagit mycket pengar i anspråk — det har rört sig om väldigt stora satsningar som görs kanske en eller två gånger om året och är mycket svåra att förutse. Då får man vara bredd att anpassa sig i efterhand, så att det blir en vidgad ram. Det är inget speciellt för detta område, utan så får vi lov att uppträda också när det gäller att bedöma medelsbehovet på andra områden.

Debatten om flyttningsbidragen skall jag inte fortsätta. Jag har angett en jämförelsesiffra och herr Fälldin en annan. Det är möjligt att herr Fälldins siffra är riktig — jag har inte anledning tro annat — men då har han bara sett till en viss del av det totala stödet. Jag har ju tidigare framhållit vilken betydelse exempelvis lånen och utbildningsstödet kan ha — dessa ting måste vi också räkna in.

Jag vill än en gång betona att bara en mindre del av flyttningsstödet är stimulans för en flyttning låt mig säga från Norrland ner till storstäderna. Jag tror att det var en tredjedel av stödet som gick denna väg under den period som studerades i anslutning till att vi lade fram förslaget i fjol. Därför avser mycket av detta — och jag tror att det har getts exempel på den saken under debatten — flyttning inom länet, som det alltså också utgår stöd till. Detta kan ju herr Fälldin rimligtvis inte ha någonting emot. Eller är det så att allt är fel i detta sammanhang och att staten inte alls skall ge bidrag till flyttningen?

Herr Fälldin frågar varför jag skall vara fast i uppfattningen att staten skall hjälpa till att betala i detta sammanhang? Jag har sagt det förut och jag vill upprepa det: Om denna möjlighet inte fanns skulle arbetslösa människor som lever i glesbygden inte ha möjlighet att konkurrera om de jobb som finns på annat håll. Skulle vi gå ut och säga till arbetsgivarna, att var så goda och betala vad det kostar att flytta en person från Lycksele ner till Västerås eller Göteborg, så är det klart att den personen fick stå tillbaka för andra som anmälde sig.

Jag förstår inte att herr Fälldin inte kan fatta att det är fråga om att skapa likvärdiga villkor för människor när det gäller chanserna till de jobb

som finns inom landet. Jag upprepar alltså vad jag sagt förut. Men här står vi tydligen inför en sak som herr Fälldin inte har intresse av. Han ser den inte ur de anställdas synpunkt utan menar att företagen skulle nog orka med detta. Det skulle de kanske, men jag är säker på att företagen inte skulle betala sådana kostnader.

Det exempel som herr Fälldin tog för att illustrera vad centern menar med "så långt möjligt decentraliserad bebyggelse" gällde om man skulle få bygga ett hus på en jordbruksegendom även om huset inte behövs för jordbrukets drift. Jag måste säga att exemplet inte är särskilt imponerande som belysning av vad man menar med "så långt möjligt" i detta sammanhang. En sådan här byggnation beror väl ofta på att något av barnen till markägaren vill ha ett sommarviste och önskar bygga på tomten. Där görs väl bedömningar från fall till fall. Vad det i detta fall rör sig om är statlig bostadslångivning — annars ligger det helt utanför vad vi har anledning att diskutera här. Om det gäller planfrågor eller var man skall ha byggnadsrätt, så får vi beakta detta i annat sammanhang.

Det var herr Fälldin som tog upp frågan huruvida jag hade begått ett fel i fjol när jag inte expedierade vad riksdagen hade beslutat. Nu kommer herr Fälldin tillbaka på ett märkligt sätt och säger: Det kan ju hända att inrikesministern inte har begått något formellt fel. Men om jag inte har begått ett formellt fel, så har icke herr Fälldin rätt att inför svenska folket anklaga mig för att ha begått ett fel.

Det är väldigt viktigt att i sådana här sammanhang inte bara bygga på sina egna funderingar utan verkligen ha klart för sig vad som är riktigt. Jag ber än en gång herr Fälldin att noga tänka igenom detta för framtiden. Det går inte att bara säga att så här tycker jag det skall vara — och sedan åberopade herr Fälldin att det var en flicka som annonserade programmet, och hon sade att riksdagen hade beslutat, och så hade herr Fälldin de önskade bevisen. Jag måste säga att det var verkligen en klen bevisföring!

Nu räknar jag inte med att herr Fälldin kommer att ta till orda och säga klart ut att han hade fel på den här punkten. Säkert kommer han att fortsätta att glida undan. Men det viktiga är ändå att han är överens med mig om att jag inte har begått något formellt fel. Och då kanske vi åtminstone har kommit ett stycke på väg. Vad herr Fälldin sedan menar att jag skulle ha gjort lämnar jag därhän. Självfallet skyller jag inte på mina medarbetare. Jag tar ansvaret på mig. Men jag har velat ge denna förklaring till varför jag inte genast kunde säga att så och så förhåller det sig. Vi har ju att beakta en mängd enskildheter i kungörelser och författningar, och när denna fråga kom upp kunde jag inte genast göra det klarläggande som jag nu har gjort.

Härefter går jag över till herr Dahlén. Egentligen är det kanske inte så mycket att säga till honom, eftersom herr Dahlén ger intryck av att helst vilja tala om något annat, som inte hör till dagens debattämne. Det må nu vara hans sak. Herr Dahlén är förmodligen ganska främmande för den problematik som vi nu diskuterar. Och därför tog han i stället upp den diskussion som har initierats av Allan Larsson i Metall, om att man i den kommande avtalsrörelsen skulle avstå från att ta ut en del av lönhöjningarna och i stället lägga den delen på en höjd arbetsgivaravgift. Men

Måndagen den
28 maj 1973

*Den regional-
politiska stödverk-
samheten m. m.*

den saken har ju ingenting med denna debatt att göra. Det tror jag att kammarens ledamöter inser. Även om herr Dahlnén fortsätter med talet att detta är en viktig fråga som måste klaras ut, så tror jag ändå att vi får låta den anstå. Tills vidare är det nämligen mycket oklart vart vi kan komma i den debatten. Det är alldeles för tidigt för oss att här i riksdagen ha några färdiga meningar om en sådan fråga, som ju är föremål för diskussion och där det i sista hand blir löntagarorganisationerna och arbetsgivarna som vill ha ett ord med i laget.

Vad sedan gäller ställningstagandet till arbetsgivaravgiften har man på borgerligt håll haft den meningen – och där tycks centern slå följe med folkpartiet och moderaterna – att den bästa lokaliseringsspolitiska åtgärd vi nu kan företa är att sänka arbetsgivaravgiften i det inre stödområdet särskilt kraftigt och något mindre i allmänna stödområdet. Men den saken har ju inte lett till något annat än att de borgerliga i skatteutskottets utlåtande skrev att frågan borde utredas. Längre har ni inte kommit. Jag har emellertid sagt, och det vill jag gärna upprepa, att jag tror inte att vi når särskilt goda resultat genom att differentiera avgiften. Det sägs ibland att det inte finns några stora företag i inre stödområdet, men då bortser man från L M Ericsson i Östersund, Husqvarna, KF, Bolidenbolagen, LKAB m. fl. Det finns också många andra stora företag inom det inre stödområdet. Och om man får en viss befrielse från en avgift, en reducerad skatt om man så vill, så säger man ju inte: Nu går vi ut och anställer fler människor för de pengarna. Det finns inget sådant samband. Det vågar jag upprepa. Och därför tror jag inte att man får fästa för stort avseende vid möjligheterna att med variationer i arbetsgivaravgiften kunna åstadkomma några nämnvärda förändringar. Jag tror mera på de särskilda stödåtgärder som riktas in på de företag som nu etablerar sig eller som utvidgar verksamheten.

Sedan kom herr Bohman tillbaka och erkände att det kanske var andra än Landsorganisationen som deltog i debatten på 1950-talet och som då talade för rörligheten och att det är riktigt att man på företagsarsidan ställde sig mycket tveksam till lokaliseringsspolitiken. Men vi fick i alla fall i gång den. Det är väl också riktigt att just Landsorganisationens yttrande, i vilket man sade att man ville starta en försöksverksamhet, öppnade vissa möjligheter och gjorde att vi fick ett bredare underlag för den verksamhet som kom i gång.

Jag har inte läst motionen från 1952, men jag skall faktiskt titta på den. Om det nu är så att moderaterna redan då så starkt ivrade för en lokaliseringsspolitik, så har det gått mig förbi, och det är angeläget att jag i så fall kompletterar mina kunskaper på den punkten.

Jag förstod att även herr Bohman var kritisk mot flyttningsbidraget. När jag nämnde unga människors intresse att söka sig till något nytt, var det självfallet inte i och för sig en rekommendation att flytta. Vad jag anser är viktigt är att människor har valmöjligheter, att de kan stanna på sin ort och få ett arbete men också att de har möjlighet att, om de vill det, söka sig ut och få arbete någon annanstans och på ett område som intresserar dem.

Jag har inte anledning att fortsätta min debatt med herr Svensson i Malmö; den faller litet vid sidan av de andra inläggen. Men jag konstaterar

att herr Svenssons parti inte går emot förslaget, även om herr Svensson i diskussionen gör gällande att det är fullständigt betydelselöst. För mig är det väsentligt att kunna konstatera att vänsterpartiet kommunisterna också godtagit propositionen i de väsentliga styckena, även om herr Svensson för ett resonemang som går emot den.

Till herr Eriksson i Arvika vill jag säga att jag inte har någonting att invända mot den skrivning utskottet gjort när det gäller det inre stödområdet. De kraftigaste insatserna för att skapa sysselsättning måste vi, som jag redan sagt, förbehålla de inre delarna av skogslänen. Med den utgångspunkten har det varit naturligt att föreslå att de nordligaste delarna av Värmland skall föras in i stödområdet. Om nu riksdagen godtar förslaget i propositionen kommer regeringen inom den allra närmaste tiden att ta ställning till den konkreta gränsdragningen. Vi kommer då också att pröva var gränsen skall dras i de delar av Kopparbergs län som utskottet har apostroferat. Det är givet – det vill jag gärna säga – att varje gränsdragning medför svåra tröskelproblem. När det gäller det allmänna stödområdet har problemen lösts genom att man när det gäller just gränsområdet intar en liberal hållning. Det är möjligt att man kan se det på samma sätt när det gäller det inre stödområdet. Men när det gäller sysselsättningsstödet är vi hänvisade till att ha klara gränser. Jag vill gärna säga att jag uppskattar att utskottet gjort ett så klart ställningstagande om att hålla kommunerna samlade som en enhet; jag tror det skulle ha medfört svårigheter om man gått med på att dela kommunerna. – Jag hoppas att jag med detta inlägg har givit de upplysningar som herr Eriksson i Arvika efterlyste.

Herr Nilsson i Tvärålund är helt övertygad om att svenska folket förstår den dunkla skrivningen i reservation 1, som jag inbjöd honom och andra att förklara. Om herr Nilsson verkligen är övertygad om att den ger ett tillfredsställande svar till de människor som vill ha upplysning om vad det är som skiljer centerns linje från den som majoriteten anslutit sig till, då är herr Nilsson att gratulera.

Herr förste vice talmannen tillkännagav att anslag utfärdats om sammanträdet fortsättande kl. 19.30.

Herr FÄLLDIN (c) kort genmäle:

Herr talman! Jag har all förståelse för att inrikesministern inte så väl känner till handläggningen av ett ärende genom våra olika partiinstanser. Men samtidigt tycker jag att inrikesministern då skulle avstå från att försöka sig på en beskrivning av hur det gick till, för det blir lätt fel om man inte känner till förhållandena. Det inrikesministern sade var fel, och jag ber att få korrigera: vi hade en arbetsgrupp som gjorde upp förslag. Detta förslag remitterades ut till alla centerorganisationer. Styrelsen behandlade remissyttrandena och lämnade ett förslag till vår stämma. Denna stämma fattade beslut om befolkningstalen, men uppdrog åt förtroenderådet att arbeta vidare med åtgärdsdelen. Stämman fattade alltså besluten om befolkningstalen. Jag vill också framhålla att förtroenderådet inte är en liten central grupp i centern. Det består av företrädare för samtliga distrikt, för ungdomsförbund och kvinnoförbund. Jag har sett en felaktig

Måndagen den
28 maj 1973

*Den regional-
politiska stödverk-
samheten m. m.*

uppgift cirkulera i tidningarna, och det är möjligt att det är därifrån inrikesministern har fått detta. Det jag nu har beskrivit är alltså den korrekta gången.

Sedan vill jag framhålla att ingen någonsin har talat om garanterade befolkningstal. Det kan ingen göra, eftersom ingen vet hur stor totalfolkmängden kommer att vara år 1980. Där är vi alla litet på trons gungfly. Det är antaganden vi rör oss med.

Repliktiden räcker inte till många exempel, men Mjödvattnet är ett exempel på att just lokaliseringssorten togs till intäkt för att säga nej. Det sades nämligen: Om företaget flyttar till Skellefteå får företaget pengarna! – Det var så.

Jag tycker det är tråkigt att jag blir beskylld för att vara ointresserad av arbetarnas situation osv. Jag kommer ändå, Eric Holmqvist, från Ådalen, som tillsammans med Tornedalen var det första område där samhället gick in med förstärkt flyttningsbidrag – 2 000 kronor – för att ytterligare stimulera människorna att åka därifrån. Det visade sig att det normala flyttningsbidraget inte räckte, och då infördes det förstärkta stödet. Jag har hela tiden sagt att jag förstår att människor skall ha möjlighet till ekonomiskt stöd när de måste flytta – jag gör det bl. a. därför att många av mina skolkamrater har flyttat – men jag tycker att arbetsgivarna borde få betala.

Jag har varken friat eller fällt inrikesministern för det formella felet, och jag har fullt klart för mig att kritik just i det avseendet skall framställas via KU. Men det jag vill komma fram till är den faktiska betydelse som beslutet har för planeringen. Den viktiga och uppenbara skillnaden är att vi – när riksdagsmajoriteten uttalat att det är den högre nivån som skall gälla för skogslänen – betraktar det som en framgång. Riksdagens beslut innebär inget bifall till vår motion, men det innebär det näst bästa, och vi betraktar det som en framgång att riksdagsmajoriteten har gjort ett sådant uttalande. Jag tycker att det är en självklarhet – om man känner för ett sådant uttalande – att skriva det i instruktionen till alla befattningshavare. Om inrikesministern hade känt för detta beslut tycker jag således att det nästan hade varit en självklarhet att det hade kommit till uttryck i instruktionen. Kan vi inte vara överens om att det är rimligt att man för riksdagens uppfattning vidare?

Herr DAHLÉN (fp) kort genmäle:

Herr talman! Det är intressant att inrikesministern över huvud taget inte vill erkänna att man måste fundera på vilken regionalpolitisk betydelse frågan om löneskatten kan ha. För närvarande betalas från stödområdet 600 miljoner kronor i löneskatt. Nu föreslås att stödområdet skall få 500 miljoner kronor. Låt oss tänka oss att löneskatten fördubblas: då skulle alltså 1 200 miljoner kronor komma att betalas från stödområdet. Herr Holmqvist tycker fortfarande att 500 miljoner kronor i förhållande till 1 200 inte gör någon skillnad. Men det är nettoresultatet för stödområdet som det är fråga om i det här sammanhanget, och inrikesministern vill inte erkänna att det finns ett problem här! Jag begär inte att han skall ta ställning – jag tar inte ställning till det – men att i en regionalpolitisk debatt fränkänna denna fråga all betydelse tycker jag är

avslöjande.

Vidare försökte han göra gällande att jag i mitt anförande bara tagit upp denna fråga. Nej, jag tog upp hela problematiken. Jag tog upp sysselsättningsstödet och hela serien av frågor som vi har fört fram från vårt håll, så det försöket gick inte heller.

Anledningen till att jag har framställt frågorna är att vi vill se, om regeringens *samlade program* kan tänkas vara medel som är tillräckliga för att uppnå det mål som vi förefaller – relativt ytligt sett, i varje fall – att vara rätt överens om. Jag har här siffror från AMS för tiden juli till mars i skogslänen, som visar hur arbetslösheten där för varje månad har ökat mellan åren 1971/72 och 1972/73. För varje månad från juli till mars har arbetslösheten blivit värre.

Det är mot bakgrunden därav som vi måste bedöma om regeringens samlade program verkligen duger. Detta är oppositionens skyldighet, oavsett om ett eller annat statsråd tycker att det känns besvärande. Herr Holmqvist är alldeles för gammal som politiker för att säga att *det* skulle vara ett argument, men han vill skjuta ifrån sig frågan, huruvida hans egen regerings samlade program räcker eller ej. Vår skyldighet är att ställa denna fråga.

Vad är det som gör att socialdemokratin har så föga intresse för att stödja de tusentals företag som inte kan rubriceras som stora? Det är alldeles uppenbart att det finns ideologiska skäl; det märkte vi i den näringspolitiska debatten förra veckan och vi ser det också nu, när inrikesministern vägrar att ta upp den här frågan. Något speciellt skäl till detta har ni ju, och det är ideologiskt – ni har det i ert program, liksom kommunisterna har det i sitt. Det är väl det enda svaret.

Herr BOHMAN (m) kort genmäle:

Herr talman! Eftersom inrikesministern var intresserad av den motion, som jag berörde, skall jag be att få läsa upp klämman. Man hemställer ”att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t anhåller att Kungl. Maj:t efter erforderlig samordning av de utredningar som är av betydelse för problemet om landsbygdens avfolkning snarast möjligt låter upprätta en plan, utvisande vilka åtgärder som bör vidtas för att dämpa denna befolkningsrörelse samt den ordning efter vilken dessa åtgärder med hänsyn till angelägenhetsgraden och till våra ekonomiska resurser bör vidtas.” Den motionen avstyrktes alltså av majoriteten av socialdemokrater och bondeförbundare i utskottet. Och samma motion väcktes – för att gå ännu längre tillbaka i tiden, om vi nu skall tala om det förflutna – år 1944 och blev också då avslagen.

Sedan vill jag åter anknyta till resoncemanget om arbetsgivaravgiften. Alldeles bortsett från de rent principiella aspekterna gick inrikesministern in på en konkret bedömning av frågan och gjorde gällande att skattens höjd inte hade någon betydelse för företagens sysselsättning samt hänvisade till att det var fråga om stora företag. Skulle, undrade inrikesministern, en differentiering av skatten verkligen ha någon betydelse för deras anställande av folk? Och hans svar var nej.

Jag vet inte hur stor erfarenhet herr Holmqvist har av hur det går till att göra upp kalkyler inom företagen, när de planerar för framtiden och

Nr 101

Måndagen den
28 maj 1973

Den regional-
politiska stödverk-
samtalen m. m.

Måndagen den
28 maj 1973

*Den regional-
politiska stödverk-
samheten m. m.*

väger olika alternativ. Där har varje procentenhet på lönekostnadssidan oerhörd betydelse. Planer som man funderar på att förverkliga blir aldrig genomförda om kostnaderna stiger över en viss nivå. Man har dessutom i företagen internkalkyler, där man för olika produktionsställen gör utomordentligt noggranna jämförelser. En företagsenhet belägen inom stödområdet och av olika skäl belastad med sämre produktionsbetingelser får stå tillbaka för andra enheter, då en höjning av arbetsgivaravgiften kommer in och ytterligare försämrar kalkylerna. Detta gäller de stora företagen. Men ännu större betydelse har naturligtvis sådana faktorer för ett litet företag eller för en person som går omkring med idéer och funderar på vad det skulle kosta honom att anställa en gubbe till eller två gubbar till.

Just den här typen av pålagor har utomordentligt stor betydelse för näringslivet. Dem får man inte bagatellisera på det sätt som herr Holmqvist gjorde. Det är därför som utländsk regionalpolitik — det finns ju en sådan i flertalet andra länder — i så hög grad arbetar med differentiering av skatterna.

Under detta anförande övertog fru andre vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr SVENSSON i Malmö (vpk) kort genmäle:

Fru talman! Nu har inrikesministern kommit därhän att han påstår att vi stöder hans proposition. Men det framgår väl ändå ganska tydligt av reservationerna 2 och 5 att vi har en fullständigt annorlunda uppläggning, som i praktiken betyder ett förkastande av hela det sätt att tänka regionalpolitiskt som propositionen representerar. En helt annan sak är att vi naturligtvis inte har någon anledning att stödja de borgerliga reservationerna mot regeringen utan hjälper regeringen att avvisa dem; de representerar bara en förlängning av samma felaktiga sätt att tänka som regeringspolitiken i detta fall.

Men herr Holmqvist drar naturligtvis upp denna debatt för att slippa den debatt som jag hela tiden har försökt att få honom till. Varför finns det ingen kalkyl på hur många jobb som behöver skapas för att den angivna målsättningen rörande regionpolitiken i de olika länen skall kunna uppnås? Varför finns det inga kvantifierade slutsatser rörande det? Hur många jobb måste skapas? Kommer de att kunna skapas med nuvarande medel? Om de inte kan skapas med nuvarande medel, skall man då överge målsättningen eller skall man göra de ingrepp i systemet som är nödvändiga? Varför viker herr Holmqvist undan från denna fråga gång efter annan i replik efter replik? Varför är man på regeringshåll så obenägen att diskutera frågan om det statliga industrialiseringsprogrammet?

De aktuella socialdemokratiska motionärerna från Kopparbergs län, vilkas motion skall behandlas i utskottet i veckan, har insett att i övre delen av Dalarna duger det inte med åtgärder inom den kapitalistiska ramen — där måste en statlig industrisatsning göras. De har förstätt den frågan på ett riktigt sätt.

Detta är en fråga som väcker allt större intresse inom olika delar av

arbetarrörelsen och som måste diskuteras. Vi kan inte komma ifrån den, om inte arbetarrörelsen fullständigt skall kapitulera för den kapitalistiska koncentrationen.

Nr 101

Måndagen den
28 maj 1973

*Den regional-
politiska stödverk-
samheten m. m.*

Herr ERIKSSON i Arvika (fp) kort genmäle:

Fru talman! Jag vill framföra ett tack för ett klarläggande besked när det gäller stödområdesgränserna. Jag noterar också med tillfredsställelse att statsrådet medger att det verkligen finns bekymmer just i gränsområdena.

Det har uppstått en debatt om det cirkulär som gavs ut för att de statliga myndigheterna skulle kunna planera enligt riksdagsbeslutet. Jag skall inte lägga mig i debatten om den formella handläggningen. Eftersom riksdagsbeslutet, som herr Fälldin framhöll, bygger på en folkpartimotion vill jag emellertid säga att det hade varit värdefullt om myndigheterna hade givits bestämda direktiv – det hade vi motionärer givetvis satt värde på. Men det viktigaste är ju att regeringen ger myndigheterna möjligheter att leva upp till andan i riksdagsbeslutet – att i praktiken planera efter de högre talen.

Jag har tidigare påpekat en annan sak som jag tycker är litet lättvindigt behandlad med anledning av höstens riksdagsbeslut, nämligen servicegarantin för de mindre orterna. I riksdagsbeslutet sades klart ifrån att de mindre orterna skulle ha en viss statligt garanterad service. Det har regeringen också tagit fasta på. Jag har tidigare vid något tillfälle citerat statsrådet Lundkvist när han lagnade Doroteaborna med att tala om just det här beslutet. Han sade: ”I riksdagsbeslutet i höstas om regionalpolitiken fastslogs att invånarna i särskilda glesbygdskommuner i princip skall få samma service som de som bor i tätorter. Staten kommer alltså att hjälpa till med förbättrad service på platser som Dorotea.”

När man nu sätter så stor tilltro till riksdagsbeslutet med anledning av folkpartimotionen tycker jag att man skulle ha givit något klarare direktiv i propositionen. Jag hoppas att det kommer riktlinjer som överensstämmer med folkpartiförslaget på denna punkt, så att kommunerna verkligen vet vad de från statligt håll kan räkna med i fråga om servicegarantier.

Herr NILSSON i Tvärålund (c) kort genmäle:

Fru talman! För det första får jag konstatera att statsrådet har en lägre värdering av folks politiska fattningsförmåga än jag har. För demokratins skull hoppas jag att jag har rätt.

För det andra får jag konstatera att statsrådet i varje fall inte ännu givit något besked om vad det citerade stycket på s. 119 i propositionen innebär. Jag frågade om det får tolkas så att om stödet var dubbelt så stort på sex år som under 3-årsperioden, var det då oförändrat per år räknat? Jag har påtalat att det här är en suddig och dunkel skrivning men vad värre är: det kan vara en förledande skrivning. Därför kan man begära att statsrådet ger ett besked.

För det tredje får jag konstatera att statsrådet ännu inte har svarat på den fråga jag har ställt fyra gånger om de lägre och högre ramarna för storstäderna och om nettointflyttningen dit. Om också statsrådet inte har

97

Måndagen den
28 maj 1973

*Den regional-
politiska stödverk-
samheten m. m.*

siffrorna på sin bänk bör hans bisittare nu kunna ge honom besked.

För det fjärde vill jag peka på ett uttalande som statsrådet gjorde i sin förra replik, nämligen att det inte finns något samband mellan arbetsgivaravgift och sysselsättning. När inrikesutskottet var på resa i Västerbotten för knappt ett år sedan, ställdes frågan till Bolidenbolaget om arbetsgivaravgiften hade någon betydelse för sysselsättningen. Statsrådet nämnde just detta företag. Chefen för Bolidenbolaget var där och han gav beskedet att Bolidenbolaget på grund av den höjda arbetsgivaravgiften får 10 miljoner kronor mindre att genomföra planerade investeringar för. Det måste alltså betyda en avsevärd minskning av Bolidenbolagets möjligheter att skapa sysselsättning. Jag hoppas att regeringen uppmärksammar att arbetsgivaravgifterna har betydelse för sysselsättningen och att det kan bero på politiska åtgärder att det går så sakta att få till stånd en bättre sysselsättning i vårt land trots den förbättrade konjunkturen.

Herr inrikesministern HOLMQVIST:

Fru talman! Herr Fälldin framhårdar i att jag borde ha gett informationen att man i skogslänen skulle planera för det högsta befolkningstalet, ehuru riksdagen inte beslutat om någonting sådant. Riksdagens beslut framkommer i de klämmor som finns, och för en departementschef återstår ingenting annat än att hänvisa till vad som står i proposition och utskottsbetänkande. Det har ju också skett i denna författning liksom det skett i andra författningar. Det står att statlig myndighet skall med iakttagande av vad Kungl. Maj:t och riksdagen anfört inom sitt verksamhetsområde följa de riktlinjer för regionalpolitik som riksdagen godkänt och verka för de allmänna regionalpolitiska mål som riksdagen har uttalat sig för. Det står på vanligt sätt som en ingress i detta sammanhang. Sedan må andra göra den tolkning de vill.

Herr Fälldin och hans parti brukar ju säga att ni inte vill ha några centrala pekpinnar. Men just därför att man från centerns sida drev denna fråga i utskottet och tyckte att man hade kommit ett stycke på väg så borde detta bekantgjorts. Men så går det ju inte till. Jag måste säga även till utskottets ordförande att det naturligtvis är bra om man i fortsättningen vill ha ett riksdagens beslut att formuleringen verkligen blir sådan att ett sådant beslut kan komma till stånd. Vi vet ju hur man ibland i utskotten skriver ihop sig och hur meningarna kan vara litet cirklande, vilkas innehåll det kan vara nog så svårt att tyda. Därför måste vi hålla oss till vad som är verklighet i detta sammanhang. Beslut skall fattas här i riksdagen så klart att ledamöterna vet vad de ansluter sig till.

Herr Dahln kom väl ändå att bli en smula teoretisk när han sade att man skulle fästa avseende vid nettoresultatet, vid hur mycket företagen betalade in och hur mycket de fick ut. Jag höll på att säga att nettoresultatet är ganska ointressant i ett sådant här sammanhang. Det beror ju helt på hur det fördelar sig på företagen. Vi vet att arbetsgivaravgiften betalas av kommunerna och av förvaltningen och mycket annat som egentligen inte borde dras in i detta sammanhang. Självklart är att den del som industrin betalar av arbetsgivaravgiften är betydligt mindre än totalbeloppen. Framför allt gäller detta den industri som kommer att reagera inför dessa utgifter, för den är mycket liten.

Det väsentliga är ändå att vi måste se till att hålla vissa relationer mellan stödområdet och landet i övrigt. Det skall finnas en fördel i att gå till stödområdet med en etablering. Den fördelen upphävs inte — låt vara att man i ett visst läge för upp kostnaderna på en högre nivå. Men fördelarna kvarstår likväl om man utnyttjar de möjligheter som finns att få stöd från samhällets sida för en lokalisering.

Därmed har jag även givit svar till herr Bohman som också tyckte mena att frågan om arbetsgivaravgiften är av stor betydelse. Skulle det bli mycket höga uttag är jag medveten om att man får förändrade relationer mellan vad som är belastning på arbete och investeringar i maskinpark osv. Jag vill inte utesluta att man där kan se ett visst samband. Men det var ju detta som ledde oss till att införa det särskilda sysselsättningsstödet, som ändå har karaktären att mycket kraftigt stimulera nyanställningar.

Så några ord om de historiska studierna. Jag medverkade ju själv till att föra dem ganska långt tillbaka i debatten och jag skall väl inte göra några invändningar mot att herr Bohman redovisat än mera av sådana tankegångar. Annars brukar det i modern historieskrivning faktiskt vara så att man nämner socialdemokrater — bl. a. var min nuvarande kollega herr jordbruksministern en av dem som de första som förde fram lokaliseringpolitiken i en motion. Jag tror t. o. m. att det var något år före centerpartister agerade. Kanske kan någon ge sig på detta och ta som en forskningsuppgift att reda ut vem som egentligen började. Men när det gäller ställningstagande här i riksdagen har herr Bohmans parti dröjt kvar väldigt länge i en negativ inställning till stödverksamheten.

I övrigt har jag, fru talman, inte mera att tillägga i detta sammanhang.

Herr FAGERLUND (s):

Fru talman! Efter nästan sex timmars debatt kunde kanske det mesta vara sagt, särskilt som detta inte är den första regionalpolitiska debatten. Eftersom jag medverkat i dessa frågor några år vill jag dock säga några ord.

För det första kan man tro efter den här långa debatten att det är en oerhört stor oenighet inom regionalpolitiken. Jag räknade ut att oppositionen hade 170 minuter anmäld talartid plus repliker. Motsvarande tid från regeringspartiet har varit 60 minuter hittills plus repliker. Men det är icke någon stor skiljaktighet, därför att de enda som har yrkat på några pengar till eventuellt ökade insatser är centerpartiet. Herr Bohman har sysslat rätt mycket med historia, och det är alltid intressant. Låt mig bara säga att jag tror mig få syssla med detta något i morgon när vi debatterar arbetslöshet och arbetslöshetsförsäkring, även om jag då trillar tillbaka till 1930-talet.

Jag vill först ta upp något i de reservationer, som har yrkats bifall till. Det första är utbildningsstödet giltighetstid i reservationen 9. Det är ett medel som innebär avsteg från huvudregeln att företagen själva skall bära kostnaderna för utbildningen, och det utgör ofta en betydande subvention av företagets utbildningskostnader. Dessutom kan sysselsättningsstöd utgå i det inre stödområdet. Att här ge möjligheter att förlänga detta till 18 månader kan inte vara skäligt i det här samman-

Måndagen den
28 maj 1973

*Den regional-
politiska stödverk-
samheten m. m.*

hanget.

Det finns en nyhet som har varit uppe i debatten om regionalpolitik, nämligen inrättande av industricentra. De två första skall byggas i Strömsund och Lycksele. Om detta finns en rad motioner — herr Nilsson i Östersund har varit inne på dem. Det som skiljer reservationen 13 och utskottets betänkande är i huvudsak att man redan nu vill ge företrädare åt Kalix och Vilhelmina. Utskottsmajoriteten har icke ansett att det var lämpligt att på så tidigt stadium binda sig vid en eventuell utbyggnad. Vi tycker att erfarenheter måste vinnas och det kan ta en viss tid. Andra orter, som i dag inte står i blickpunkten, kan då ha blivit mer aktuella. Man borde kunna vara övertygad om att Norrbottens län, som nu i inledningsskedet icke får något industricentrum, då måste komma i åtanke. Det kan man vara mot bakgrund av utskottets uttalande angående problemen i Norrbotten. På s. 27 skriver vi där enhälligt: ”Utskottet har ingen invändning mot motionärernas karakteristik av Norrbotten som landets mest utvecklingshotade län.” Även utskottsmajoriteten anser sålunda att Norrbotten måste komma i fråga om försöken med industricentra slår väl ut. Om situationen är densamma som i dag är det alltså givet att Kalix får det första industricentrum i Norrbotten.

Att Norrbotten inte är med från början har tagits till intäkt för reservationen 14 när det gäller industricentrastiftelsen, som enligt förslaget skall förläggas till Skellefteå. Reservanterna vill emellertid förlägga den till Östersund. Deras motivering är att den borde ligga i inre stödområdet. Låt mig då säga att om vi får fler industricentra i Norrbotten måste man placera stiftelsen ganska centralt, och skulle man lägga den inom inre stödområdet borde det vara Lycksele som kommer i fråga. Men nu har vi stannat vid Skellefteå därför att där finns den tekniska expertis som behövs. Jag tycker det är viktigt att man slår fast att många tjänster skall köpas, och att det inte skall bli fråga om något stort verk. Detta om reservationerna 13 och 14.

När man diskuterar det inre stödområdet och den regionalpolitik vi har fört kan det kanske vara intressant för kammaren att ställa frågan: Vad satsar vi i dag på det inre stödområdet? Herr Nilsson i Östersund sade litet, men låt mig säga så här:

För det första kan ett företag — och det gäller inre stödområdet — få lokaliseringsbidrag med 65 procent av byggnadsinvesteringarna, för det andra avskrivningslån på 50 procent av maskininvesteringarna. Lånet avskrivs med en femtedel varje år. För det tredje kan lokaliseringslån med tre års räntefrihet och fem års amorteringsbefrielse utgå för resten av investeringarna upp till två tredjedelar av de totala investeringarna i byggnader och maskiner. I särskilda fall kan man gå ännu längre. För det fjärde kan man få lånegaranti för halva det rörelsekapital som behövs. För det femte kan utgå sysselsättningsstöd — om propositionens förslag godtas — med 17 500 kronor under en treårsperiod, fördelade med 7 000 kronor de två första åren och 3 500 kronor för det tredje året. Det får man för varje årsarbetskraft med vilken företaget ökat sin arbetsstyrka i förhållande till föregående år. Stödet är generellt och betalas ut i efterskott. För det sjätte kan nu utbildningsstöd utgå med ett schablonbelopp om 5 kronor per timme. Det kan prövas från fall till fall, om det skall

Måndagen den
28 maj 1973*Den regional-
politiska stödverk-
samtalen m. m.*

utgå med högre belopp. Högsta hittills beviljade belopp är 15 kronor per timme. Om därutöver kan utgå den s. k. femkronan när det är fråga om anställning av ungdomar eller kvinnor är väl inte riktigt klarlagt, men nog kan man ställa sig skeptisk till om även det stödet skall komma i fråga i dessa områden.

Den som är road av matematik kan lägga ihop sysselsättningsstödet, utbildningsstödet och vad som utgår till ett företag som utvidgar eller nystartar och då anställer arbetskraft. Nog kan man under initialskedet ge utbildning till arbetskraften utan att det behöver bli betungande för företaget. Sysselsättningsstöd med 3 kronor 50 öre per timme blir ungefär 5 000 kronor. Utbildningsstödet varierar mellan 5 och 15 kronor per timme. Jag tycker att det är ett ganska hyggligt stöd i det här sammanhanget.

När man nu diskuterar inre stödområdets gränser kan man väl påstå att det enligt utskottets skrivning är möjligt att där nå ganska höga effekter utan sysselsättningsstöd. Låt oss säga att det i det allmänna stödområdet utgår lokaliseringsbidrag med 35 procent. Höj det till 50 procent. Då blir det på en summa av 1 miljon en ökning med 150 000 kronor. Är summan 5 miljoner, blir skillnaden 750 000 kronor. Om man går upp till 65 procent, som man har möjligheter till i det inre stödområdet, fördubblas dessa summor. Nog kan man i ganska stor utsträckning komma ifrån de tröskelproblem som finns.

Här har diskuterats arbetsgivaravgift kontra lokaliseringsstöd. Låt mig ta ett par exempel. Låt oss anta att företag A fick ett totalt stöd under 1970–1973 med nära 2 650 000 kronor, varav bidraget var 1 580 000 kronor. Höjningen av arbetsgivaravgiften för detta företag innebar en utgift på 130 000 kronor. 7 procents ränta på det kapital som företaget har fått i lokaliseringsbidrag blir drygt 110 000 kronor. Företaget har som sagt betalat 130 000 kronor i arbetsgivaravgift, men den är avdragsgill, och därför blir nettoutgiften för företaget 65 000 kronor, dvs. ingen utgift i förhållande till bidraget. Jag kunde fortsätta denna uppräkningsmen jag skall nöja mig med detta exempel. Jag har bara velat visa att de flesta företag som fått lokaliseringsbidrag icke betungas av arbetsgivaravgiften. Jag kan inte förstå herr Bohmans argumentation i detta sammanhang. Man talar ofta om att man snedvrider konkurrensen. Det kan man kanske göra med lokaliseringsbidrag, men om man slopar arbetsgivaravgiften, som är ett generallt medel och lika överallt, snedvrider man väl konkurrensen i ännu större utsträckning.

Låt mig sedan rikta en del repliker till de talare från oppositionssidan som varit uppe i debatten.

När herr Nilsson i Tvärålund tog upp detta om vad centern menade med "ett så långt möjligt decentraliserat samhälle" och att all samhällsplanering skall utgå från detta program, uppfattade jag det som ett svar på den fråga jag ställde till honom i den regionalpolitiska debatten den 15 december 1972. Nu har herr Nilsson haft fem månader på sig att fundera på svaret, och vad blir det? Jo, det är fråga om en viljeyttring, och så hänvisar han till motioner och centerns regionalplan. Får man mer arbete för att man tar upp högre siffror i rikspanen? Det avgörande är: Vilka medel vill centern tillgripa för att styra det privata näringslivet, som i dag

Måndagen den
28 maj 1973

*Den regional-
politiska stödverk-
samheten m. m.*

utgör den dominerande delen och uppgår till 95 procent av det svenska näringslivet? Det förekommer ingenting i herr Nilssons diskussion om detta. Men det var den frågan jag ställde: Vilka medel vill ni använda för att styra det privata näringslivet? Det är ju det som är intressant.

Jag tar sedan upp frågan om utflyttningen av statliga beslutsfunktioner till landsting och kommuner, den s. k. länsdemokratin. I den debatt vi förde om utlokaliseringen bad jag om svaret på vilka av dem jag räknade upp som flyttat till Karlstad och Umeå, som jag tror jag nämnde, ni ville ha på lokal nivå, till landsting och kommuner. Men jag fick inget svar då. Kan jag få det i dag? Jag tycker att det vore intressant att få det, eftersom detta annars inte är någonting annat än allmänt tal – en slogan som man slänger ut till intet förpliktande.

Herr Nilsson i Tvärålund och även herr Nordgren säger att de vill flytta maskiner och inte människor. Låt mig göra herrarna uppmärksamma på att i inrikesutskottets betänkande nr 13 i år skrev utskottet följande, som också riksdagen ställde sig bakom:

”Allmänt sett gäller att arbetskraftens rörlighet är av grundläggande betydelse för den ständigt pågående anpassningsprocess till förändrade tillverkningsmetoder, marknadsförutsättningar etc. som är nödvändig för en framgångsrik ekonomisk utveckling.”

Har ni ändrat uppfattning från den gången vi diskuterade byggarbetskraften? Det måste ni ha gjort. Det är lätt att säga att man inte vill flytta människor utan maskiner. Jag har förut här i riksdagen sagt att två tredjedelar av dem som flyttar gör det frivilligt. Vill ni stoppa även den utflyttningen? Hur skall man kunna flytta varvens arbetstillfällen till det inre stödområdet? Om vi inte kan skaffa arbetskraft inom landet finns det inte, såvitt jag kan förstå, annat än två vägar att tillgripa för att ge varven den arbetskraft som de efterfrågar i dag. Vad rekommenderar herrar Nordgren och Nilsson i Tvärålund? Skall vi släppa loss invandringen till Sverige igen, och inte då bara den nordiska – för därom har vi träffat en överenskommelse med Finland – utan även från andra håll? Eller skall vi stoppa den ekonomiska utvecklingen på varven och säga att de inte får bygga ut därför att vi inte har någon arbetskraft? Ni måste välja om det skall vara någon mening med ert tal om att ni inte vill flytta människor utan maskiner. Vill ni stoppa två tredjedelar som flyttar frivilligt eller vill ni stoppa utbyggnadsplanerna för varven, för Volvo i Skövde och för SAAB i Trollhättan? Ni måste välja och säga hur ni vill ha det. Det kan vara av intresse från den synpunkten att om det blir en borgerlig regering bör näringslivet veta att det inte har någon möjlighet till utveckling på de här orterna längre.

Herr Nilsson gjorde i alla fall ett konstaterande som jag kan instämma i. Han sade att den förda politiken hade medfört många nya arbetstillfällen och i stort sett fungerat bra.

Det finns någonting annat som har dominerat denna debatt, nämligen flyttningsbidragen – både herr Fälldin och herr Bohman har tagit upp det. Herr Fälldin säger att han inte kan acceptera flyttningsstöd till arbetskraft som flyttar från de nordligare delarna av landet och söderut. Om detta verkligen är en avgörande regionalpolitisk fråga för centern, väntar man sig i det här sammanhanget att det hade kommit till uttryck i

motioner eller reservationer i utskottets betänkande. Jag konstaterar att varken moderaterna eller centern har något motionsyrkande eller någon reservation i det här sammanhanget. Och här har vi haft en stor debatt i dag om flyttningsstödet!

Låt mig också säga någonting om kostnaderna i det här sammanhanget. Herr Fälldin säger att det verkliga stödet till skogslänen har kostat 90 miljoner och det jämför han med 72 miljoner i flyttningsbidrag, dvs. staten betalar nästan lika mycket för flyttningen som man ger ut för att skapa nya arbetstillfällen. I herr Fälldins jämförelser bortser man från satsningar på län etc., men det bör ändå påpekas beträffande flyttningsbidraget att år 1972 var det 53 procent, alltså inte stort mer än hälften av flyttningsbidraget, som betalades ut i de nordligaste länen. Och hälften av dem som fått flyttningsbidrag i skogslänen har flyttat inom dessa län. Så av de 72 miljonerna, som man söker göra så stor fråga av här i dag, har 20 miljoner använts för att hjälpa norrlänningar att få jobb i Syd- och Mellansverige, vilket jag tror har varit ofrånkomligt.

Herr Nilsson i Tvärälund tog också upp frågan om inflyttningen till städerna, som han sade berör mellan 115 000 och 250 000 personer. Jag vill fråga herr Nilsson i Tvärälund: Var någonstans i utskottets betänkande eller var i propositionen talas det om detta? Var talas det om storstäderna i det här sammanhanget? Vi talar om län, och det är något annat än Stockholm, Göteborg och Malmö. Sysselsättningen inom industrin har i själva Stockholm minskat med 28 000 arbetsplatser men ökat med 7 000 i övriga länet. Netto har Stockholms län förlorat 21 000 arbeten. Det visar väl att även Stockholm har problem.

Om de siffror som herr Nilsson i Tvärälund tar som utgångspunkt för sitt resonemang stämmer, så låt mig i alla fall säga att skillnaden mellan det högre och det lägre talet i befolkningsramarna innebär att även centern vill skicka iväg 65 000 människor till Stockholm, Göteborg och Malmö. Och ni talar bara om storstäderna, medan vi talar om länen.

Jag tycker att det här skall klaras ut. Låt mig slå fast att i vårt resonemang om befolkningsramarna har vi aldrig utgått från annat än länen. Det är herr Nilsson i Tvärälund som talar om Stockholm, Göteborg och Malmö. Talar man om länen, gäller det ju också Nynäshamn, Norrtälje, Strömstad m. fl. orter. När herr Nilsson talar om decentralisering så långt möjligt, får man en känsla av att han är tillbaka till den debatt som på sin tid fördes om att nästan varenda liten by här i landet skulle ha en industri. Låt mig då säga, herr Nilsson i Tvärälund, att man inte skall försöka inbilla folk att det går att bygga upp fullvärdiga arbetsmarknader på alla orter i det här landet. Vi som vill skapa en bättre värld för människorna vet att det är nödvändigt att koncentrera resurserna för att vi skall kunna överleva och utvecklas i den hårda ekonomiska verkligheten. Centerns Sörgårdsidyll, som jag tycker att herr Nilsson i Tvärälund utvecklar på ett skickligt sätt men som inte har mycket med verkligheten att göra, mår nog bäst av att stanna där den hör hemma, nämligen i sagornas underbara värld.

Sedan några ord om anklagelserna mot inrikesministern för att inte ha följt riksdagens beslut i fråga om befolkningsramarna. Även herr Eriksson i Arvika var inne på det och försökte säga att det hade varit bra om

Måndagen den
28 maj 1973

*Den regional-
politiska stödverk-
samheten m. m.*

statsrådet hade inriktat sig på de högre befolkningstalen, men herr Eriksson sade inte att riksdagen hade beslutat om detta. Låt mig konstatera att riksdagen har antagit de av regeringen föreslagna befolkningsramarna. Dessa ramar skall alltså utgöra riktlinjer för samhällsplaneringen. Utskottet har visserligen sagt att det är önskvärt att planeringen i skogslänen inriktas på de övre delarna av ramarna. Det innebär emellertid inte att resten av ramarna skulle vara inaktuella. En ram ger ju möjligheter till flera planeringsnivåer, och vi har inte föreslagit fasta befolkningstal, vilket däremot centern har gjort, utan det skall finnas möjlighet att förändra planeringen med hänsyn till utvecklingen och förändrade förutsättningar. Det borde åtminstone den erkänna som i princip bekänner sig till ett s. k. fritt näringsliv. Eller vill herr Fälldin ha en hårdare dirigering av näringslivets investeringar och etableringar? Det vore intressant att få besked om det. Dessutom har ju centern en reservation vid denna punkt, varför jag tror att min tolkning är riktigare än centerledarens.

Till slut några ord om decentraliseringen. Jag fick tag i några tidningar från Norrbotten, där man diskuterar fusionen mellan Norrbottens lantmannaförbund, producentförening och slakteriföreningar. Det stod att förslaget vann med 1 rösts övertikt och att man skall hålla en stämma till. Det gör, fru talman, att jag vill sluta mitt anförande med att citera den kände riksdagsmannen Krökén i Kröken som skriver följande:

”Å sistone har man från socialdemokratiskt håll häftigt angripit jordbrukets ekonomiska organisationer för att de icke utlokaliserat sig till landsorten utan stannat kvar i k. huvudkommunen, trots att vi inom centerpartiet förordar en decentralisering.

Jag skall för min del icke fördjupa mig i detta, ehuru jag är ordförande i såväl mejeri- som slakteri- och fjäderföreningarna hemma i Knisslinge, men vill jag hava sagt, att det ju är stor skillnad å statliga verk och kooperativa företag. Då vi centraliserar inom lantbrukskooperationen sker detta för att göra driften lönsammare, något som man ju icke behöver tänka på i den statliga verksamheten.”

Fru talman! Med detta yrkar jag bifall till utskottets hemställan.

Herr NORDGREN (m) kort genmäle:

Fru talman! Får jag bara erinra herr Fagerlund om att den målsättning som 1970 års riksdag var helt enig om sammanfattades i ungefär följande ord: Människorna i alla delar av landet bör få del av den materiella, sociala och kulturella välfärden så långt det är möjligt. Herr Fagerlund, är inte det ungefär detsamma som att vi från riksdagens sida har lovat att i görligaste mån försöka skapa sysselsättning så nära som möjligt där människorna bor och där arbetslösheten finns? Jag brukar säga att det måste vara lättare - och det bör vara riktigare - att flytta maskinen till människorna.

Sedan var herr Fagerlund inne på varven. Det är väl ingen som menar att varven skall flyttas upp i det inre stödområdet, även om det faktiskt finns i varje fall ett Malmövarv som varit så förutseende att man förlagt en del av sin tillverkning t. o. m. uppe i Norrland, och det går bra. Men i samband med varven kommer vi in på en helt annan fråga, nämligen att

det varit problem med att få tillräckligt med kvalificerad arbetskraft på varven. Det menar jag beror på att vi under 1960-talet inte satsade tillräckligt på kvalificerad yrkesutbildning. Vi var då huvudsakligen inriktade på att skapa möjligheter för all ungdom att få så omfattande teoretisk utbildning som möjligt. Vi animerade ungdomen att gå den teoretiska vägen. Därigenom har vi fått ett stort arbetslöshetsproblem på den akademiska sidan. Hade vi propagerat för att det är lika fint och lika värdefullt att vara en skicklig yrkesarbetare och även satsat mer på yrkesutbildningen kanske fler ungdomar valt den vägen. Då skulle vi inte ha behövt hämta så stor del av varvens arbetskraft från främmande land utan kunnat sysselsätta våra egna ungdomar i större utsträckning än för närvarande.

Nr 101

Måndagen den
28 maj 1973

*Den regional-
politiska stödverk-
samheten m. m.*

Herr NILSSON i Tvärålund (c) kort genmäle:

Fru talman! Herr Fagerlunds anförande föranleder mig att fråga om regeringspolitiken förs på grundval av Grönköpings Veckoblad. Är det på det sättet, är det förstäligt om det inte går så bra för gamla Sverige. I övrigt tycker jag att herr Fagerlund skall försöka att spara på att sprida löje över småfolks djupt kända engagemang. Det var länge sedan socialdemokratin gjorde på det sättet.

Vilka medel vill centern använda, herr Fagerlund? Ja, herr Fagerlund är själv med i en utredning som har tillkommit efter flera års framstötter och motionerande från centerpartiet. Den gäller begränsning av storstäderna. För att få en förändrad rörelseriktning krävs det en rad konkreta åtgärder som jag förde fram i mitt första anförande i dag — jag hoppas att herr Fagerlund lyssnade på det.

Vilka funktioner vill centern flytta ut? Ja, vi har krävt en utredning om detta. Bland de verk som har deltagit vid hearings i inrikesutskottet har man i flera fall hävdat att det finns möjligheter att flytta ut funktioner, bara man får möjligheter att utreda detta, t. ex. domänverket och flera andra verk.

Begreppen "fixerade", "spikade" eller "fasta" befolkningsramar, som förekommit i debatten i dag, det är uttryck och påståenden som socialdemokratin har hittat på. Det är ingen vacker debatteknik att ständigt upprepa något som inte finns i sinnevärlden och sedan mena att folk skall tro på dettas existens. Som jag tidigare sagt i dag har jag en högre uppfattning om folks fattningsförmåga när det gäller politiska frågor än så. Talet om spikade befolkningstal har aldrig förekommit i centersammanhang. Ändå fortsätter man att beskylla oss för att kräva sådana. Herr Fagerlund har själv skrivit under utskottsbetänkandet från i fjol, där det sägs att centerns planeringsteknik och socialdemokratin är svåra att skilja från varandra. De ger uttryck för samma förhållanden även om planeringssinnehållet och målet är olika.

Vidare talar herr Fagerlund om centerns Sörgårdsidyll. Ja, det har vi varit vana vid att höra ända sedan 1940-talet. Regionalpolitiken betraktades som Sörgårdspolitik under 1940- och 1950-talen. Den politik som vi drivit ända sedan 1940-talet har nu erkänts — bl. a. i fjol av statsministern — vara den viktigaste politiska frågan under fjolårets höstsession, nämligen regionalpolitiken.

Måndagen den
28 maj 1973

— — — — —
*Den regional-
politiska stödverk-
samheten m. m.*

Herr FAGERLUND (s) kort genmäle:

Fru talman! Jag vill först säga till herr Nordgren att vi visst skall skapa arbetstillfällen över hela landet. Det är ju meningen med den regionalpolitik vi nu skall fatta beslut om. Men vi har förut diskuterat yrkesutbildning kontra teoretisk utbildning, och utvecklingen i detta avseende beror inte på utbildningarna som sådana utan på hela den värdering som har funnits i vårt samhälle om vilket som är "finast". Den debatten behöver vi alltså inte föra här i dag – den har vi fört förut.

Vidare har jag, herr Nilsson i Tvärälund, inte nu dragit något löje över småfolket. Jag är kommen därifrån och kommer aldrig att dra något löje över det. Men den debatteknik som herr Nilsson i Tvärälund tillämpar är verkligen anmärkningsvärd. Jag ställer en konkret fråga till herr Nilsson i Tvärälund om vilka ingrepp centern vill göra i det fria näringslivet, och då hänvisar han till en utredning. Är det då etableringskontrollen som skall lösa hela problematiken? Har ni inget annat att komma med i detta sammanhang?

Sedan vill herr Nilsson i Tvärälund dra löje över mig, och gärna det. Anledningen till att jag citerade Grönköpings Veckoblad var emellertid herr Nilssons eget agerande. Det gällde den politik som herr Nilsson för, dels som centerpolitiker när han reser omkring och talar om decentralisering, dels som föreningsmänniska i de ekonomiska föreningarna där han handlar på ett helt annat sätt. Citatet var helt och hållet riktat till herr Nilsson i Tvärälund, och honom räknar jag inte till de små. Jag har ju också ställt frågan: Menar ni med ett så långt möjligt decentraliserat samhälle att vi med lock och pock skall flytta ut människor överallt i hela vårt land där folk kan bo med lika antal människor på varje kvadratkilometer? Det är ett så långt möjligt decentraliserat samhälle, om man vill driva det in absurdum – och det är den politiken som jag vänder mig emot, inte emot en regionalpolitik som skall ge människorna möjlighet att bo över hela vårt land. Det är det dubbelbottnade hos centerpartiet jag vänder mig emot och ingenting annat.

Herr NORDGREN (m) kort genmäle:

Fru talman! Vi skall inte fortsätta debatten om yrkesutbildning; det är ju en lång kö av talare som väntar. Låt mig bara påminna om att både herr Fagerlund och jag har börjat som vanliga hantverkare. Det är vår uppgift, inte minst i dagens samhälle, att försöka skapa en annan inställning till värdet av yrkesutbildning. Det kan betyda mycket för den fortsatta utvecklingen inom näringslivet här i landet. Jag tror mig veta att herr Fagerlund delar den uppfattningen.

Herr NILSSON i Tvärälund (c) kort genmäle:

Fru talman! Som replik på herr Fagerlunds senaste anförande vill jag bara rekommendera honom att ta sig litet mer tid att läsa centerns motioner i stället för Grönköpings Veckoblad. Då blir herr Fagerlund mycket mera orienterad om centerns alternativ.

Herr FAGERLUND (s) kort genmäle:

Fru talman! I den regionalpolitiska debatten i december 1972 var mitt stora material det regionalpolitiska program som centern hade givit

ut och protokollet från stämman i Växjö. Det var utifrån detta som jag helt och hållet förde debatten, men jag fick inga svar vid det tillfället. Jag har heller icke fått svar i dag. Jag noterar det.

Herr STRIDSMAN (c):

Fru talman! Jag har med intresse tagit del av den debatt som har förts här i dag. Speciellt har jag kanske fäst mig vid den frågeomgång som herr Nilsson i Tvärålund riktade till herr Nilsson i Östersund. Han ville ju ha svar på frågan om hur regeringens planeringsinriktning för storstäderna ser ut. Jag måste säga att det var väldigt klokt av herr Nilsson i Östersund att inte svara med tanke på det svaga underlag han har i den här frågan. För herr Fagerlund hade det också varit bra om han följt herr Nilssons i Östersund exempel. Jag tror att herr Nilsson i Östersund, när han undvek att svara på herr Nilssons i Tvärålund fråga, drog slutsatsen – som många har gjort i en besvärlig situation – att det är bättre att fly än illa fäkta.

I den här kammaren är vi alla medvetna om att lokaliseringstödet stimulanseffekt i inre stödområdet hittills varit tämligen begränsad. Dessutom är det endast de centralast belägna orterna i inre stödområdet som lyckas dra till sig dessa begränsade företagsetableringar. Orsaken är, som jag ser det, att stödformerna hittills gällt generellt i hela området. Men frågan är nu: Är det försvarbart att fortsätta ytterligare fem år framåt med stödformer som verkar generellt lika över hela inre stödområdet? Svaret måste bli nej.

Vi måste få differentierade stödformer, om orter som Pajala, Jokkmokk eller Sorsele skall lyckas få nya, behövliga sysselsättnings-tillfällen. I viss mån har, som jag uppfattar det, inrikesministern i propositionen föreslagit ett differentierat stöd, som i inre stödområdet skulle medge angelägna industrilokaliseringar. Jag syftar då på förslaget att lokaliseringsbidrag eller avskrivningslån i speciella fall skall kunna utgå till högst 65 procent av byggnadskostnaderna.

Jag tycker att detta är ett steg i rätt riktning, och utskottet har också enhälligt biträtt förslaget. Men jag vill tillägga att det räcker inte med det speciella 65-procentiga bidraget till byggnadskostnaderna om man skall uppnå önskat resultat – få en ur samhällets synpunkt angelägen industrietablering. Därför har vi från centern i vår partimotion 1973:1759 föreslagit ett differentierat sysselsättningsstöd. Vårt förslag är att ett förstärkt sysselsättningsstöd skall utgå med 7 000 kronor under vart och ett av de två första åren, 5 000 under det tredje året, 3 000 under det fjärde året och 2 000 kronor under det femte året. Detta förslag, kompletterat med regeringens 65-procentiga bidrag till byggnadskostnaderna, tror jag skulle vara det första riktiga greppet för att genom sådana här särskilda insatser stimulera till företagsetablering i orter som jag nämnt tidigare – Pajala, Jokkmokk eller Sorsele.

Jag erkänner att inrikesministern i propositionen höjt beloppen för sysselsättningsstödet i förhållande till de nu utgående, och det är gott och väl. Men genom att det höjda sysselsättningsstödet fortfarande utgår lika över hela inre stödområdet konserverar man det förhållande som hittills varit rådande. Endast de centralast belägna orterna inom inre stödområdet får industrietableringar.

Nr 101

Måndagen den
28 maj 1973

*Den regional-
politiska stödverk-
samheten m. m.*

Måndagen den
28 maj 1973

*Den regional-
politiska stödverk-
samheten m. m.*

När fjolårets höstriksdag behandlade propositionen om målsättningen för regionalpolitiken, hade vi från centern redan i vår partimotion 1972:1812 föreslagit ett särskilt lokaliseringsstöd. Vi ville att riksdagen skulle ge Kungl. Maj:t till känna hur inriktningen av stödet skulle utformas. Vi blev ensamma från centern om att ha den uppfattningen — det går att läsa i inrikesutskottets betänkande nr 28 från i fjol. Det är glädjande att nu konstatera att fler anslutit sig till vår linje från i fjol höst. Bakom reservation 12 i utskottets betänkande står nu utöver centerns även folkpartiets ledamöter.

Sysselsättningsstödet är en stödform som ger goda effekter. Därför är det nödvändigt, om vi skall få fler sysselsättningstillfällen i inlandet, att detta stöd ges en smidig form. Det måste bli ett nytänkande i fråga om utformningen av lokaliseringsstödet om vi skall kunna skapa sysselsättning i utsatta områden.

I detta sammanhang kommer jag också in på frågan — som har debatterats redan här tidigare — om det är rimligt att gränslinjen mellan inre och allmänna stödområdet skall betraktas som ett definitivt stopp för utgivande av sysselsättningsstöd. Jag kan ta Fyrkanten i Norrbotten som ett gott exempel. Jag tycker det vore på sin plats att orter inom Fyrkantens glesbygd — för det finns sådana — vilka är belägna i närheten av det inre stödområdet skulle efter särskild prövning kunna vara berättigade till sysselsättningsstöd. Enligt min mening får inte synpunkter som att det är lätt att administrera vara den avgörande faktorn när stödformerna behandlas. Behovet av insatser måste vara det primära och avgörande.

Av någon märklig anledning vill utskottsmajoriteten inte ens pröva selektiva åtgärder på ett så pass viktigt område. Herr Nilsson i Östersund har tagit upp detta. Han talar om att det skulle vara ett ingrepp i den kommunala planeringen om man eventuellt skulle ge ett sysselsättningsstöd för en kommun belägen utanför inre stödområdet. Jag kan ta exempel från Fyrkanten: Luleå och Boden, kanske närmast Boden. Det skulle inte vara något ingrepp i den kommunala planeringen i Bodens kommun om orter som Harads — varifrån Uno Hedström är — skulle ges möjligheter att i vissa fall få ett sysselsättningsstöd. Det är väl inget ingrepp i den kommunala planeringen; jag tycker det är rent nonsens att över huvud taget dra fram sådant.

Vidare frågade herr Nilsson i Östersund: Hur vill ni ha det med det särskilda sysselsättningsstödet? Herr Nilsson undrar om vi vill ha detta som ett slags selektivt medel. Jag kan säga att det vill vi — det har varit avsikten att just satsa på områden i inlandet, i inre stödområdet. Jag har som exempel räknat upp orter där man skulle kunna göra speciella satsningar för att få en ur samhällets synpunkt önskad lokalisering.

Herr Nilsson i Östersund säger att vi inte har medel. Jag vill bara uppmana herr Nilsson att läsa reservationen 17 i utskottsbetänkandet. Där anvisar vi från centerpartiet medel även för det särskilda sysselsättningsstödet.

Bedömningen att behovet skall vara det avgörande hade behövt vara vägledande för riksdagen i fjol höst, när principbeslutet om uppförande av industricentra fattades. Detta begränsade sig som bekant till Ström-

sund och Lycksele. Jag beklagar att en ort som Kalix inte kom med trots att industricentrautredningen föreslagit detta. I flera motioner, bl. a. från Norrbotten, har just Kalix framhållits som lokaliseringsort för industricentrum.

Vilhelmina var den andra orten som fick förord av industricentrautredningen. Därför är jag ytterligt förvånad över att utskottsmajoriteten inte vill vara med om att förorda att Kalix och Vilhelmina närmast skall komma i fråga vid den fortsatta utbyggnaden av industricentra.

Ytterligt märkligt är det också att herr Nilsson i Östersund under kammardebatten i dag sagt att vi inte skall ta ställning till orten. Herr Nilsson i Östersund frågade: Hur skulle vi kunna göra det? Men, herr Nilsson i Östersund, det finns ett färdigt förslag från industricentrautredningen, där man pekar just på de två resterande orter som skulle få industri, alltså Kalix och Vilhelmina.

Jag vill också att herr Nilsson i Östersund begrundar vad han själv står för i utskottets skrivning och där vi är helt eniga, nämligen att Norrbottens län är det mest utvecklingshotade länet i landet. Vad finns det då för anledning till att riksdagen inte redan nu skulle kunna peka på att man vid den fortsatta utbyggnaden av industricentra skall följa det goda rådet från industricentrautredningen och ge Kalix förord? Jag kan inte finna någon logik i att man är beredd att stödja ett uttalande i utskottet och samtidigt tar avstånd från ett konkret förslag.

I reservationen 13 har vi reserverat klart angivit att planeringen för fortsatt utbyggnad bör inriktas i första hand på Kalix och Vilhelmina; därefter bör andra orter komma i fråga. Förra höstens riksdagsbeslut angående den hårda centrala styrningen över inomregionala förhållanden var olyckligt. Från centerns sida vände vi oss mycket kraftigt mot den centralt fastställda ortsklassificeringen. Det är utifrån denna principiella uppfattning som vi inte har kunnat biträda det i motionen 1973:111 framförda yrkandet att riksdagen skall besluta att Örnsköldsviks kommun skall jämställas med primära centra. Vi har i ett särskilt yttrande från centern markerat det i utskottets betänkande. Riksdagens beslut om ortsklassificeringen var ett avsteg från riksdagsbeslutet 1962, när kommunblocksreformen antogs. Många av de orter som har fått beteckningen kommuncentra kommer nu vid tillämpningen av riksdagsbeslutet endast att få "restpotten" av samhällets resurser, och det kan inte gynna glesbygdsområdena, som har de svåraste problemen.

Vidare löser man inte den allt överskuggande frågan att skapa ökade sysselsättningstillfällen i kommuncentra och andra likvärdiga orter, när resurserna genom central styrning i första hand dirigeras till de stora orterna. Och jag vill tillägga att ortsklassificeringen inte heller bidrar till att få till stånd en mer differentierad arbetsmarknad för kvinnor.

Vår strävan från centern är att samtliga kommuner enligt riksdagsbeslutet 1962 skall ha en chans att erbjuda en fungerande arbetsmarknad och en utbyggd god samhällsservice. Eftersom jag ser att inrikesministern nu har kommit in i kammaren vill jag också anknyta till vad han sade tidigare i dag, jag tror att det var i en replik till herr Fäldin. Statsrådet Holmqvist sade att när beslutet om kommunblocksreformen togs i riksdagen 1962, så stöddes inte det förslaget särskilt helhjärtat från

Nr 101

Måndagen den
28 maj 1973

*Den regional-
politiska stödverk-
samheten m. m.*

Måndagen den
28 maj 1973

*Den regional-
politiska stödverk-
samheten m. m.*

centerens sida, utan det var i första hand ett förslag från regeringen. Men bortsett från vem som stödde förslaget eller vem som tog initiativet till det vill jag ändå fråga inrikesministern: Finns det inte nu, drygt tio år efter det att beslutet togs -- kanske rent av på regeringens initiativ -- anledning att hålla fast vid beslutet? Är inte det beslutet mer förpliktande för regeringen än att man nu tio år efteråt är beredd att gå ifrån det?

En fungerande arbetsmarknad är givetvis svårast att uppnå i glesbygderna, och därför behövs det också en förstärkning av anslaget för råd och service till småföretag i glesbygder, vilket vi har framhållit i reservationen 19. Om man verkligen vill utveckla sysselsättningen i glesbygderna, så skall man följa reservationen. Där har vi visat på vilket sätt man kan ge småföretagen möjligheter att utvecklas och hur man kan ge dem den stimulans de behöver för att kunna ge glesbygdens folk sysselsättning. Men det räcker inte med det. Extraordinära åtgärder måste vidtas, om vi skall kunna få en fungerande arbetsmarknad i glesbygdskommunerna.

Jag har tidigare berört det särskilda sysselsättningsstödet, men jag tror att inte ens det stödet alla gånger är till fyllest för att locka företagare att etablera sig i sysselsättningssvaga regioner. Vi måste också få ökat statligt företagande. S. k. industriella storarbetsplatser har upprättats i Överkalix, Övertorneå och Pajala. Målsättningen har varit att 100 personer skall få arbete på vardera av dessa tre platser. Från centern i Norrbotten har vi föreslagit att dessa industriella beredskapsarbetsplatser skall omvandlas till statligt bolag. Jag skall inte gå närmare in på den saken nu. Herr Johansson i Holmgården kommer senare i debatten att beröra denna och andra närings- och regionalpolitiska frågor med utgångspunkt från vårt hemlän.

Herr Fagerlund, som just nu inte är närvarande i kammaren, ställde en fråga, som hade lokal anknytning till vårt län. Jag vill trösta herr Fagerlund att han får svar på frågan senare av herr Johansson i Holmgården, eftersom han kan de frågor som herr Fagerlund tog upp.

Fru talman! Jag ber att få yrka bifall till samtliga reservationer i utskottets betänkande, som centerledamöterna tecknat sig för.

Herr NILSSON i Östersund (s) kort genmäle:

Fru talman! Det har ställts några frågor till mig och jag skall försöka besvara en del av dem på den korta tid jag har till mitt förfogande.

Herr Stridsman frågade hur det kunde vara ett ingrepp i den kommunala planeringen om en kommun delades och man tillämpade sysselsättningsstöd inom den ena delen. Om man gör på det sättet, förmodar jag det är meningen att man vill påverka lokaliseringen av företag just till den del av kommunen, som får det generösaste stödet. I så fall leder detta -- åtminstone indirekt -- till att man påverkar den kommunala planeringen i viss riktning. Investeringarna kan på detta sätt styras genom sysselsättningsstöd från kommuncentra till andra delar av kommunen.

Jag har ingenting emot att Kalix får nästa industricentrum, men låt oss vänta och se vilket utslag verksamheten ger. Därefter kan vi ta ställning

till den saken.

Befolkningsramarna i Stockholm innebär att 102 000 färre människor – det lägre talet – eller 127 000 färre människor – det högre talet – skall bo i Stockholms län än vad Länsplan 70 angav. Det innebär helt naturligt en dämpning i förhållande till Länsplan 70.

Det är också helt naturligt att våra befolkningsramar ligger högre än centerpartiets. Om jag räknar fram födelseöverskottet från år 1972 fram till år 1980, överstiger denna ökning centerpartiets befolkningsramar i Stockholms län med drygt 2 000 människor. Det betyder – och jag hoppas att jag får använda en skämtsam formulering – att om Andersson som bor någonstans i länet väntar tillökning i familjen, måste grannen i huset intill flytta på grund av detta. Fortsätter jag att uttrycka detta i en skämtsam ton, skulle ett antal tvillingfödslar i länet vara rena katastrofen för centerpartiets befolkningsramar.

Men allvarligare är kanske att man genom dessa mycket snäva ramar inte kan tillåta något invandringsöverskott alls eller över huvud taget något inflyttningsöverskott, när vi nu går mot en högkonjunktur och företagen i Stockholms län rimligtvis behöver rekrytera arbetskraft även utifrån.

Herr STRIDSMAN (c) kort genmäle:

Fru talman! Utskottets majoritet har tydligen fått för sig att det skulle vara ett ingrepp i den kommunala planeringen om man ger en kommun möjlighet att få differentierat lokaliseringstöd. Vi har ett konkret exempel i den motion, som gäller Bjurholms kommun, vilken skall ingå i Vännäs storkommun. Därför, herr Nilsson i Östersund: De båda nuvarande kommunerna är helt eniga om att ett sysselsättningsstöd skall få utgå till Bjurholm. Vad är det då för ingrepp i den kommunala planeringen? Jag tog i mitt anförande ett exempel från mitt eget hemlän. Skellefteå storkommun är ytterligare ett annat exempel som har ytterområden som sträcker sig långt in i inlandet. Vad vore det för fel att ge de orter som gränsar till inre stödområdet möjligheter att få ett sysselsättningsstöd? Det är väl inget ingrepp i den kommunala planeringen att ge stöd till dem som bäst behöver det! Jag kan inte se annat än att det är en helt rimlig ställning man tar om man gör det.

Vad det gäller lokaliseringen av industricentrum till Kalix är jag också inne på att vi skall vänta och se till dess vi fått tillräcklig erfarenhet, herr Nilsson i Östersund. Men det hindrar inte att redan nu – när en enhällig utredning sysslat med frågorna i flera år och när utskottet konstaterar att Norrbotten är det mest utvecklingshotade länet – vara med och ta ställning för Kalix i det här hänseendet? Jag kan inte förstå logiken i detta. Det finns ett färdigt förslag.

Låt mig sedan säga några ord beträffande exemplet med tvillingarna, som herr Nilsson är rädd skulle födas i Storstockholm. Kom över på vår linje, herr Nilsson, så får tvillingarna födas i Jämtland. På det sättet ökar vi Jämtlands folkmängd i stället för att familjen skall få sina tvillingar i storstäderna.

Herr NILSSON i Östersund (s) kort genmäle:

Fru talman! Jag tackar för den senaste inbjudan. Den verifierar ändå att ni har den målsättningen att en lycklig tilldragelse i familjen inte skall

Nr 101

Måndagen den
28 maj 1973

*Den regional-
politiska stödverk-
samheten m. m.*

Måndagen den
28 maj 1973

*Den regional-
politiska stödverk-
samtalen m. m.*

ske i Stockholms län – även om föräldrarna är mantalsskrivna här nere – utan de måste flytta exempelvis till Jämtland. Därmed har herr Stridsman på ett utomordentligt sätt illustrerat hur diskutabla – för att använda ett mildt uttryck – centerpartiets befolkningsramar ändå är.

Herr STRIDSMAN (c) kort genmäle:

Fru talman! Jag tycker att vi skall hålla oss till Jämtland, och utgångspunkten anser jag god, nämligen länsstyrelsens planeringsunderlag. Det har herr Nilsson i Östersund själv stött i länsstyrelsen men här i kammaren konsekvent röstat emot. Skulle han ha följt vad han själv har varit med om att besluta i länsstyrelsen i Jämtlands län skulle också den här unga familjen, som han vill ta som konkret exempel, få stanna kvar i Jämtland.

Fru andre vice talmannen anmälde att herr Nilsson i Östersund anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

Herr LARSSON i Umeå (fp):

Fru talman! Då tidigare talare från folkpartiet redogjort för vårt ställningstagande i flera av de reservationer som fogats till utskottets betänkande kommer jag endast att beröra reservationerna 10 och 15.

Reservationen 10 gäller frågan om utvidgning av det inre stödområdet till att omfatta bl. a. Bjurholms kommun i Västerbottens län. Herr Nilsson i Agnäs och jag har väckt en motion, nr 1763, där vi begär att Bjurholms kommun överförs till det inre stödområdet. Utskottsmajoriteten avstyrker yrkandet i motionen med bl. a. hänvisning till att det skulle uppstå svårigheter för en effektiv kommunal planering om en kommun skulle delas så att den kommer att tillhöra olika stödområden. Vad utskottsmajoriteten hänsyftar till torde vara en blivande kommunindelning, där Bjurholms och Vännäs kommuner sammanslås. De farhågor som utskottsmajoriteten hyser om svårigheten med en gränsdragning inom den kommunen torde vad det gäller Bjurholm inte vara motiverade. Bjurholms kommun är så geografiskt avskild från den övriga delen av den blivande kommunen att några gränsdragningsproblem inte kommer att uppstå. Som vi framhållit i motionen är Bjurholms kommun näringsgeografiskt att jämföra med närbelägna Lycksele och Vindelns kommuner, vilka liksom Bjurholm är typiska inlandskommuner. Den nuvarande Bjurholms kommun kommer i kläm mellan närbelägna kommuner, som har fördelaktigare villkor ur lokaliseringssynpunkt, samt Umeå kommun med sin dragningskraft. Huvudnäringen inom Bjurholms kommun utgörs av jord- och skogsbruk. Av naturliga skäl minskar arbetstillfällena inom dessa näringar, och för att kunna behålla det befolkningstal som erfordras för att Bjurholms samhälle skall ha tillräckligt underlag för en servicefunktion förutsätts att kommunen kan dra till sig nya företag. Förutsättningarna för detta är att kommunen ges likartade villkor som andra liknande kommuner, så att befolkningen inom kommundelen skall kunna räkna med att stanna kvar på hemorten och där beredas sysselsättning.

I reservationen går man inte så långt som vi i motionen begärt – att överföra Bjurholms kommun till det inre stödområdet – utan vill på försök pröva införandet av sysselsättningsstöd. Som motionär finner jag detta naturligtvis inte helt tillfredsställande, men i det läge som vi kommit i vill jag dock ansluta mig till yrkandet i reservationen, då det för Bjurholms kommun är betydligt fördelaktigare än vad utskottsmajoriteten föreslår.

Sedan några ord om reservationen 15!

En förutsättning för kommuner med mindre serviceorter är att där för framtiden upprätthålles den mest elementära service som människorna efterfrågar. I reservationen 15 räknar man upp de viktigaste funktioner som erfordras. Det är butiker för dagligvaror, låg- och mellanstadieskola och fast eller ambulerande filial till kommunalkontor. Detta kan man säga ingår i den kommunala planeringen, men kommunerna skall kunna räkna med att erhålla statligt stöd för upprätthållandet av en rimlig service. För de små orterna är en sådan garanti av ytterst stort värde och ger befolkningen en trygghetskänsla och känslan av att det kan löna sig att investera på orten utan risker för att orten mister sin nuvarande betydelse.

Från folkpartiets sida har vi sedan lång tid tillbaka drivit den linjen, att en garanti från statsmakterna skulle betyda oändligt mycket för tryggheten för de människor som bor på dessa mindre orter men som genom ovissheten för framtiden varit osäkra om huruvida det skulle löna sig att investera i företag eller bostad där. Sådana garantier måste därför lämnas, om man vill ge de mindre orternas människor den trygghet som de efterfrågar.

Med detta yrkar jag bifall till reservationerna 10 och 15, som fogats till utskottets betänkande.

Herr OSKARSON (m):

Fru talman! Jag skall hoppa över alla inledningar och gå direkt in på de konkreta frågor som jag helt kort vill behandla.

I propositionen 111, hösten 1972, om det regionalpolitiska handlingsprogrammet behandlades utförligt problematiken med en fast fixerad gräns för stödområdet, såväl det allmänna som det inre.

Hur och var än gränserna dras, uppstår besvärliga tröskelproblem. Det framgår också av alla de motioner som under årens lopp sedan allmänna stödområdet infördes har väckts i riksdagen. Alla har det gemensamt, att de utmynnar i krav om utvidgning av det inre stödområdet eller det allmänna stödområdet. Flera remissinstanser framförde också i sina yttranden i samband med Länsprogram 70 att man borde slopa den strikta gränsen mellan stödområde och icke stödområde. Inom landet finns det – vilket alla känner till – flera områden med svag industriell utveckling, där behov av stödinsatser är lika påtagliga som inom stödområdet. Länsstyrelsen i Värmlands län anförde bl. a. i sitt remissvar, att statsmakterna inte bör genom frikostigt lokaliseringssöd locka ett företag till etablering inom stödområdet, om annan ort i närheten utanför detta är lämplig och har behov av ytterligare sysselsättning. Inte heller bör befintliga företag förmås att lägga sin expansion på orter

Måndagen den
28 maj 1973

*Den regional-
politiska stödverk-
samtheten m. m.*

enbart av den anledningen, att stödgivningen där är mera generös. Så långt länsstyrelsen i Värmlands län.

I år liksom tidigare år har utskottet haft att behandla en rad motioner om utvidgning av det allmänna stödområdet. Sådana utvidgningar har också, som riksdagens ledamöter väl känner till, gjorts tidigare. Bl. a. har Öland och Gotland samt Avesta och Hedemora kommuner inlemmats i det allmänna stödområdet. I propositionen 50 förutskickar departementschefen att de nordligaste delarna av Värmlands län bör inordnas i det inre stödområdet. Ett enigt utskott tillstyrker detta förslag och anser därutöver att Malungs och Vansbro kommuner bör ingå i det inre stödområdet.

I reservationen 10 har vi reserverat tillstyrkt detta. Men, fru talman, tröskelproblemet kvarstår. Vi reserverar vill därför få fram åtgärder för att minska detta problem mellan inre stödområdet samt orter och områden med svag industriell utveckling utanför detta. Kungl. Maj:t bör enligt vår mening få möjlighet att besluta om sysselsättningsstöd till företag som nyskapar eller ökar sysselsättningen på orter och i områden av den typ som jag tidigare angivit, alltså områden som har problem i fråga om industrisysselsättning. Även när det gäller Gotland bör samma villkor för utgivande av regionalpolitiskt stöd och sysselsättningsstöd gälla som för gränsområdena till det inre stödområdet.

Som framgår av det anförda är departementschefen, utskottsmajoriteten och reserverarna i stort sett ense om att utvidga stödområdet och ha en generös tillämpning när det gäller stödåtgärder av olika slag. Vad som skiljer oss är takten i utvecklingen och vilka områden som skall tas med. Ett har vi dock gemensamt; alla anser vi att tröskelproblemet finns kvar. Det har endast förflyttats geografiskt mer eller mindre, men någon lösning av problemet skymtar inte i något av förslagen. Om vi fortsätter att utvidga gränserna år efter år och håller på tillräckligt länge kommer vi så småningom att ha inlemmat hela landet i stödområdet — kanske med undantag för några få expansiva delar. Därför talar enligt vår uppfattning, vilket också framförts tidigare, starka skäl för att vi måste försöka komma fram till ett handlingsprogram som ger möjlighet att vidta stödåtgärder när det gäller orter och områden som har behov av sådana, var de än är belägna inom landet, om den industriella utvecklingen och sysselsättningsläget kräver det.

Enda sättet att nå detta mål är enligt moderata samlingspartiets uppfattning att vi för en aktiv regionalpolitik som så långt det är möjligt tar sikte på att garantera trygghet i arbete och boende i hela landet. Ett mångsidigt och livskraftigt näringsliv utgör en av förutsättningarna för att nå detta mål. Det måste vara en överbyggande målsättning för ett regionalpolitiskt program. I väntan på att ett sådant kommer att se dagens ljus yrkar jag bifall till reservationen 10.

Några ord om resonemanget beträffande löneskatten. Jag tyckte att herr Nilsson i Östersund deklarerade en något märkvärdig uppfattning. Herr Nilsson påstod att en sänkning av löneskatten skulle medföra en minskning av arbetstillfällena. En sådan sänkning skulle nämligen enligt herr Nilsson kunna medföra att skogsbolagen fick tillfälle att skaffa fler maskiner och avskeda skogsarbetare. Verkan är ju den rakt motsatta. Alla

företag -- skogsbolag eller vilka det än gäller -- skaffar maskiner och rationaliserar just för att arbetskraftskostnaderna är så höga som de är. Löneskatten medverkar alltså direkt till att minska sysselsättningstillfällena. Ett borttagande av löneskatten bör, i motsats till vad herr Nilsson deklarerade, medverka till att antalet sysselsättningstillfällen ökar. Även herr statsrådet var inne på samma tankegångar och sade att om vi sänker löneskatten får det inte den effekten att företagarna går ut och skaffar fler arbetstagare. Nej, det är möjligt -- men, herr statsråd, en sänkning av löneskatten får den effekten att den minskar takten i rationaliseringen, i anskaffning av maskiner för att ersätta arbetskraft. Har sänkningen den effekten -- och det är min uppfattning -- bidrar den ju till att vi bibehåller arbetstillfällena. Då har vi också nått den effekt som jag tidigare nämnde, att en sänkning av löneskatten framför allt på sikt kommer att öka antalet sysselsättningstillfällen.

Här har tidigare talats om att inrikesutskottet har rest omkring och besökt ett antal företag i landet. Det har vi gjort, och jag måste betyga att en samstämmig uppfattning från företagarna är att en sänkning av löneskatten skulle ge utrymme för att öka produktionen och utvidga företagen. Framför allt gäller detta småföretagarna med en mycket arbetskraftskrävande produktion, där också sysselsättningseffekten i positiv riktning skulle bli den största och mest påtagliga.

En annan fråga! Riksdagsbeslutet i höstas innebar bl. a. att industricentra skall byggas upp i första hand i Strömsund och Lycksele. I den proposition vi nu behandlar föreslås att ledningen för industricentra, industricentrastiftelsen, skall förläggas till Skellefteå. I reservationen 14 har vi reseranter föreslagit att stiftelsen förläggas till Östersund. Motiveringen för vår ståndpunkt är i korthet följande.

Industricentra skall byggas upp inom inre stödområdet, och då anser vi att stiftelsen bör förläggas inom inre stödområdet. Industricentrautredningen förordade också att stiftelsen borde lokaliseras till någon av de större orterna inom inre stödområdet, där samarbete kan etableras med regionala statliga organ och där kvalificerad expertis inom företagssektorn kan ställas till förfogande.

Vidare ansåg utredningen att personliga besök hos branschorganisationer och företag blir en viktig uppgift för stiftelsens personal, framför allt under uppbyggnadsskedet. Detta kräver ett läge för industricentrastiftelsen, där kommunikationerna medger snabba och goda förbindelser såväl med huvudstaden som med landet och dess näringsliv i övrigt.

Herr Fagerlund var inne på detta problem och ansåg att om man skall framhärda i tanken att industricentrastiftelsen skall ligga centralt, borde den förläggas till Lycksele. Men Lycksele kan inte tillgodose de krav som industricentrautredningen klart har framfört och dokumenterat.

Vi reseranter anser, i likhet med motionärerna, att Östersund väl fyller de krav som ställs på den ort där industricentrastiftelsen bör lokaliseras. Östersund är den största centralorten i inlandsområdet och har goda förbindelser både mot norr och mot söder inom stödområdet och även med landets övriga delar.

Fru talman! Med detta ber jag att få yrka bifall till reservationen 14 och i övrigt till de reservationer i utskottsbetänkandet till vilka mitt namn är knutet.

Nr 101

Måndagen den
28 maj 1973

*Den regional-
politiska stödverk-
samheten m. m.*

Måndagen den
28 maj 1973

*Den regional-
politiska stödverk-
samheten m. m.*

Herr FRIDOLFSSON i Rödeby (s):

Fru talman! Jag vill säga några ord om en del av de borgerliga reservationerna, nämligen nr 7, 8, 16 och 19.

Med hänsyn till det stora antal talare som står på talarlistan kommer jag att fatta mig så kort som möjligt.

I reservation nr 7 yrkas från samtliga borgerliga ledamöter att stöd till partihandeln skall gälla även för varulager samt att stöd skall utgå till partihandeln inom hushålls- och jordbrukssektorerna. Utskottets majoritet går på propositionens förslag. Jag yrkar därför avslag på reservationen och bifall till utskottets hemställan. För övrigt vill jag hänvisa till att det redan nu genom jordbrukets ekonomiska föreningsrörelser har byggts en omfattande och ekonomiskt stark partihandel.

Beträffande reservation nr 8 har samtliga borgerliga ledamöter i utskottet yrkat avslag på propositionens förslag angående marknadsföringsåtgärder samt föreslår bl. a. lån upp till två tredjedelar av kostnaderna för marknadsföring. Utskottet anser i likhet med vad som står i propositionen att kostnaderna för marknadsföring bör täckas med företagets rörelsekapital. I samband med lokaliseringstöd kan företag erhålla statliga lånegarantier för att anskaffa rörelsekapital, vilket också kan erhållas genom lån från företagarföreningarna. Dessa lån kan användas till marknadsföring. Fru talman! Jag yrkar här bifall till utskottets hemställan.

Beträffande reservation nr 16, som knyter an till motionen nr 1759 från centerpartiet, yrkas ytterligare medel till företagarföreningarnas förfogande för service och rådgivning till småföretagare i glesbygdsområdena. Man understryker att företagarföreningarna skall vara basorgan för den uppsökande verksamheten när det gäller regional- och näringspolitiken. Vidare yrkar man i reservationen att detta skall ges Kungl. Maj:t till känna. Jag vill för min del hävda att reservationen är både överflödig och omotiverad. Utskottets majoritet säger i betänkandet att industriministern förordar i propositionen 41 att just företagarföreningarna skall vara regionala basorganisationer till det nya industriverket. Beslut om detta fattade riksdagen i förra veckan. Genom beslutet får företagarföreningarna ytterligare medelsförstärkning på 2,5 miljoner kronor för service och uppsökande verksamhet, som man talar om i motion nr 1759 och reservation nr 16. Industriministern har dessutom sagt att dessa 2,5 miljoner får ses som ett första steg och att ytterligare medel skall tillföras föreningarna i fortsättningen. Därför finns det ingen anledning att biträda reservationen. Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

I reservationen nr 19, som gäller anslaget till särskilda stödåtgärder i glesbygd, föreslår reservanterna en uppräknig av reservationsanslaget med 1,9 miljoner kronor i enlighet med motion nr 1760. Det finns, som jag tidigare framhållit när det gällde reservation nr 16, en höjning redan inbyggd i riksdagsbeslutet från förra veckan, dvs. en medelsförstärkning med de 2,5 miljoner kronor som föreslås i proposition nr 41 och som riksdagen också beslutat om. Till detta kommer den beslutade höjningen till företagarföreningarnas administrationskostnader på 1,4 miljoner kronor. Inrikesministern framhåller dessutom i proposition nr 50 som sin mening att en sådan förstärkning som glesbygdsutredningen föreslagit

och som följs upp av motionärer och reservanter i och för sig inte utgör några garantier för att de åsyftade resultaten uppnås. Medlen bör i stället användas för utvalda projekt. Det kan vara populärt att i dessa fall föreslå ökning, men utskottet är för närvarande inte berett att gå längre än vad man föreslår i propositionen.

Fru talman, jag vill sluta med att yrka bifall till utskottets hemställan på samtliga punkter.

Herr GUSTAFSSON i Säffle (c):

Fru talman! Regionalpolitik i betydelsen åtgärder som påverkar förhållanden och utvecklingsmöjligheter i olika regioner har förekommit länge i vårt land men fick större politisk betydelse först på 1940-talet. Då framfördes i riksdagsmotioner, främst från dåvarande bondeförbundet, krav på en lokaliseringspolitik som skulle främja decentralisering av näringsliv och bebyggelse. Det är glädjande att allt fler insett betydelsen och nödvändigheten härav.

När det gäller den principiella inställningen till den framtida regionalpolitiken, som vi i dag ska ta ställning till, vill jag helt instämma i vad mina partikamrater här har anfört. Jag skall i stället ägna mig åt några reservationer som vi fogat till inrikesutskottets betänkande nr 7.

Enligt propositionen skall stödet till partihandel inte innefatta kostnader för anskaffning av varulager. Utskottets majoritet har följt propositionen. I likhet med vad vi anfört i reservationen nr 7 anser jag emellertid att särskild partihandel på hushållssektorn och jordbrukssektorn kan ha stor regionalpolitisk betydelse och att det varit motiverat att stöd lämnats för varulagerkostnader. Naturligtvis bör stödet lämnas endast i form av lån.

Det är beklagligt att regeringen och utskottsmajoriteten inte gått på den här linjen. Liksom detaljhandeln har partihandeln präglats av en tilltagande koncentration och en kraftig minskning av antalet distributionsställen. Mellan 1963 och 1968 minskade antalet verksamhetsställen med minst en anställd från ca 12 000 till ca 9 000. Det kan också konstateras att jämfört med detaljhandeln är partihandeln väsentligt mer storstadsorienterad. En stor del av partihandeln, speciellt inom konsumentvarudelen, domineras av grossister som är riksleverantörer eller täcker en större del av landet. Företag som tidigare hade lokala nederlag har i stor utsträckning rationaliserats bort eller gått ihop till större enheter. Enligt långtidsutredningen väntas de hittillsvarande koncentrationstendenserna fortsätta under perioden 1971–1975. Det kan med visst fog hävdas att en stark koncentration till stora lagercentraler med regionala avsättningsområden varit till nackdel inom vissa branscher och då speciellt sådana där varan inte tål långvariga transporter eller av andra skäl inte är av ren stapelvarukaraktär.

Om vi skall nå det mål den nya regionalpolitiken uppställt, gäller det att göra insatser inom en rad områden. Har man accepterat stöd till visst slag av partihandel, vore det rimligt att även de av oss förordade åtgärderna hade tillstyrkts.

I reservation nr 8 tar vi upp frågan om lokaliseringstöd till marknadsföringsåtgärder. Propositionen avvisar tanken härpå, och utskottsmajori-

Måndagen den
28 maj 1973

*Den regional-
politiska stödverk-
samheten m. m.*

teten har gått på samma linje. Från centerns sida har vi i vår partimotion nr 1759 föreslagit att lokaliseringsslån skall kunna utgå med två tredjedelar av kostnaderna för marknadsintroduktion enligt plan som godkänts av vederbörande myndighet.

Frågan om ett företag skall bli framgångsrikt eller ej och om den åsyftade effekten med lokaliseringstödet skall uppnås är inte enbart beroende av om företaget tekniskt och ekonomiskt lyckas väl med tillverkningen i fråga. Också avsättnings- och marknadsföringsfrågorna måste tillmätas avgörande betydelse. Det är inte tillräckligt med en tekniskt sett god produkt, om den inte kan marknadsföras i den utsträckning som fordras för upprätthållande av fortlöpande tillverkning. Dessa omständigheter är av särskild betydelse i de fall då företagaren besitter goda kunskaper om tillverkningen men endast har begränsad erfarenhet i fråga om marknadsföringen. Vi anser marknadsintroduktionen vara av sådan betydelse att den i princip bör jämföras med maskiner och annan utrustning som är nödvändiga för tillverkningen.

Företagarföreningarna fyller viktiga uppgifter i regionalpolitiken, bl. a. för rådgivning och kreditberedning samt i fråga om administration av glesbygdstödet. I centerns riksplan har framhållits att företagarföreningarna bör byggas ut så att de kan fungera som regionala näringspolitiska basorgan, bl. a. med uppsökande verksamhet bland personer som kan vara intresserade av att starta nya företag. Det är i nuläget svårt att bedöma vilken utformning företagarföreningarna i framtiden kan ges. Men vi vill understryka angelägenheten av regionala organ med uppsökande uppgifter för nya företag i regionalpolitiskt viktiga områden.

I motion nr 1776 av herrarna Stjernström och Åsling upptas frågan om lokaliseringen av den stiftelse som skall administrera upprättade industri-centra. I propositionen förordas Skellefteå som lämplig lokaliseringssort. Motionärerna hävdar emellertid att Östersund är den mest lämpliga orten. Utskottets majoritet säger att skäl kan anföras för både Skellefteå och Östersund men man anser att Skellefteå har bättre förutsättningar när det gäller tillgång till kvalificerad expertis och förordar sålunda Skellefteå. Jag anser inte detta vara av avgörande betydelse. Den verksamhet en sådan stiftelse kommer att få kan säkert skötas lika bra i Östersund. Dessutom ligger Östersund inom det inre stödområdet samt har ett centralt läge inom detta, liksom i förhållande till landet i övrigt. Jag yrkar därför, fru talman, bifall till reservationen 14.

Till inrikesutskottets betänkande är också fogat ett antal särskilda yttranden. Det särskilda yttrande nr 5 är föranlett av den skogspolitiska utredningen. Vi ansåg från vårt håll att den var alltför politiskt styrd och att samförstånd på grundval av utredningen var omöjligt. Förslaget om arealavgifter och premier ter sig negativa från sysselsättnings- och regionalpolitisk synpunkt. Ett genomförande av förslaget skulle vara ett hårt slag mot det kombinerade jord- och skogsbruket. Det föreslagna systemet skulle tvinga fram stora kalavverkningar, som ger mycket ojämn sysselsättning, vilket också försvårar för det kombinerade jord- och skogsbruket. Ett avgifts- och premiesystem, såsom skogspolitiska utredningen föreslagit, anser vi vara helt oacceptabelt bl. a. från regionalpolitisk synpunkt. Jag tycker också att landets många skogsbrukare hittills i

handling har visat att man tar sitt ansvar som näringsidkare, varför man nu med fog kan efterlysa en för dessa grupper positivt utformad näringspolitik.

Fru talman, i den regionalpolitik som förts, har centraliseringspolitiken dominerat genom flyttningspolitiken och utformningen av servicestrukturen. Planeringen för framtiden genom Länsprogram -70 har samma innebörd. Från centerns sida anser vi det nödvändigt att centraliseringspolitiken bryts nu och att utvecklingen vänds till ett så långt möjligt decentraliserat samhälle. Detta är förutsättningen för att en jämlikhetspolitisk målsättning skall kunna förverkligas, för att viktiga miljövärden skall kunna tillvaratas och för att samhällets resurser över huvud taget skall kunna utnyttjas på ett rationellt och ekonomiskt riktigt sätt.

Herr ÅNGSTRÖM (fp):

Fru talman! Det allmänna målet för regionalpolitiken är en sådan geografisk spridning av de tillgängliga resurserna att människorna i de olika regionerna kan erbjudas sysselsättningsmöjligheter och en likvärdig tillgång till social, kommersiell, kulturell och annan service samt en god miljö. Det är självfallet inte möjligt att förverkliga dessa mål om arbete och service överallt i landet. Vi norrlänningar är beredda att acceptera vissa avstånd till organen för samhällsservice. Men det finns anledning att särskilt understryka kravet på tillgång till arbete.

Till de åtgärder som kan vidtagas i de avlägsnaste bygderna i vårt land är ett uppmuntrande av jordbruksnäringen och särskilda stödåtgärder för skogsbruket. Jag beklagar att regeringen inte har klart för sig den värdefulla bas för andra sysselsättningar som t. ex. deltidjordbruket utgör i Norrlands inland. Då det gäller skogsvårdande åtgärder av olika slag kan de bidra till att utjämna säsongvariationer i sysselsättningen. Här bör man kunna ge ett särskilt stöd där skogsvårdsstyrelsen får göra generösa bedömningar med en förmånsgraderad skala som grund. I de norrländska glesbygderna är det hävd att man har alternativa försörjningsmöjligheter och genom kombinationen jord-skog och andra sysselsättningar får fram en acceptabel försörjningsnivå, t. ex. kompletterande arbeten i vägbyggen, flottningsarbete, där det nu förekommer, byggnadsarbeten och liknande.

I glesbygderna är det dock klart att det inte går att i framtiden ge alla människor fullgoda arbeten och service, och då uppstår befolkningsrörelser. Det är dessa befolkningsrörelser som man då bör begränsa och styra. Miljön är en viktig faktor för den enskilda människan, och det finns tragiska exempel på att människor från glesbygderna har haft stora svårigheter att ställa om till exempelvis miljön i storstaden. En flyttning som begränsar sig till att ske inom den egna regionen blir inte så dramatisk och omvälvande för den enskilda individen och bidrar också till att förstärka regionen totalt. Men då är det också viktigt att det finns väl fungerande centralorter med arbetstillfällen inom industriell produktion och god samhällsservice.

Jag vill peka på ett sådant område: Västerbottens inland. Där har vi som regionala centra Vilhelmina och Lycksele, men med de stora

Måndagen den
28 maj 1973

*Den regional-
politiska stödverk-
samheten m. m.*

avstånden här är nätet med dessa två stödjepunkter för glest. Det pressas människor genom detta till de nödvändiga arbetena på annat håll, och i detta område behöver vi ytterligare en stödjepunkt.

Tidigare har i riksdagen föreslagits en upphöjning av Storuman till regionalt centrum, och utskottet har givit detta en välvillig skrivning. Men när nästa framstöt kommer i detta ärende vill jag ge utskott, riksdag och regering detta råd: Gör Storuman till regionalt centrum! Det är ett krav för att Västerbottens inland skall garanteras den samhällsservice som är nödvändig för att överleva.

I detta sammanhang vill jag också peka på ett viktigt förhållande. För att de lokaliseringpolitiska insatserna skall få den effekt som statsmakterna avser behövs också initiativ från befolkningens och kommunernas sida. Deras framtidstro och optimism är viktiga beståndsdelar. Ett allvarligt avbräck för denna nödvändiga framtidstro har varit de tvångsvisa sammanläggningar av vissa kommuner som skett. Dorotea, Malå, Burträsk och Bjurholm är nu välfungerande kommuner som kämpat emot. I detta område är avstånden så stora att det krävs en särbehandling i detta avseende. Jag vill att regeringen allvarligt besinnar de negativa faktorer som medför en förlamning av den kommunala handlingskraften och väger in detta vid bedömningen av de överklaganden som skett. I detta sammanhang är det också klart att Bjurholm bör överföras till inre stödområdet. Näringsstrukturen och det geografiska läget är de viktigaste skälen för detta. I detta hänseende yrkar jag bifall till reservationen 10 vid utskottets betänkande.

Ett nytt regionalpolitiskt instrument har skapats i och med att industricentra föreslås lokaliserade till Lycksele och Strömsund. Denna verksamhet har försökskaraktär och skall eventuellt följas av en andra etapp. Jag tror att industricentra är en riktig tanke då det gäller att differentiera och förstärka näringslivet i Norrlands inland. Nu är ett industricentrum inte bara lokaler och en yttre ram utan den viktigaste substansen är företagen som skall etableras där, och i detta fall är det min förhoppning att regeringen gör allt för att hjälpa fram och förstärka de kommunala initiativen. Beträffande administrationen föreslås att denna lokaliseras till Skellefteå. Det är naturligtvis Skellefteås centrala läge geografiskt som gör det lämpligt men jag vill lägga till ett par synpunkter som argument mot bl. a. herr Gustafsson i Säffle, som höll närmast föregående anförande. Han och ett par andra motionärer vill ju ha Östersund som en annan lokaliseringsort. Skellefteå är en industriell centralort i Norrland med ett rikt differentierat näringsliv och utmärkta kontaktmöjligheter. Till Skellefteå skall vidare lokaliseras en högre teknisk utbildning i finmekanik, och där finns redan ett industriellt utvecklingscentrum. För att detta senare skall fungera i framtiden behövs dock att staten förstärker det ekonomiska stödet till IUC, så att de mindre och medelstora företagen verkligen har råd att utnyttja IUC för utveckling av sina produkter. När det gäller lokaliseringen av administrationen yrkar jag bifall till utskottets hemställan, vilket innebär avslag på reservationen 14.

Slutligen, fru talman, är det med besvikelse jag noterar att trots löften och trots den intensiva debatt som förekommit finns inget förslag som

tillför de orter som ligger i själva Vindelådalen någon industriell sysselsättning. Det saknas inte uppslag. Ett sådant är t. ex. en försöksbrytning av skiffer i Kraddsele inom Sorsele. Ett annat uppslag är provbrytning och vidare prospektering av nickelfyndigheter i fjällkedjan. Jag hoppas att det innefattas i det som utskottet i något dunkla ordalag anför beträffande sökande av möjligheter till gruvbrytning i framtiden. I den sysselsättningsbrist som råder i det här området tror jag att just en utveckling av gruvnäringen skulle vara av utomordentligt stor betydelse.

Fru talman! Jag yrkar bifall till reservationerna 10, 15 och 19.

Herr HAGNELL (s):

Fru talman! Det som vi försöker uppnå med regionalpolitiken, eller som den förut hette lokaliseringpolitiken, är ju bara en bit i det stora pusslet för att skapa bättre sysselsättning – full sysselsättning, som man tidigare utlovade – och också trygghet för framtiden när det gäller den sociala utvecklingen. Det är stora förändringar som sker inom många av de här områdena som är särskilt utsatta: de industrisvagare delarna av vårt land.

Ofta möter man rubriken i tidningen att den och den verksamheten skall läggas ner eller minskas. Men det är inte så farligt, skriver tidningen, för det skall ske genom "naturlig avgång". Alltför sällan hör man talas om "naturlig tillväxt". Det betyder att ungdomarna får svårt att komma in på arbetsmarknaden, att de söker sig bort på en eller annan väg, att de inte alltid väntar på AMS:s flyttningsbidrag utan går på egen hand mot områden som kan ge dem bättre försörjning. När det sedan någon gång kommer en verksamhet som man behöver bygga ut, ser man till sin förvåning att det står inte fullt av ledig arbetskraft som med utsträckta armar ber om att få jobb, och då säger man: Nu är det färdigt, nu behövs det inte mera! Det finns inget folk i det området.

Naturligtvis står inte duktiga yrkesmän och väntar på att jobb skall komma, utan de tar något jobb. Antingen tar de ett sämre än de borde ta eller också flyttar de över och tar något på annat håll. Sedan, när det kommer någon industri, är det inte bara att vrida på knappen och begära att där skall stå fullgoda svetsare och yrkesarbetare av alla slag. Då menar man: Nu har vi kommit så långt att den fulla sysselsättningen är uppnådd.

Det är fel sätt att se saken. Vi måste se de här förhållandena litet långsiktigt. Vi kan ta tre epoker och undersöka vad som håller på att hända på det här området. Om vi börjar med det som nu är klart, de definitiva siffrorna för folkräkningen 1970 i jämförelse med folkräkningen 1965, går vidare från 1970 till 1972 års genomsnitt för AKU-materialet – arbetskraftsundersökningarna som AMS och statistiska centralbyrån gör – och sedan fortsätter från 1972 fem år framåt i tiden till 1977 med hjälp av kompletteringspropositionen, så finner vi att under den tolvårsperioden har det försvunnit 250 000 jobb i jord och skog. En kvarts miljon människor har förlorat sina jobb i jorden och skogen. Ja, det är inget nytt – vi har sedan åtskilliga generationer varit vana vid att sysselsättningen går ned i jordbruket och skogsbruket. Men det nya är att nedgången inte längre kompletteras av en uppgång i industrissysselsättning, utan på dessa 12 år är det en nedgång i industrissysselsättningen med

Måndagen den
28 maj 1973

*Den regional-
politiska stödverk-
samheten m. m.*

100 000 människor, och det gäller både arbetare och tjänstemän. Hade vi räknat bara på arbetarsidan så hade nedgången varit kraftigare.

Det som har ökat har nästan bara varit offentlig tjänst, som under samma tid vuxit med 400 000 nya jobb. En tredjedels miljon människor har alltså tappat sina jobb under en tolvårsperiod, och 0,4 miljoner har fått nya jobb i offentlig tjänst. Men det är inte samma människor, inte samma yrkesutbildning som efterfrågas, och under sådana förhållanden kommer människor i kläm.

Detta gäller hela Sverige. Ser vi på skogslänen, finner vi att utvecklingen där är likadan fast ännu hårdare. Inom skogslänen, som omfattar Norrland plus Värmland och Dalarna, har försvunnit inte bara jord- och skogsjobben, utan 450 000 industrijobb har försvunnit enbart under perioden 1965–1970 för vilken folkräkningarna är klara. Totalt har inom dessa områden försvunnit nästan 50 000 jobb under denna femårsperiod. AKU-materialet och finansdepartementets långtidsplanering är ju inte uppbyggda så att man kan räkna ut vad länsutvecklingen kommer att bli eller vad utvecklingen kommer att bli inom de s. k. skogslänen. Men jag tror att man vågar säga att det på fem år – från 1970 till 1975 års folkräkning – kommer att försvinna minst 50 000 jobb i skogslänen. Så det behövs en sysselsättningspolitik. Men det är den nuvarande politiken som ger detta underskott i sysselsättning. Det behövs alltså en ny och kraftigare satsning.

Vi uppskattar naturligtvis att man nu med lokaliseringspolitiken och regionalpolitiken, i den form som skall gälla från nästa budgetår, höjer bidragen från 60 miljoner kronor per år till ungefär 90 miljoner kronor per år och att man höjer lånen från 275 miljoner per år till ungefär 210 miljoner per år, lånegarantierna från 8 till 25 miljoner och utbildningsstödet från ungefär 45 miljoner till ungefär 65 miljoner kronor per år. Det är förbättringar, och det skall väl alltid leda till något bättre resultat. Men samtidigt skall vi vara medvetna om att det vi möter är en ännu svårare sysselsättningssituation än under de gångna fem åren, därför att de gångna fem åren, 1965–1970, är inte enhetliga. Första delen av den perioden innebar fortsatt utveckling uppåt i sysselsättning för svensk industri. Det är bara nedgången under den senare delen som har slagit igenom i statistiken för hela femårsperioden och som visar dessa siffror.

Jag tror inte att vi har någon motsvarande kluven femårsperiod framför oss utan en ganska enhetlig utveckling med färre sysselsatta inom industrin. Jordbrukets och skogens tillbakagång kan inte fångas upp inom industrin. När våren går mot sommaren och innan hösten kommer hinner situationen förbättras, och när högkonjunkturen kommer blir det litet bättre än det tidigare har varit. Men vi vet att efter sommaren kommer hösten och efter högkonjunkturen lågkonjunkturen, och då är problemen där igen. Vi skall alltså inte se det kortsiktigt. Att siffrorna nu bättrar sig månad för månad är inget att lita på i längden. Vi vet att det finns andra tendenser som ganska snart slår igenom – och slår allvarligt på människorna. Därför behöver vi satsa mera.

Det är en bedömningsfråga, som regeringen får avgöra, hur mycket man skall satsa på att skapa full sysselsättning, eller vad som skall hända med de 50 000 jobben som försvinner – om de skall ersättas där de har

försvunnit eller om sysselsättning skall byggas upp på något annat håll. Tyvärr är det inte så att de lika lätt som tidigare byggs upp på något annat håll. Jag har förut sagt, och jag vill gärna upprepa det, att det räcker inte med regionalpolitik längre, det räcker inte med omlokalisering från de industririka till industrisvaga delarna av landet. Också de industririka delarna av Sverige går tillbaka i fråga om industrissysselsättning, bortsett från kortsiktigare variationer. Alltså går det inte att flytta om, alltså måste man angripa problemen från andra utgångspunkter än regionalpolitiska, nämligen från näringspolitiska utgångspunkter. Därför är en näringspolitik, som inkluderar regionalpolitiken som ett moment i sig, en nödvändig förändring. Detta måste vi satsa betydligt mera på om vi vill klara den fulla sysselsättningen; annars har vi de här problemen trots de anslagsökningar som vi nu kommer att rösta igenom ganska enhälligt. De beslut vi fattar här i dag räcker inte för att skapa full sysselsättning – det behövs andra beslut därutöver, om vi vill att människorna skall få full sysselsättning.

Arbetslösheten sjunker, säger man. Det är riktigt. Men om vi jämför dagens siffror med siffrorna från föregående år vid den här tiden, så finner vi att de arbetslösa plus de som AMS tagit hand om genom beredskapsarbete, arbetsmarknadsutbildning, skyddade verkstäder och arkivarbete är flera än i maj förra året. Man säger då ibland att varje lågkonjunktur lämnar efter sig fler arbetslösa än det tidigare har varit. Det är fel uttryckt. Det är inte lågkonjunkturen som lämnar arbetslösa efter sig – också högkonjunkturen lämnar något efter sig. Det är hela utvecklingen som lämnar det här resultatet efter sig. Det är alltså ingenting man kan skylla på vare sig toppen eller botten av lågkonjunkturen, på vare sig våren eller sommaren eller hösten, utan det är hela strukturen som håller på att förändras. Därför behövs det en förändrad politik, om vi vill åstadkomma full sysselsättning – annars blir det inte full sysselsättning.

Vilken volym man skall satsa är regeringens sak att bedöma – om man skall bekämpa arbetslösheten fullkomligt eller om man skall nöja sig med en svagt stigande arbetslöshet som vi nu har år för år. Men inom den ram som vi nu jobbar inom kan vi också jobba bättre. Jag bestrider att de siffror som AMS redovisar såsom nettoresultat är verkliga nettoresultat. I dem ligger ökningarna som eljest skulle bli av och även ökningarna som inte hade varit helt nödvändiga. Det finns också exempel på att man tagit hand om en sysselsättning som ramlat.

Men detta är kanske inte de viktigaste siffrorna. Nej, det viktiga är att man inte i tillräckligt smidiga former får fram ett resultat som är bra nog i förhållande till de pengar vi satsar. Mera pengar behövs, men formerna behöver också moderniseras, för tiderna är annorlunda nu än för 10–15 år sedan, när tankarna på regionalpolitik under det namn som då användes började föras fram.

Jag vill att inom den ram av pengar som regeringen anslår till AMS skall AMS i sin tur ge en ram av pengar – bidrag och lån – till de områden som handskas med de här frågorna, dvs. länen. Inom länen skall man, även om pengarna kvarligger hos AMS, ha möjligheter att i tid räkna med pengarna och använda dem på bästa möjliga sätt. Om AMS kan

komma emellan med bättre förslag, så gärna det. Men låt oss i länen få göra ett försök även med de här pengarna inom ramen för de allmänna direktiv som AMS ger, inom den ekonomiska ram som myndigheterna drar upp, inom ramen för den revision som myndigheterna utövar och med den konsulthjälp som AMS eller någon annan statlig myndighet kan bidra med! Låt AMS eller den andra statliga myndigheten som skall handskas med detta ha vetorätt beträffande pengarna, och låt den regeln gälla att man på förhand skall höra sig för huruvida den eller den sortens verksamhet kan få statlig bidrag eller om man kan få använda det bidrag som finns avdelat för länet. AMS kan ju säga nej om det blir för många skidfabriker eller wallboardfabriker, så att pengarna inte får användas för detta ändamål. Men inom den ram som är uppdragen bör man försöka att också förhandla sig till bättre sysselsättning. Det går att göra det.

Algots fick 70 000 kronor per arbetsplats. Jag skulle vilja att man i de övriga skogslänen fick en motsvarande ram, som man visste att regeringens var beredd att tillämpa, om man drar industrier till området. Ramen kan vara så och så stor; det kan variera med hänsyn till kapitalbehovet i olika industrier. För skjortfabrikation är kapitalbehovet ganska litet, och inom mera avancerade industrier är det större. Då må man ange de gränserna. Det är inte svårt. Vidare må man ange det totala belopp som kan ställas till länens förfogande i form av bidrag och lån. Och om någonting inte passar, så har AMS vetorätten och kan säga nej. All kontroll ligger alltså centralt. En sådan ram skulle på det regionala området betyda en möjlighet att handla, som inte finns i dag. Nu skall man regionalt ta fram ansökningar och undersöka och vidarebefordra dem till AMS, men innan en sådan ansökan blir av kan det gå ganska lång tid. Jag håller själv i dessa dagar på med en ansökan, som jag har sysslat med i över två och ett halvt år. Och under den tiden vet man inte grunderna för att få en sådan ansökan beviljad – ja, man vet inte ens om den över huvud taget kan bli beviljad. Det är otillfredsställande att försöka arbeta för ökad sysselsättning, när man inte har bättre stöd från centralt håll.

Det fungerar inte tillräckligt bra. Det kunde fungera bättre, om handläggningen varit litet smidigare och om vi hade litet färre centralbyråkratiska hinder samt en större villighet att ange de gränser inom vilka man kan få arbeta, så att man vet att det också inom andra skogslän under vissa förutsättningar står t. ex. 70 000 kronor till förfogande, specificerade så och så. De pengarna skall inte plötsligt komma som en nådegåva från himlen, utan det skulle vara något som man kan lägga in i kalkylerna när man håller på med den s. k. regionalpolitiken. Det blir ju inte mycket regionalpolitik, om sådana här inslag är de avgörande och de enda som industrin vill diskutera i fortsättningen – och om ärendena skall diskuteras i Stockholm, alltså inte regionalt. För detta borde det finnas en annan organisation.

Det finns också en annan punkt där man gott kunde komma fram med bättre förslag. I de fyra nordligaste skogslänen finns det något som heter Norrlandsfonden. Inrikesministern har redan nämnt den. Fonden uppgår till ungefär 35 miljoner kronor om året, fördelat på fyra län, dvs. ungefär 8 1/2 miljoner per län. Det vore utomordentligt värdefullt om sådana pengar också stod till förfogande på andra håll – inte så att man skall

röra Norrlandsfonden, utan så att man fick samma möjligheter i övriga skogslän. De pengarna är speciellt värdefulla därför att de utgör egetkapital. Med dem är det möjligt att förstärka det egna kapitalet, och ovanpå detta har man sedan möjlighet att söka lån och bidrag från AMS. Man kan också ovanpå det egna kapitalet söka vanliga banklån. Dessa pengar förstärker alltså det egna kapitalet och öppnar ytterligare finansieringsmöjligheter för företag som i och för sig är bra men som är underkapitaliserade. Och om ett företag inte har tillräckligt med egna pengar, så kan det inte alltid få AMS-stödet. Har man inte eget kapital får man inte heller låna i bank. AMS-bidraget skall i princip täcka två tredjedelar av kostnaderna för investering. En tredjedel är kanske bidrag och två tredjedelar är lån – om företaget ligger så till att detta är en möjlighet. Men grunden för det hela är att man har ett eget kapital eller ett bankkapital. Detta saknas emellertid i många fall, och i andra fall är det inte tillräckligt stort. Det bör kunna göras större. Om man från regeringens sida lät de övriga skogslänen också få ett egetkapital till sitt förfogande, kanske inte fullt så högt som de fyra nordligaste länen där problemen är större, men om man fick ett egetkapital på ungefär 5 miljoner kronor om året, som kunde ställas till varje läns förfogande utanför de fyra nordligaste länen, så hade man där en möjlighet att förstärka egetkapitalet och med det som utgångspunkt binda upp bättre kapitalförsörjning och bättre utbyggnadsmöjligheter.

Jag hemställer därför att man gör en översyn av möjligheterna att jämföra de övriga skogslänen med de fyra nordligaste länen i det här avseendet för att därmed kunna skapa bättre sysselsättning. Det är på dessa punkter jag tror att man med det snaraste skulle behöva komplettera den nuvarande regionalpolitiken för att göra den bättre. Alltså: mera kapital, flera regionala inslag, möjligheter att därigenom förbättra egenkapitalet och på så sätt minska den onödiga arbetslöshet vi har samt nalkas det som regeringen många gånger talat om, nämligen full sysselsättning.

Herr BOO (c):

Fru talman! Riksplanering och regionalpolitik är för många människor mycket tunga och viktiga frågor. Däri inryms möjligheter till arbete och utkomst, till service och trygghet – ja, till att uppnå den livsmiljö man bedömer som den bästa att verka och leva i för framtiden.

När höstriksdagen förra året hade att ta ställning till principerna i dessa frågor klarnade de politiska linjerna. Regeringspartiet, med stöd av moderater och folkpartister, lade fast en fortsatt stark koncentration såsom riktmärke för framtiden. Centerpartiet för sin del följde upp sin decentralistiska syn både beträffande beslutsfunktioner och avseende spridningen av resurser och nytigheter.

När vi i dag har att fortsätta debatten om vissa principer och anvisa resurser för regionalpolitikens innehåll var det inte väntat att det skulle ha skett några nämnvärda positionsförändringar. Utskottets betänkande och överläggningen hittills i dag har inte heller jävat detta antagande.

Centerpartiet står för sin del fast vid sin väl dokumenterade och av alla väl kända decentralistiska linje. Detta har också klart framgått av dagens

Måndagen den
28 maj 1973

*Den regional-
politiska stödverk-
samheten m. m.*

överläggning, och jag vill helt instämma i vad som sagts i dessa delar av tidigare talare från centerpartiet.

Eftersom frågorna om planering och regionalpolitik är stora, måste debatten fortsätta och även intensifieras. Frågeställningarna måste omsättas till att bli gripbara och bedömningsbara för den stora allmänheten. Detta blir naturligt när lösningarna nu skall omsättas i verkligheten ut på fältet. Det kan därför finnas anledning att i en debatt ta upp några av frågeställningarna för ett län och stämma av dem mot grunddragen i de politiska, viljeinriktade, linjerna. När jag gör detta blir det självklart Dalarna, som jag ägnar intresse.

Befolkningsutvecklingen i Kopparbergs län under 1960-talet var synnerligen negativ, och nettoförlusten under denna period var ca 8 000 personer. Denna utveckling fortsatte också år 1970. Under de två senaste åren har en viss stagnation skett. Hur mycket av denna som skall tillskrivas den svaga konjunkturen är svårt att säga. Det kommer förmodligen att skönjas när "suget" från de stora koncentrationsorterna åter kommer in i en högkonjunktur. Av folk- och bostadsräkningen framgår att länet tappade ca 9 000 arbetsplatser under de fem sista åren av 1960-talet. Nedgången var störst inom de traditionella basnäringarna. Det kan vara av intresse att erinra om debatten i mitten på 1960-talet. När socialdemokraterna gick ut med sitt stora program att krympa jordbrukets volym, skulle det drabba vårt län mycket våldsamt. Ungefär en tredjedel av Dalarnas jord skulle tas ur aktivt bruk, och denna krympning skulle mycket hårt drabba särskilt ytterområdena i länet. Därmed skulle ett naturligt underlag för verksamhet i glesbygderna försvinna. Nu har verkligheten något korrigerat detta socialdemokratiska program. Vad som är av intresse är att den då aktuella debatten hävdade att de i jordbruket friställda utan vidare skulle kunna få jobb i de tunga industrierna i länet. Nu vet alla att detta ingalunda blev resultatet. Dessa stora industrier rationaliserade, och någon större efterfrågan på ökat antal anställda uppstod inte. Tvärtom fortsatte även dessa industrier att successivt minska antalet arbetstillfällen. Det här stämmer helt med vad herr Hagnell nyss berörde från denna talarstol. Det är en verifikation på att han gör en riktig bedömning i sitt resonemang, i vilket det även i övrigt fanns mycket som jag helt skulle kunna instämma i. Vad som nu och då är nödvändigt är att förstärka antalet arbetstillfällen. En viss ökning också för vårt län kunde förväntas inom förvaltningen, alltså den allmänna sektorn, och resultatet blev också någon ökning för Kopparbergs län även om den var rätt begränsad.

Dalarna har av tradition ett mycket starkt inslag av hantverk och småindustri. Det har varit förknippat med en stark lokal tradition och god yrkeskunskap. Under de senaste årtiondena har dock antalet mindre företag minskat starkt. Orsakerna härtill har varit många, men självfallet har de företagsmässiga möjligheterna medverkat till denna nedgång. Det måste därför vara avgörande för en positiv utveckling i ett län som vårt att skapa bättre förutsättningar för de mindre företagen. Ökat lokaliseringsstöd i skilda former måste snabbt åstadkommas, och centern förordar nu en angelägen resursförstärkning för att bringa människorna i de utsatta områdena undsättning – jag säger så – och skapa bättre

samlade resurser för hela folket.

Utöver bättre förutsättningar för hantverk och industri måste de naturliga basnäringarna jord och skog betraktas som en viktig del av ett näringsliv i hela länet. Centern har i andra sammanhang givit uttryck för denna uppfattning. Det är ytterst viktigt att vi väger in jordbrukets roll i en s. k. glesbygdspolitik. Vid sidan av en inriktning på att genomstrukturrationalisering skapa bärkraftiga jordbruk måste kombinationsjordbruken ha sin givna plats, liksom deltidjordbruken. När det gäller kombinationsjordbruken bör självfallet kombinationen jord och skog vara naturlig, men även turism och annan till förhållandena anpassad varaktig företagsamhet bör finnas med i bilden. Därmed skapas i dessa områden ökade och nya sysselsättningsmöjligheter, icke minst för de grupper som i dag har svårt på arbetsmarknaden: kvinnor, ungdom och äldre. För att göra näringsbilden för Dalarna ännu mer fullständig vill jag nämna att turism i länet för närvarande beräknas sysselsätta ca 1 700 personer direkt. Betydligt fler har en viss inkomst av detta näringsfång.

Vad jag här beskrivit avseende Dalarna tycker jag bör finnas med i målsättningen för sysselsättnings- och regionalpolitiken. Vill vi bevara och öka förutsättningarna för alla kommuner i länet måste en regionalpolitik innehålla materia för detta. Därtill kommer nödvändigheten av rimliga kommunikationer och fraktstöd samt garanterat skattekraftunderlag i kommunerna. Men dessa frågor kommer att behandlas senare på dagordningen, varför jag inte nu skall ta upp dem till diskussion.

Enligt förra årets riksdagsbeslut av majoriteten skall planeringsmålsättningen för år 1980 vara mellan 270 000 och 280 000 människor. Dagens debatt har ingalunda gett besked om huruvida man skall sikta mot den högre gränsen. Men hur skall då en krympning med kanske 8 000 människor för vårt län te sig för de här tidigare refererade glesbygdskommunerna? Oron i dessa kommuner är stor. Centern har lagt fast målsättningen 295 000. Länet hade under 1950-talet en planering som siktar till 300 000 människor. Vill man skaffa jobb åt alla kräver detta insatser också i ett län där servicen är anpassad efter fler människor än som för närvarande bor där. Att det ändock blir fördelaktigare rent kostnadsmissigt torde redan nu vara bevisat i åtskilliga sammanhang. Även om vi hälsar utlokaliseringen av statliga verk till Falun-Borlänge med glädje, måste vi ha en politik för hela länet.

En för länet betydelsefull fråga är gränsdragningen för de olika stödområdena. Gränsen för det allmänna stödområdet har ändrats genom åren. Senaste förändringen skedde förra året, då Avesta-Hedemora kommunblock införlivades med allmänna stödområdet. Utanför stödområdet lämnades kommunblocken Ludvika och Smedjebacken. Detta var ett resultat av en s. k. kompromiss i inrikesutskottet med anledning av bl. a. en partimotion från centern, vari krävdes att hela länet skulle ingå i stödområdet. Tidigare hade vid två tillfällen här i riksdagen så att säga "tåget gått" för hela Dalarnas införlivande i stödområdet, men de socialdemokratiska ledamöterna från Kopparbergs län ville inte följa med tåget, och så var de möjligheterna spolerade.

Att Ludvika-Smedjebacken bör komma med i stödområdet finns det starka skäl för. Länet bör vara en planeringsenhet. Området Ludvika-

Nr 101

Måndagen den
28 maj 1973

*Den regional-
politiska stödverk-
samheten m. m.*

Nr 101

Måndagen den
28 maj 1973

*Den regional-
politiska stödverk-
samheten m. m.*

ka-Smedjebacken har ett ensidigt näringsliv. Ett bättre differentierat näringsliv är en förutsättning för att inte en allvarlig nedgång skall komma. Vi har därför i motionen 844 yrkat på att Ludvika-Smedjebackens kommunblock tillförs det allmänna stödområdet. Det är ett fullföljande av tidigare fastlagda principer från vårt håll. Jag kan i dessa sammanhang inte underlåta att kommentera motionen 522 av mina socialdemokratiska kolleger från länet, herrar Fredriksson och Mellqvist, som vill att Ludvika kommunblock skall in i stödområdet men att Smedjebackens kommunblock enligt den motionen fortfarande skall ligga utanför stödområdet. Jag förutsätter att det måste vara ett misstag – eller är det bara en halvhjärtad omvändelse som mina vänner från länet nu har gett uttryck för?

Samtidigt som jag beklagar att utskottet inte haft förståelse för det självklara och nödvändiga i att Ludvika och Smedjebackens kommunblock införlivas i det allmänna stödområdet, finner jag det inte nu vara möjligt att med framgång yrka bifall till motionen. Från Dalahåll skall vi dock återkomma i den frågan.

Beträffande gränsdragningen för det inre stödområdet vill jag notera att vårt gamla krav, att Vansbro och Malung skall tillhöra området, nu ser ut att bli förverkligat. Utskottets skrivning ger regeringen sådant besked i frågan. Men eftersom formuleringen är ännu klarare i reservationen 10, vill jag, fru talman, yrka bifall till den reservationen liksom till övriga reservationer som centerns ledamöter i utskottet har undertecknat.

På förslag av fru andre vice talmannen beslöt kammaren uppskjuta den fortsatta överläggningen rörande detta betänkande samt behandlingen av återstående på dagens föredragningslista upptagna ärenden till kl. 19.30.

§ 5 Anmäldes och bordlades Kungl. Maj:ts proposition nr 132 med förslag till lag om lokal kristidsförvaltning, m. m.

§ 6 Kammaren åtskildes kl. 17.58.

In fidem

SUNE K. JOHANSSON

/Solveig Gemert